

แนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบวรแบบมีส่วนร่วมของ
ผู้ปกครองในโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอโพธิ์ชัย สังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓

GUIDELINES FOR BUDDHIST ORIENTED SCHOOL DEVELOPMENT BASED
ON BOWON PRINCIPLES WITH GUARDIAN'S PARTICIPATION IN
MUENGPHOCHAI SCHOOL, PHOCHAI DISTRICT UNDER THE OFFICE OF
PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA 3 ROI-ET PROVINCE

พระครูปลัดธรรมสรณ์ โสภาบุตร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

แนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบูรณาการแบบมีส่วนร่วมของ
ผู้ประกอบการในโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอโพธิ์ชัย สังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓

พระครูปลัดธรรมสรณ์ โสภาบุตร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Guidelines for Buddhist Oriented School Development Based
on Bowon Principles with Guardian's Participation in
Muengphochai School, Phochai District under the Office of
Primary Education Service Area 3 Roi-et Province

Phrakhrupalad Dhammasorn Sopabutr

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
the Requirements for the Degree of
Master of Arts
(Teaching Social Studies)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
C.E. 2018

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
เรื่อง “แนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบูรณาการแบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในโรงเรียน
เมืองโพธิ์ชัย อำเภอโพธิ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓” เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา

(พระมหาสมบูรณ์ วุฒิกร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบบัณฑิตวิทยาลัย

ประธานกรรมการ

(รศ.ดร.โกนิษฐ์ ศรีทอง)

กรรมการ

(รศ.ดร.อังคณา ตุงคะสมิต)

กรรมการ

(ผศ.ดร.ประยูร แสงใส)

กรรมการ

(ผศ.ดร.รัชณี จรุงศิริวัฒน์)

คณะกรรมการควบคุมบัณฑิตวิทยาลัย

ผศ.ดร.ประยูร แสงใส ประธานกรรมการ

ผศ.ดร.รัชณี จรุงศิริวัฒน์ กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(พระครูปลัดธรรมสรณ์ โสภาบุตร)

- ชื่อวิทยานิพนธ์** : แนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรพชาแบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอกุฉินารายณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓
- ผู้วิจัย** : พระครูปลัดธรรมสรณ์ โสภานุบุตร
- ปริญญา** : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การสอนสังคมศึกษา)
- คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์**
- : ผศ. ดร.ประยูร แสงใส, ป.ธ. ๔, พธ.บ. (สังคมศึกษา), M.A. (Education), P.G.Dip. (Journalism), Ph.D. (Education)
 - : ผศ. ดร.รัชณี จรุงศิริวัฒน์, ศษ.บ. (ประถมศึกษา), คม. (การประถมศึกษา), Ed.D. (Research study)
- วันสำเร็จการศึกษา** : ๒๕ มกราคม ๒๕๖๒

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อศึกษาสภาพและเปรียบเทียบแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรพชาแบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย จำแนกตาม อาชีพ รายได้ และระดับการศึกษา และศึกษาแนวทางในการส่งเสริมการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรพชาแบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอกุฉินารายณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน ๑๕๓ คน โดยใช้เครื่องมือในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม เสร็จแล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ เพื่อหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA)

ผลการวิจัยพบว่า

สภาพในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรพชาแบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย โดยภาพรวมและรายด้าน มีการปฏิบัติในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติสูงสุด คือ ด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการดำเนินการตามหลักบรรพชาในหลักสมาธิ รองลงมาคือ ด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการติดตามประเมินผลตามหลักบรรพชาในหลักปัญญา ส่วนต่ำสุดคือ ด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการเตรียมการตามหลักบรรพชาในหลักศีล

การเปรียบเทียบแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรพชาแบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอกุฉินารายณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ จำแนกตาม อาชีพ รายได้ และระดับการศึกษามีการปฏิบัติไม่แตกต่างกัน

แนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรพชาแบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอกุฉินารายณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ ครูผู้สอนควรสร้างบทบาทในการสอนและอบรมนักเรียนให้เกิดความรู้ความเข้าใจในการครองตนในการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีความรู้ความเข้าใจในแนวคิดของนักเรียนหลังจากได้ผ่านการ

ฝีกอบรมจากครูผู้สอน และผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนโดย
เกิดความเหมาะสมให้กับนักเรียน ควรฝึกหัดนักเรียนให้เข้าใจในการใช้ปัญญาในการดำเนินชีวิตอย่าง
ถูกต้องได้เป็นอย่างดี ส่งเสริมนักเรียนให้พัฒนาความรู้ความสามารถไปในทางที่ติงามได้จัดกิจกรรมที่
สร้างสรรค์ฝึกหัดนักเรียนให้เกิดความตั้งใจในการเรียน

- Thesis Title** : Guidelines for Buddhist Oriented School Development Based on Bowon Principles with Guardian’s Participation in Muengphochai School, Phochai District under the Office of Primary Education Service Area 3 Roi-et Province
- Researcher** : Phrakhrupalad Dhammasorn Sopabutr
- Degree** : Master of Arts (Teaching Social Studies)
- Thesis Supervisory Committee**
- : Asst. Prof. Dr.Prayoon Saengsai, Pali IV
B.Ed. (SocialStudied Teacing), M.A. (Education),
Ph.D. (Education)
 - : Asst. Prof. Dr.Rachanee Jaroungsirawat,
B.Ed. (Elementary Education),
M.Ed. (Elementary Education), Ed.D. (research study)
- Date of Graduation** : February 25, 2019

Abstract

The aims of this research were 1) to study the guidelines for Buddhist oriented school development based on Bowon principles with guardian’s participation in Mueng Phochai school, Phochai district under the office of primary education service area 3 Roi-et province 2) to compare the levels of Buddhist oriented school development based on Bowon principles with guardian’s participation according to the data given by the samples, classified by their careers and education and 3) to study the ways to develop the Buddhist oriented school development based on Bowon principles with guardian’s participation as mentioned.

This study was a mixed method research used to study the populations in the studied area. 153 of them were selected as the samples. The questionnaire was used as a research tool to collect the data from the samples. The data then were analyzed to find out the statistic values of Frequency, Percentage, Mean, Standard Deviation, t-test and One-Way ANOVA.

The research outcomes revealed that

Conditions for the development of Buddhist oriented school development based on Bowon principles with guardian’s participation in Mueng Phochai school overall and individual There is a high level of practice. With the highest average performance Regarding the development of Buddhist way schools in the

implementation of the Bowon principles in meditation, followed by the development of Buddhist schools in monitoring and evaluating according to the principles of wisdom the lowest part is in the development of Buddhist schools in preparation for ordination in the sacred principles

Comparison of guidelines for the development of Buddhist way schools in accordance with the principles of the participation of parents in Muang Pho Chai School Pho Chai District Under the Office of Roi Et Primary Educational Service Area 3, classified by occupation, income, education level, practice is not different

Guidelines for Buddhist oriented school development based on Bowon principles with guardian's participation in Mueng Phochai school, Phochai district under the office of primary education service area 3 Roi-et province, teachers should create a role in teaching and training students to gain knowledge and understanding in their own practice. Have knowledge and understanding of the concepts of students after being trained by teachers and the school administrators should promote the teaching and learning of the school by making it suitable for students Should train students to understand how to use intelligence in their lives correctly Encourage students to develop their knowledge and skills in a good way and organize activities that create students' training to achieve their learning intentions.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความช่วยเหลือจากบุคคลหลายฝ่าย ซึ่งผู้วิจัยขอระบุนามไว้เพื่อแสดงความขอบคุณดังต่อไปนี้

ขอขอบพระคุณ ผศ. ดร.ประยูร แสงใส ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผศ. ดร.รัชณี จรุงศิริวัฒน์ กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้เสียสละเวลาช่วยเหลือให้คำปรึกษา และข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง

ขอขอบพระคุณ ผศ. ดร.วิทยา ทองดี ประธานตรวจสอบวิทยานิพนธ์ พระครูวาปีจันทคุณ, ดร. พระครูสุตศาสนการ,ดร. พระอธิการบัญชา รกขิตธมโม,ดร. ดร.สาคร มหาหิงค์ ดร.สมควร นามสีฐาน ผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจสอบความถูกต้องเครื่องมือการวิจัย ทำให้งานวิจัยเรื่องนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอขอบพระคุณ คณาจารย์ นักวิชาการทุกท่านที่เป็นเจ้าของหนังสือและงานวิจัยที่มีคุณค่า ซึ่งท่านได้เขียนไว้ให้ได้ศึกษาค้นคว้า เพื่อเป็นข้อมูลประกอบในการเขียนวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ ขอขอบพระคุณ บิดามารดาพี่น้องญาติมิตร ที่ทุกท่านให้ความอนุเคราะห์แก่ผู้วิจัย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยหวังว่าจะเป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจตามสมควร

พระครูปลัดธรรมสรณ์ โสภานุตร

๙ มกราคม ๒๕๖๒

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญแผนภาพ	ฅ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ญ
บทที่ ๑	11
บทที่ ๒	๑๑
บทที่ ๓	๗๑
บทที่ ๔	๗๘
บทที่ ๕	๙๗
บรรณานุกรม	๑๐๗
ภาคผนวก	๑๑๔
ภาคผนวก ก.	๑๑๕
แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เพื่องานวิจัย	๑๑๕
ภาคผนวก ข.	๑๒๒
หนังสือขออนุญาตผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย	๑๒๒
ภาคผนวก ค.	๑๒๘
ภาคผนวก ง.	๑๓๔
ภาคผนวก จ.	๑๓๗
ภาคผนวก ฉ.	๑๔๐
ประวัติผู้วิจัย	๑๔๒

สารบัญญัตราสาร

สารบัญญัตราสาร

ตารางที่		หน้า
๑	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๗๖
๒	จำนวนและค่าร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	๘๒
๓	ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรพมามีส่วนร่วมของผู้ปกครองในโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอโพธิ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓	๘๕
๔	ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรพมามีส่วนร่วมของผู้ปกครองในโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอโพธิ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการเตรียมการ ตามหลักบรรพมามีส่วนร่วม โดยภาพรวมและรายข้อ	๘๖
๕	ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรพมามีส่วนร่วมของผู้ปกครองในโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอโพธิ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ ด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการดำเนินการตามหลักบรรพมามีส่วนร่วมโดยภาพรวมและรายข้อ	๘๘
๖	ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรพมามีส่วนร่วมของผู้ปกครองในโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอโพธิ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ ด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการติดตามประเมินผล ตามหลักบรรพมามีส่วนร่วม โดยภาพรวมและรายข้อ	๙๐
๗	ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรพมามีส่วนร่วมของผู้ปกครองในโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอโพธิ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ จำแนกตาม อาชีพ โดยภาพรวมและรายด้าน	๙๒
	ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรพมามีส่วนร่วมของผู้ปกครองในโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอโพธิ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ จำแนกตามรายได้ โดยภาพรวมและรายด้าน	๙๓
๘	ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรพมามีส่วนร่วมของผู้ปกครองในโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอโพธิ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ จำแนกตามรายได้ โดยภาพรวมและรายด้าน	๙๔
๙	ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรพมามีส่วนร่วมของผู้ปกครองในโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอโพธิ์ชัย สังกัดสำนักงาน	๙๔

- เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ จำแนกตามรายได้ โดยภาพรวม และรายด้าน
- ๑๐ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรร
แบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดร้อยเอ็ด
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ จำแนกตาม ระดับการศึกษา
โดยภาพรวมและรายด้าน ๙๖
- ๑๑ ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรร
แบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดร้อยเอ็ด
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ จำแนกตามระดับการศึกษา
โดยภาพรวมและรายด้าน ๙๗
- ๑๒ แนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรแบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครองใน
โรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดร้อยเอ็ดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
ร้อยเอ็ด เขต ๓ ด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการเตรียมการ ตามหลักบรรใน
หลักศีล ๙๘
- ๑๓ แนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรแบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครองใน
โรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดร้อยเอ็ดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
ร้อยเอ็ด เขต ๓ ด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการดำเนินการ ตามหลักบรรใน
หลักสมาธิ ๑๐๐
- ๑๔ แนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรแบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครองใน
โรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดร้อยเอ็ดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
ร้อยเอ็ด เขต ๓ ด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการติดตามประเมินผล ตามหลัก
บรรในหลักปัญญา ๑๐๑

สารบัญแผนภาพ

แผนภูมิที่

หน้า

- ๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๗๓

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

๑. คำย่อภาษาไทย

คำย่อเกี่ยวกับพระไตรปิฎก

อักษรย่อในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙ การอ้างอิงใช้ระบุ เล่ม ข้อ หน้า หลังคำย่อชื่อคัมภีร์ ดังตัวอย่าง เช่น ที.ม. (ไทย) ๑๐/๒๐๘/๑๕๕. หมายถึง ทีฆนิกาย มหาวรรค พระไตรปิฎก เล่มที่ ๑๐ ข้อที่ ๒๐๘ หน้า ๑๕๕

พระสุตตันตปิฎก

เล่ม	คำย่อ	ชื่อคัมภีร์
๒๓	อ.จ.สตุตท. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย สัตตกนิบาต (ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สภาพของสังคมไทยในปัจจุบันได้ที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคของโลกาภิวัตน์ ทำให้สังคมและวัฒนธรรมไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปตามอิทธิพลของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การหลั่งไหลเข้ามาของวัฒนธรรมต่างชาติ จึงก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อแบบแผนพฤติกรรม ค่านิยมและทัศนคติของคนในชาติ การศึกษาจึงนับว่าเป็นสิ่งสำคัญของคนเพราะบุคคลที่ได้รับการศึกษาย่อมนำความรู้ไปพัฒนาตนเองและสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้เป็นมนุษย์ที่มีความคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุมีผล มีระเบียบวินัย กล้าคิดกล้าตัดสินใจ จากกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในยุคโลกาภิวัตน์ได้ส่งผลกระทบต่อประเทศไทยจำเป็นต้องเร่งพัฒนาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงระบบการจัดการศึกษาของประเทศ เพื่อให้สามารถพัฒนาคนให้มีคุณภาพและศักยภาพอย่างเพียงพอต่อการดำรงชีวิตอยู่ได้ในสังคมที่กำลังเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม การศึกษามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพของคน ดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชที่ได้ตรัสไว้ว่า “นอกจากการศึกษาจะสอนให้คนเก่งแล้วจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอบรมให้ดีพร้อมกันไปด้วย ประเทศของเราจึงจะได้คนดีมีคุณภาพ คือทั้งเก่งทั้งดีมาเป็นกำลังของบ้านเมือง ให้ความเก่งเป็นปัจจัยและพลังสำหรับการสร้างสรรค์และให้ความดีเป็นปัจจัยเพื่อประคับประคองหนุนนำความเก่งให้เป็นไปในทางที่ถูกต้องอันววยประโยชน์ที่พึงประสงค์”^๑

^๑ อมรวิรัช นาคทรพรพ, ความฝันของแผ่นดิน, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : คณะศึกษาศาสตร์ศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์, ๒๕๔๐), หน้า ๔๕.

การเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยเพื่อการพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืน จะต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างทุนของประเทศที่มีอยู่ให้เข้มแข็งและมีพลังเพียงพอในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะการพัฒนาคนหรือทุนมนุษย์ให้เข้มแข็ง พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคศตวรรษที่ ๒๑ และการเสริมสร้างปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพของคน ทั้งในเชิงสถาบัน ระบบ โครงสร้างของสังคมให้เข้มแข็ง สามารถเป็นภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต อย่างไรก็ตามสถานการณ์การพัฒนาที่ผ่านมาส่งผลกระทบต่อคนและสังคมไทยหลายประการ^๑

การจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ และนโยบายด้านการศึกษาของรัฐบาลที่ได้แถลงต่อรัฐสภาต่างมีอุดมการณ์และหลักการการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งความรู้ และเพื่อให้คนไทยทั้งปวงได้รับโอกาสเท่าเทียมกันทางการศึกษา พัฒนาคนได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต อันเป็นเงื่อนไขไปสู่ระบบเศรษฐกิจฐานความรู้ที่พึงประสงค์ อุดมการณ์สำคัญของการจัดการศึกษา คือ การจัดให้มีการศึกษาตลอดชีวิตและการสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ การศึกษาที่สร้างคุณภาพชีวิตและสังคมบูรณาการอย่างสมดุลระหว่าง ปัญญาธรรม คุณธรรม และวัฒนธรรม เป็นการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อคนไทยทั้งปวง มุ่งสร้างพื้นฐานที่ดีในวัยเด็ก ปลูกฝังความเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมตั้งแต่วัยการศึกษาขั้นพื้นฐาน และพัฒนาความรู้ความสามารถ เพื่อการทำงานที่มีคุณภาพ โดยให้สังคมทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาได้ตรงตามความต้องการของผู้เรียน และสามารถตรวจสอบได้อย่างมั่นใจว่า การศึกษาเป็นกระบวนการของการพัฒนาชีวิตและสังคม เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศอย่าง ยั่งยืน สามารถพึ่งตนเอง และสามารถแข่งขันได้ในระดับนานาชาติ^๒

การมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามาร่วมดำเนินกิจกรรมตั้งแต่การศึกษาปัญหา การวางแผนดำเนินการ การตัดสินใจ การแก้ไขปัญหา และการประเมินร่วมกัน เพื่อร่วมรับผิดชอบ การมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนจึงเป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาร่วมกับสถานศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ซึ่งกันและกันของทุกฝ่ายนับตั้งแต่การแสดงความคิดเห็น การวางแผน การดำเนินการและการแก้ไขปัญหา ตลอดจนการควบคุมกำกับ ติดตามและประเมินผลเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาการศึกษาให้เป็นไปตาม

^๑ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, **แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ ๑๑ พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, ๒๕๕๗), หน้า ๑.

^๒ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, **มาตรฐานการศึกษาของชาติ, อุดมการณ์ในการจัดการศึกษาของชาติ**, (ออนไลน์) ,แหล่งที่มา <http://๒๐๒.๒๙.๑๕.๕๕/cc/StdEd.pdf> ,สืบค้นเมื่อ วันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๖๑.

วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ สามารถทำได้ทั้งทางตรงโดยร่วมเป็นคณะทำงานและทางอ้อมคือ ร่วมวางแผนทางนโยบาย^๓

การนำหลักบวรมาใช้ในการพัฒนาโรงเรียนเป็นการส่งผลทำให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินการมีความสนใจและต้องการศึกษาถึงกระบวนการมีส่วนร่วมของบ้าน วัด และโรงเรียน (บวร) ต่อการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธใน ๓ ขั้นตอน คือ ๑) การมีส่วนร่วมในขั้นเตรียมการ คือ การร่วมคิด ร่วมวางแผน ๒) ขั้นตอนการจัดสภาพองค์กร การพัฒนาบุคลากร การพัฒนาผู้เรียน และการดูแลสนับสนุนในการดำเนินการ ๓) ขั้นตอนติดตามประเมินผลและเผยแพร่ผลการดำเนินงาน และศึกษาถึงปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในกระบวนการมีส่วนร่วมของบ้าน วัด โรงเรียน (บวร) ต่อการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ เพื่อจะได้นำผลการศึกษาไปขยายผลเพื่อ การปรับปรุง^๔ โดยที่การพัฒนาโรงเรียนตามหลักบวรเป็นการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนนับเป็นภารกิจที่สำคัญอย่างหนึ่งของการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนที่ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในปีการศึกษา ๒๕๔๕ ซึ่งกำหนดให้เป็นหน้าที่ของทุกสถานศึกษาที่จะต้องจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ การเรียนรู้ให้กว้างขวางหลากหลายทั้งด้านวิชาการและด้านอาชีพ ส่งเสริมพัฒนาบุคลิกภาพของ นักเรียนในด้านต่างๆ ช่วยให้นักเรียนมีโอกาสพัฒนาความเป็นผู้นำ ผู้ตาม รู้จักเคารพนับถือผู้อื่นและตนเองมีความสุข มีความสุข มีทักษะในการใช้ส่วนต่างๆ ของร่างกาย มีจิตใจที่มั่นคง สร้างสัมพันธ์ การอันดีกับคนในวัยเดียวและต่างวัยได้ นำไปสู่การดำรงชีวิตในสังคมประชาธิปไตยที่ส่งเสริมให้ เคารพในสิทธิ เสรีภาพ มีระเบียบวินัย รับผิดชอบ ซื่อสัตย์ สุจริต ขยัน อดทน และเป็นประโยชน์ต่อ ประเทศชาติ ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ที่มีความสำคัญที่สุดที่จะทำให้งานด้านนี้ดำเนินการไปอย่างมี ประสิทธิภาพโดยการร่วมมือกับบุคลากรในโรงเรียนได้แก่ กรรมการสถานศึกษา หัวหน้าหมวด หัวหน้างานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ครูที่ปรึกษากิจกรรมและผู้เรียนสนับสนุนและส่งเสริมงาน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนร่วมกันกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์เป้าหมาย จัดทำเป็นแผนงานและโครงการ บริหารงานด้านนี้ให้ชัดเจน^๕

ในขณะที่โรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอโพธิ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ มีนโยบายเกี่ยวกับการจัดการโรงเรียนแบบ บวร แต่ผู้ปกครองยังขาด การมีส่วนร่วมกับทางโรงเรียนจึงส่งผลให้ผู้ปกครองกับครูผู้สอนขาดการมีส่วนร่วมซึ่งกันและกัน และ ขาดความเข้าใจในการแนะนำให้ผู้ปกครองเข้าใจถึงการบริหารจัดการของโรงเรียนที่มีนโยบายต่างๆ ให้กับนักเรียน เช่น การอบรมคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนเพื่อให้เกิดความเข้าใจและสร้างความ

^๓ ธนสาร บัลลังก์ปัทมา, .”บทบาทของประชาชนในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา” thecity journal, ที่ ๔ ฉบับ ๘๕ .(วันที่ ๑-๑๕ มีนาคม ๒๕๕๑), หน้า ๓๐.

^๔ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, โรงเรียนวิถีพุทธ,(กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหา จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๘๖.

^๕ กรมวิชาการ, แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธ ศักราช ๒๕๔๔, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๖), หน้า ๕.

ตระหนักถึงคุณงามความดีที่นักเรียนควรจะได้รับและสามารถพัฒนาให้นักเรียนมีวินัยทำให้แบ่งเบาภาระให้กับผู้ปกครองทั้งยังส่งผลให้ผู้ปกครองกับโรงเรียนเกิดการมีส่วนร่วมที่มากขึ้น^๖

จากความสำคัญ สภาพและปัญหาดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบูรณาการแบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภopoธิ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ เพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศที่ใช้เป็นแนวทางส่งเสริมให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมโดยอาศัยหลัก บูร ในการพัฒนาโรงเรียนให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และสามารถนำไปใช้เป็นแนวนโยบายในการพัฒนาโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภopoธิ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ ให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาสภาพในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบูรณาการแบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภopoธิ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓

๑.๒.๒ เพื่อเปรียบเทียบแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบูรณาการแบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภopoธิ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ จำแนกตาม อาชีพ รายได้ และระดับการศึกษา

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาแนวทางในการส่งเสริมการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบูรณาการแบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภopoธิ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓

๑.๓ คำถามของการวิจัย

๑.๓.๑ แนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบูรณาการแบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภopoธิ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ มีการปฏิบัติในระดับใด

๑.๓.๒ การเปรียบเทียบแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบูรณาการแบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภopoธิ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ เมื่อจำแนกตาม อาชีพ รายได้ และระดับการศึกษา มีการปฏิบัติแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

^๖ โรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย,รายงานประจำปี พ.ศ.๒๕๖๐, (ร้อยเอ็ด: ฝ่ายบริหารทั่วไป,๒๕๖๐), หน้า ๔.

๑.๓.๓ ข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรพชาที่มีส่วนร่วมของผู้ปกครองในโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอพือ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ ให้เกิดประสิทธิภาพควรเป็นอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

๑.๔.๑ ขอบเขตเนื้อหา

ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักการและกรอบแนวคิด แนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรพชาที่มีส่วนร่วมของผู้ปกครองประกอบด้วย ๓. ด้าน คือ ๑.ด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการเตรียมการ ตามหลักบรรพชาในหลักศีล ๒.ด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการดำเนินการตามหลักบรรพชาในหลักสมาธิ ๓.ด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการติดตามประเมินผลตามหลักบรรพชาในหลักปัญญา ในโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอพือ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๑.๔.๒.๑ ประชากร ได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียนที่ร่วมพัฒนาตามหลักบรรพชา (บ้าน วัด โรงเรียน) ซึ่งมีแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอพือ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ จำนวน ๒๕๔^๗ คน ซึ่งจำแนกได้ดังต่อไปนี้

(๑) อาชีพ

(๒.๑) เกษตรกร จำนวน ๒๒๐ ค น

(๒.๒) อื่นๆ จำนวน ๓๔ คน

(๒) รายได้

(๓.๑) จำนวนเงิน ๓,๐๐๐ บาท / เดือน ลงมา

จำนวน ๘๐ ค น

(๓.๒) จำนวนเงิน ๓,๐๐๑ – ๖,๐๐๐ บาท / เดือน จำนวน ๔๙

ค น

(๓.๓) จำนวนเงิน ๖,๐๐๑ บาทขึ้นไป / เดือน

จำนวน ๑๒๕ คน

(๓) ระดับการศึกษา

(๔.๑) ประถมศึกษา

จำนวน ๑๕๒ คน

^๗ โรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอพือ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓, รายงานการประเมินตนเอง (ร้อยเอ็ด : ฝ่ายจัดการศึกษา, ๒๕๖๐,) หน้า.๑๒.เอกสารอัสสำเนา.

(๔.๒) มัธยมศึกษา จำนวน ๗๒
คน

(๔.๓) สูงกว่ามัธยมศึกษา จำนวน ๓๐ คน

๑.๔.๒.๒ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียนที่ร่วมพัฒนาตามหลักบรร
(บ้าน วัด โรงเรียน) ซึ่งมีแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอโพธิ์ชัย
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ จำนวน ๑๕๓ คน กำหนดจำนวน
กลุ่มตัวอย่างของประชากร โดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน^๘ และสุ่มแบบง่าย (Simple
Random) และเทียบสัดส่วนจากประชากรตามอาชีพ รายได้ และระดับการศึกษา ได้กลุ่มตัวอย่างใน
แต่ละกลุ่ม ด้วยวิธีการจับฉลาก จำแนกตามตัวแปรที่ศึกษาดังนี้

๑) อาชีพของผู้ปกครอง

(๑.๑) เกษตรกร จำนวน ๑๓๓ คน

(๑.๒) อื่นๆ จำนวน ๒๐ คน

๒) รายได้ของผู้ปกครอง

(๒.๑) จำนวนเงิน ๓,๐๐๐ บาท / เดือน ลงมา

จำนวน ๔๘ คน

(๒.๒) จำนวนเงิน ๓,๐๐๑ – ๖,๐๐๐ บาท / เดือน จำนวน ๓๐ คน

(๒.๓) จำนวนเงิน ๖,๐๐๑ บาทขึ้นไป / เดือน จำนวน ๗๕

คน

๓) ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง

(๓.๑) ประถมศึกษา จำนวน ๙๑ คน

(๓.๒) มัธยมศึกษา จำนวน ๔๔ คน

(๓.๓) สูงกว่ามัธยมศึกษา จำนวน ๑๘ คน

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านตัวแปร

๑.๔.๓.๑ ตัวแปรต้น ได้แก่

๑) อาชีพของผู้ปกครอง

(๑.๑) เกษตรกร

(๑.๒) อื่นๆ

^๘เครจซี่และมอร์แกน (krejcie and morgan ๑๙๗๐), อ้างถึงใน, บุญชุม ศรีสะอาด การวิจัย
เบื้องต้น พิมพ์ครั้งที่ ๙ (กรุงเทพมหานคร : ๒๕๔๕,) หน้า. ๘๒

๒) รายได้ของผู้ปกครอง

(๒.๑) จำนวนเงิน ๓,๐๐๐ บาท / เดือน ลงมา

(๒.๒) จำนวนเงิน ๓,๐๐๑ - ๖,๐๐๐ บาท / เดือน

(๒.๓) จำนวนเงิน ๖,๐๐๑ บาทขึ้นไป / เดือน จำนวน

๓) ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง

(๓.๑) ประถมศึกษา

(๓.๒) มัธยมศึกษา

(๓.๓) สูงกว่ามัธยมศึกษา

๑.๔.๓.๒ ตัวแปรตาม ได้แก่ แนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถิพุทธตามหลักบรรพมามีส่วนร่วมของผู้ปกครองในโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอโพธิ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ จำนวน ๓ ด้าน ดังนี้

๑.ด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถิพุทธในการเตรียมการ ตามหลักบรรพมามีส่วนร่วม
ในหลักศีล

๒.ด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถิพุทธในการดำเนินการ ตามหลักบรรพมามีส่วนร่วม
ในหลักสมาธิ

๓.ด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถิพุทธในการติดตามประเมินผล ตามหลักบรรพมามีส่วนร่วม
ในหลักปัญญา

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยได้ศึกษากับผู้ปกครองที่มีส่วนร่วมตามหลักบรรพมามีส่วนร่วม (บ้าน วัด โรงเรียน) ซึ่งมีแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถิพุทธในโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอโพธิ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ จำนวน ๑๕๓ คน

๑.๔.๕ ขอบเขตระยะเวลาในการวิจัย

ผู้วิจัยทำการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ตั้งแต่เดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๑ ถึงเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๕๖๒

๑.๕ สมมติฐานการวิจัย

๑.๕.๑ ผู้ปกครองที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถิพุทธตามหลักบรรพมามีส่วนร่วมของผู้ปกครองในโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอโพธิ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ แตกต่างกันไป

๑.๕.๒ ผู้ปกครองที่มีรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อแนวทางในการพัฒนาโรงเรียน วิถีพุทธตามหลักบรรพชาแบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอโพธิ์ชัย สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ แตกต่างกัน

๑.๕.๓ ผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อแนวทางในการพัฒนา โรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรพชาแบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอโพธิ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ แตกต่างกัน

๑.๖ นิยามศัพท์ที่ใช้เฉพาะในการวิจัย

เพื่อให้ความหมายของข้อความที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นที่เข้าใจตรงกัน จึง กำหนดความหมายของศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

๑.๖.๑ การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกำกับการดำเนินงานนั้นๆ ได้เข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในกิจกรรมใดๆ ที่มีผลกระทบถึงตัวของพวกเขาโดยมีส่วนร่วมคิด ร่วมวางแผนทำประโยชน์

๑.๖.๒ การพัฒนาแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกำกับการดำเนินงานนั้นๆ ได้เข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเสนอแนะหรือตัดสินใจในกิจกรรมใดๆ ที่มีผลกระทบถึงตัวของพวกเขาโดยตรง

๑.๖.๓ แนวทางในการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมตามหลักบรรพชา หมายถึง แนวทางในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ให้บุคคลซึ่งเมื่อมีวุฒิภาวะสูงขึ้นการรับรู้จริยธรรมก็พัฒนาขึ้นตามลำดับ การปฏิบัติและการตัดสินใจพฤติกรรมจริยธรรมของบุคคลจะเกิดขึ้น ให้บุคคลที่แสดงพฤติกรรมออกมา รู้จักใช้เหตุผลจากสติปัญญา ค่านิยม และอารมณ์ มาประกอบในการตัดสินใจ โดยยึดหลักความถูกต้องมาพัฒนาจริยธรรม

๑.๖.๔ การพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ หมายถึง การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดขึ้นภายในโรงเรียนให้เป็นการอบรมจิตใจแก่นักเรียนให้เกิดคุณธรรมเข้าไปในจิตใจ ทำให้ผู้เรียนเป็นคนดี และ พัฒนาการทางจิต ซึ่งเกิดจากการบริหารทางจิตให้มีสติ สมาธิ และคุณธรรมอื่นๆ จะทำให้ผู้เรียนมีสุขภาพจิตที่ดีเป็นคนมีความสุข

๑.๖.๕ แนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรพชาปฏิบัติของผู้ปกครอง หมายถึง แนวทางในการมีส่วนร่วมในการประยุกต์ใช้ของผู้ปกครอง ในด้านศีล ด้านสมาธิ ด้านปัญญา ในการเตรียมการ ร่วมคิด ร่วมวางแผน มีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดสภาพโรงเรียน พัฒนาบุคลากร พัฒนาผู้เรียนและคณาจารย์ในการดำเนินการ และช่วยในการติดตามประเมินผล และเผยแพร่ กำกับและแก้ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในกระบวนการการมีส่วนร่วมของ บ้าน วัด โรงเรียน (บวร) ซึ่งประกอบด้วย

๑.๖.๕.๑ ด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการเตรียมการ ตามหลักบรรพชาปฏิบัติ หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมในการประยุกต์ใช้การฝึกอบรมกาย ให้รู้จักติดต่อเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมทั้งหลายด้วยดี และปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้นในทางที่เป็นคุณ มิให้เกิดโทษให้เป็นกุศลธรรม งอกงาม มีกุศลธรรมเสื่อมสูญในเบื้องต้น โดยการพัฒนาตนเองให้มีความสัมพันธ์ที่ดีกับสิ่งแวดล้อม ทางการพัฒนาความประพฤติฝึกอบรมให้ตั้งอยู่ในระเบียบวินัย กฎเกณฑ์และกติกาสังคม ไม่เบียดเบียน หรือก่อความเดือดร้อนเสียหายให้แก่สังคม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยดี

๑.๖.๕.๒ ด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการดำเนินการ ตามหลักบรรพชาปฏิบัติ หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมในการประยุกต์ใช้พัฒนาการทางจิต (จิตภาวนา) โดยการเจริญจิต พัฒนาฝึกอบรมจิตใจ ให้เข้มแข็งมั่นคง เจริญงอกงามด้วยคุณธรรมทั้งหลาย ให้มีเมตตา กรุณา ขยันหมั่นเพียร อดทน มีสมาธิ สดชื่น เบิกบาน ผ่องใส

๑.๖.๕.๓ ด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการติดตามประเมินผล ตามหลักบรรพชาปฏิบัติ หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมในการประยุกต์ใช้การเจริญปัญญา โดยการ พัฒนาปัญญา การฝึกอบรมทางปัญญา ให้รู้และเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกและชีวิตตามสภาวะที่เป็นจริง สามารถทำจิตใจให้เป็นอิสระ ไม่ลุ่มหลงไป ตามกระแสนิยม สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยปัญญา

๑.๖.๖ ผู้ปกครองนักเรียน หมายถึง บิดามารดาหรือผู้ให้การเลี้ยงดูนักเรียน โรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอโพธิ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓

๑.๖.๗ อาชีพ หมายถึง การประกอบการทำงานเพื่อมีรายได้ของผู้ปกครองได้ทำในการ ดำเนินชีวิตประจำวันในโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอโพธิ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ แบ่งเป็น ๒ อาชีพ ดังนี้

๑.๖.๗.๑ อาชีพเกษตรกร หมายถึง อาชีพการทำนา ทำไร่ ปลูกมัน ปลูก อ้อย ปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ ปลูกพืชผักสวนครัว เป็นต้น

๑.๖.๗.๒ อาชีพอื่นๆ หมายถึง อาชีพอื่นที่นอกจากอาชีพเกษตรกร เช่น อาชีพ ข้าราชการ ครู ทหาร ตำรวจ เป็นต้น

๑.๖.๘ รายได้ของผู้ปกครอง หมายถึง รายได้ที่มีได้เกิดจากการดำเนินงาน ตามปกติของกิจการซึ่งเป็นรายได้ที่ไม่ใช่ รายได้จากการขายสินค้าหรือบริการนั่นเอง รายได้ของ

ผู้ปกครองในโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอโพธิ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต ๓ แบ่งเป็น ๓ ระดับ ดังนี้

๑.๖.๘.๑ จำนวนเงิน ๓,๐๐๐ บาท / เดือน ลงมา หมายถึง รายได้ของผู้ปกครองได้รับในการประกอบอาชีพของตนเอง ซึ่งไม่เกิน ๓,๐๐๐ บาท

๑.๖.๘.๒ จำนวนเงิน ๓,๐๐๑ - ๖,๐๐๐ บาท / เดือน หมายถึง รายได้ของผู้ปกครองได้รับในการประกอบอาชีพของตนเอง ซึ่งอยู่ในระหว่าง ๓,๐๐๑ - ๖,๐๐๐ บาท/เดือน

๑.๖.๘.๓ จำนวนเงิน ๖,๐๐๑ บาทขึ้นไป / เดือน รายได้ของผู้ปกครองได้รับในการประกอบอาชีพของตนเอง ซึ่งมากกว่า ๖,๐๐๑ บาท/เดือนขึ้นไป

๑.๖.๘.๔ ระดับการศึกษาผู้ปกครอง หมายถึง วุฒิการศึกษาสูงสุดของผู้ปกครองที่มีระดับต่างกันของผู้ปกครองโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอโพธิ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต ๓ แบ่งออกเป็น ๓ ระดับ ดังนี้

๑.๖.๘.๔.๑ ประถมศึกษา หมายถึง วุฒิการศึกษาสูงสุดของผู้ปกครองที่สำเร็จการศึกษาในระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ ๖ เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

๑.๖.๘.๔.๒ มัธยมศึกษา หมายถึง วุฒิการศึกษาสูงสุดของผู้ปกครองที่สำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ ๓ หรือ ๖ หรือวุฒิการศึกษาอื่นที่กระทรวงศึกษาธิการมีการรับรอง

๑.๖.๘.๔.๓ สูงกว่ามัธยมศึกษา หมายถึง วุฒิการศึกษาสูงสุดของผู้ปกครองที่สำเร็จการศึกษาในระดับที่สูงกว่าชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ ขึ้นไป เช่น วุฒิการศึกษาระดับอนุปริญญา ปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก

๑.๖.๑๐ โรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย หมายถึง สถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนในระดับอนุบาล ๑-๓ และชั้นประถม ๑-๖ ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ ๑ บ้านขามเปี้ย ตำบลขามเปี้ย อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต ๓

๑.๖.๑๑ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต ๓ หมายถึง หน่วยงานที่จัดการแบ่งเขตพื้นที่การศึกษาการปกครอง เพื่อจัดระบบและกระจายอำนาจการจัดการศึกษาในการจัดการศึกษาในประเทศไทยให้ควบคุมมากขึ้น ซึ่งประกอบด้วยอำเภอเสลภูมิ อำเภอโพธิ์ทอง อำเภอโพธิ์ชัย อำเภอหนองพอก อำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้จะได้รับประโยชน์ ดังนี้

๑.๗.๑ ได้ข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรพชนมีส่วนร่วมของผู้ปกครองของโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอโพธิ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต ๓ สำหรับสถานศึกษานำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของ

ผู้ปกครองตามหลักบรร (บ้าน วัด โรงเรียน) ในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัยให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๑.๗.๒ ได้ข้อมูลสารสนเทศ ผลการเปรียบเทียบแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรแบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครองของโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอโพธิ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ สำหรับสถานศึกษานำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองตามหลักบรร (บ้าน วัด โรงเรียน) ในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัยให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๑.๗.๓ ได้แนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรแบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอโพธิ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น

บทที่ ๒

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษา แนวคิด หลักการ และทฤษฎีเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาโรงเรียน
วิถีพุทธตามหลักบูรณาการแบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครองของโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอพือธิ์ชัย สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ นำเสนอตามลำดับดังนี้

- ๒.๑ หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม
 - ๒.๒ หลักการและแนวคิดการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม
 - ๒.๓ แนวคิดและหลักการพัฒนาโรงเรียนตามหลักบูรณาการ (บ้าน วัด โรงเรียน)
 - ๒.๔ แนวคิดการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ
 - ๒.๕ แนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบูรณาการแบบมีส่วนร่วมของ
ผู้ปกครอง นักเรียน
 - ๒.๕.๑ ด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการเตรียมการ ตามหลักบูรณาการ
 - ๒.๕.๒ ด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการดำเนินการ ตามหลักบูรณาการ
 - ๒.๕.๓ ด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการติดตามประเมินผล
- หลักศีล
หลักสมาธิ
- ตามหลักบูรณาการในหลัก ปัญญา
- ๒.๖ บริบทของโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย
 - ๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - ๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม

๒.๑.๑ ความหมายของการมีส่วนร่วม

มีผู้ให้ความหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมดังต่อไปนี้

นิคม หวายบุตร ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า หมายถึง การเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการพัฒนา โดยผ่านกระบวนการส่งเสริม ชักนำ สนับสนุน กระตุ้น ให้ผู้ปกครองมีบทบาทในการริเริ่มคิด สามารถถ่ายทอดภูมิปัญญาและร่วมกำหนด แนวทางการพัฒนาและวางแผนปฏิบัติ รวมทั้งอุดหนุนช่วยเหลือทรัพยากรทางการบริหารตลอดจนมีอำนาจในการตัดสินใจที่จะดำเนินกิจกรรมของตนเองภายในชุมชนเพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการ จัดการและ ควบคุมการใช้และกระจายทรัพยากร ตลอดจนปัจจัยการผลิตในสังคม อันจะนำไปสู่การ พึ่งพาตนเองในท้ายที่สุด^๑

อุทัย บุญประเสริฐ^๒ ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า หมายถึง การเปิดโอกาสให้สมาชิกของชุมชนและผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมตัดสินใจในกิจการใดๆ ให้ความช่วยเหลือ และมีอิทธิพลต่อการดำเนินกิจกรรมที่มีผลกระทบต่อผู้ปกครอง^๒

เกษม วัฒนชัย ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมไว้ว่า เป็นการร่วมคิดร่วมทำของ บุคคลทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เป็นพลังส่งเสริมให้การจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และผู้ที่มี ส่วนร่วมในการจัดการศึกษาประกอบด้วย ผู้จัดการศึกษาโดยตรง (ครู ผู้บริหาร และบุคลากรทางการ ศึกษา) ผู้สนับสนุนการจัดการศึกษา (หน่วยจัดสรรงบประมาณ หน่วยงานนโยบายทางการศึกษารัฐบาล ผู้ทรงคุณวุฒิ) ผู้รับผลจากการจัดการศึกษา (ชุมชน ผู้ปกครองผู้เรียน พ่อแม่ ผู้จ้างงาน และสังคม) รวมทั้งผู้ประเมินผล (ผู้ประเมินผลภายนอก ผู้ตรวจสอบ ผู้ตรวจราชการ) บุคคลเหล่านี้ล้วนมีบทบาท เกี่ยวข้องกับการศึกษาทั้งสิ้น^๓

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองหรือผู้ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินการดำเนินงานนั้นๆ ได้เข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในกิจ กิจใดๆ ที่มีผลกระทบต่อตัวของพวกเขาโดยตรง หรืออีกนัยหนึ่งอาจกล่าวได้ว่า การมีส่วนร่วมหมายถึง การมีส่วนร่วมรับทราบ ให้ความร่วมมือส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมหรือดำเนินการใดๆ ของทุกคนโดย มีส่วนที่จะได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเท่าเทียมกัน

๒.๑.๒ การบริหารแบบมีส่วนร่วม

^๑ นิคม หวายบุตร, “การมีส่วนร่วมของสตรีชาวเขาในการดำเนินงานส่งเสริมอาชีพ ของศูนย์ พัฒนาสังคมหน่วยที่ ๑๒ จังหวัดเชียงราย”, ภาควิชาพัฒนาสังคม, (บัณฑิตวิทยาลัย: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหาร ศาสตร์, ๒๕๕๐), หน้า ๖.

^๒ อุทัย บุญประเสริฐ, การบริหารจัดการสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน School - Based Management, (กรุงเทพมหานคร: เอสวีเพรส, ๒๕๕๔), หน้า ๑๔.

^๓ เกษม วัฒนชัย, การปฏิรูปการศึกษาไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ ๒๑ เซ็นจูรี, ๒๕๔๕), หน้า ๑๒ - ๑๕.

ไพรัช อรรถกามานนท์ และมัทนา โชควรรวัฒนากร ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่นในการจัดการศึกษา หมายถึง กระบวนการที่ประชาชนในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและท้องถิ่นได้เข้ามาเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา โดยร่วมแสดงความคิดเห็นและกระทำในสิ่งที่เห็นพ้องต้องกันตลอดจนร่วมพิจารณากำหนดปัญหาความต้องการของประชาชนโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือแก้ไขปัญหาหาแนวทางพัฒนา^๔

ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม กล่าวว่าขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อการร่วมทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนบนพื้นฐานของการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนมี ๒ ลักษณะ ได้แก่ การมีส่วนร่วมของประชาชนที่รัฐเป็นผู้นำการมีส่วนร่วมในลักษณะนี้เป็นการมองมาจากเบื้องบนหรือมาจากรัฐ ประชาชนเป็นเพียงผู้คอยรับนโยบายและปฏิบัติตามอีกประการหนึ่ง คือ การมีส่วนร่วมที่เกิดจากความต้องการของประชาชนด้วยความสมัครใจโดยที่รัฐคอยช่วยเหลือให้คำแนะนำหรือคอยอำนวยความสะดวกเท่านั้น^๕

สรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมที่ดำเนินอยู่โดยทั่วไปแบ่งได้เป็น ๔ รูปแบบ คือ การรับรู้ข่าวสาร (Public information) ประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องได้รับการแจ้งให้ทราบถึงรายละเอียดของโครงการที่จะดำเนินการรวมทั้งผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นทั้งนี้การได้รับแจ้งข่าวสารดังกล่าวจะต้องเป็นการแจ้งก่อนที่จะมีการตัดสินใจดำเนินโครงการการปรึกษาหารือ (Public Consultation) เป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมที่มีการจัดการหารือ ระหว่างผู้ดำเนินการโครงการกับประชาชนที่เกี่ยวข้องและได้รับผลกระทบ เพื่อรับฟังความคิดเห็นและตรวจสอบข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อให้เกิดความเข้าใจในโครงการและกิจกรรมมากขึ้น การประชุมรับฟังความคิดเห็น (Public Meeting) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนและฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับโครงการหรือกิจกรรม และผู้มีอำนาจตัดสินใจในการทำโครงการหรือกิจกรรมนั้นได้ใช้เวทีสาธารณะในการทำความเข้าใจ และค้นหาเหตุผลในการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมในพื้นที่นั้นซึ่งมีหลายรูปแบบ ได้แก่

(๑) การประชุมในระดับชุมชน (Community Meeting) โดยจัดขึ้นในชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการโดยเจ้าของโครงการหรือกิจกรรมจะต้องส่งตัวแทนเข้าร่วมเพื่ออธิบายให้ที่ประชุมทราบถึงลักษณะโครงการและผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นและตอบข้อซักถาม

(๒) การประชุมรับฟังความคิดเห็นในเชิงวิชาการ (Technical Hearing) สำหรับโครงการที่มีข้อโต้แย้งในเชิงวิชาการจำเป็นจะต้องเชิญผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาจากภายนอกมาช่วยอธิบายและให้ความเห็นต่อโครงการ ซึ่งผู้เข้าร่วมประชุมต้องได้รับทราบผลดังกล่าวด้วย

^๔ ไพรัช อรรถกามานนท์ และมัทนา โชควรรวัฒนากร, การส่งเสริมชุมชนและท้องถิ่นในการปฏิรูปการศึกษา (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, ๒๕๔๘), หน้า ๙.

^๕ ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม, แลหน้าเศรษฐกิจสังคมไทย (ออนไลน์). แหล่งที่มา <http://www.ThaiLa>

[bour.org/thai/news/๔๗๑๒๐๖๐๑.\(๒๐ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๑.\)](http://www.ThaiLa)

(๓) การประชาพิจารณ์ (Public Hearing) เป็นเวทีในการเสนอข้อมูลอย่างเปิดเผยไม่มีการปิดบังทั้งฝ่ายเจ้าของโครงการและฝ่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากโครงการซึ่งจะต้องมีองค์ประกอบของผู้เข้าร่วมที่เป็นที่ยอมรับมีหลักเกณฑ์และประเด็นในการพิจารณาที่ชัดเจน และแจ้งให้ทุกฝ่ายทราบโดยทั่วกัน

Epstein และ Jonson ลักษณะการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในสถานศึกษาเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนมี ๖ ลักษณะ^๖ ดังนี้คือ

(๑) Parenting หรือ การดูแลเลี้ยงดูเด็กของครอบครัว หมายถึง ภาระหน้าที่พื้นฐานของผู้ปกครองที่จะต้องจัดให้เด็กซึ่งควรรวมถึงการจัดหาที่อยู่อาศัยการดูแลสุขภาพอนามัยอาหารที่มีคุณภาพและความปลอดภัยให้แก่เด็กนอกจากนั้นผู้ปกครองควรจะต้องจัดสภาพแวดล้อมที่บ้านที่ส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่เด็กอย่างเหมาะสมกับวัยและระดับชั้นเด็กด้วย

(๒) Communication หรือ การสื่อสาร หน้าที่รับผิดชอบพื้นฐานของสถานศึกษานั้นควรรวมถึงวิธีการสื่อสารอย่างหลากหลายจากสถานศึกษาไปยังบ้าน (เช่น ข่าวสารจดหมายแจ้ง Email สมุดสื่อสาร สมุดรายงานการเรียน การประชุม การโทรศัพท์) รวมถึงการให้ข้อมูลต่างๆด้วย (เช่น หลักสูตร การจัดอบรมและกิจกรรมต่างๆ การเรียนการสอนในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ ข่าวสารประจำสัปดาห์) ปกครองก็เช่นกันควรสื่อสารจากบ้านสู่สถานศึกษาทำให้เกิดการสื่อสารสองทางเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนและการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันซึ่งการติดต่อสื่อสารนี้ไม่ควรเป็นการสื่อสารเมื่อมีเหตุการณ์ที่เป็นปัญหาเท่านั้น แต่ควรได้สื่อสารให้ครูได้รับทราบถึงสิ่งที่เกิดขึ้นที่บ้านพัฒนาการของเด็กความสนใจของเด็กความรู้สึกของเด็กและผู้ปกครองเกี่ยวกับครูโรงเรียน กิจกรรม และการเรียนรู้ควบคู่ไปด้วย รวมถึงข้อเสนอแนะต่างๆ เช่น แหล่งเรียนรู้ วิทยากร ฯลฯ

(๓) Volunteering อาสาสมัคร หมายถึง การที่ผู้ปกครองอาสาสมัครสละเวลาและนำความเชี่ยวชาญหรือความสามารถต่างๆเข้ามาช่วยกิจกรรมเพื่อพัฒนาเด็ก พัฒนาครู บุคลากรพัฒนาสถานศึกษาและพัฒนาหรือเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองด้วยกันเองช่องทางที่โรงเรียนได้จัดให้ผู้ปกครองอาสาสมัครเข้ามามีส่วนร่วมได้มีหลายรูปแบบหลายกิจกรรม เช่น จัดให้มีผู้ปกครองเครือข่ายเพื่อการติดต่อสื่อสาร เชื่อมสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกันเองเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น และร่วมกันจัดหรือทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อพัฒนาเด็ก

(๔) Learning at Home หรือ การเรียนรู้ที่บ้าน หมายถึง ผู้ปกครองช่วยเด็กๆในการ ทำงานบ้านและตั้งเป้าหมายทางการศึกษาให้แก่เด็ก รวมถึงการเล่นเกมหา กิจกรรมร่วมกับเด็กเพื่อ เชื่อม โยงการเรียนรู้ของเด็กที่โรงเรียนและที่บ้าน ทำให้เด็กเห็นความสำคัญของการเรียนรู้ได้รับการเรียนรู้ในแง่มุมรายละเอียดที่ต่างกันเห็นว่าการเรียนรู้ไม่ได้จำกัดเฉพาะที่

^๖ วิวรรณ สารกิจปรีชา, ผู้ปกครองจะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาการของเด็กได้อย่างไร (ออนไลน์), แหล่งที่มา : http://www.kukai.ac.th/Thai/knowledge_parent.php (๒๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๑.)

โรงเรียน เกิดความต่อเนื่องในการฝึกทักษะและการเรียนรู้ ทั้งนี้สำหรับเด็กอนุบาลนั้น การเรียนรู้ที่บ้านต้องเป็นไปอย่างผ่อนคลายสนุกมีความหมายต่อเด็กและโรงเรียนต้องพยายามสนับสนุนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในด้านนี้

(๕) Decision – Making หรือ การตัดสินใจ หมายถึง ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในองค์กรผู้ปกครอง เช่นคณะกรรมการบริหารสถานศึกษาหรือสมาคมผู้ปกครองและการตัดสินใจในนโยบาย ภาวะผู้นำและการประชาสัมพันธ์ ดังนั้นสถานศึกษาจะต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องต่างๆของสถานศึกษาพัฒนาภาวะผู้นำให้แก่ผู้ปกครองและผู้แทนผู้ปกครอง “การตัดสินใจ” หมายถึง กระบวนการในการเป็นหุ้นส่วนที่จะร่วมมือมุมมองและปฏิบัติการสู่เป้าหมายเดียวกัน ตามวิสัยทัศน์นโยบายและหลักความเชื่อทฤษฎีของโรงเรียนเพื่อพัฒนาเด็กแต่ละคนสู่ศักยภาพที่สูงที่สุด ดังนั้น ผู้ปกครองควรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจโดยการสละเวลาเข้ามาเป็นกรรมการหรืออย่างน้อยก็ร่วมให้ความคิดเห็น ตอบแบบประเมินผลให้ข้อมูลและเสนอแนะอย่างสม่ำเสมอด้วยวิธีการสื่อสารที่มีหลายทาง

(๖) Collaborating with Community หรือ การให้ความร่วมมือกับชุมชน หมายถึง การที่ผู้ปกครองส่งเสริมความเป็นหุ้นส่วนกับทรัพยากรและการบริหารของชุมชน สถานศึกษาหาและผสมผสานทรัพยากรและการบริการจากชุมชนในการเสริมสร้างโปรแกรมของสถานศึกษาการดำเนินการของผู้ปกครองและการพัฒนานักเรียน ผู้ปกครองสามารถใช้ทรัพยากรและบริการของชุมชน ส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้เด็กได้เสมอเมื่อมีโอกาส เช่นการพาเด็กได้ดูชมนิทรรศการ หรือพิพิธภัณฑ์ หรือใช้บริการห้องสมุดสวนสาธารณะหรือแหล่งเรียนรู้ต่างๆหรือเข้าร่วมกิจกรรมโครงการต่างๆของชุมชน เช่น โครงการเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย หรือการประหยัดทรัพยากร หรือการแสดงดนตรี ระบาย หุ่นกระบอก ฯลฯ รวมถึงการพาเด็กไปทำบุญ สวดมนต์หรือร่วมกิจกรรมไปทำบุญ สวดมนต์หรือร่วมกิจกรรมศาสนาและประเพณีไทยต่างๆอันจะทำให้เด็กได้เรียนรู้ในบริบทของชุมชน รู้จักสถานที่ที่สามารถแสวงหาความรู้ คำตอบของข้อสงสัย หรือพัฒนาทักษะด้านต่างๆ เพื่อเด็กจะได้รับประสบการณ์ตรงและเข้าใจได้ว่าการเรียนรู้ไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะที่บ้านโรงเรียน หรือตำราเท่านั้นอีกทั้งยังเป็นการปลูกฝังให้รักชุมชนและช่วยเหลือสังคมที่ดีอีกด้วย ทั้งนี้คำว่าชุมชนไม่ได้มีความหมายครอบคลุมเพียงชุมชนหรือสถานศึกษาของนักเรียนตั้งอยู่เท่านั้นแต่ยังหมายถึงชุมชนสถานที่อื่นที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้และการพัฒนาของนักเรียนด้วยนอกจากนั้นชุมชนยังหมายถึงทุกคนที่มีความสนใจและได้รับผลจากคุณภาพการศึกษามีใช้เฉพาะผู้ที่มีบุตรหลานอยู่ในสถานศึกษาเท่านั้น

สรุปได้ว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ผู้ปกครองสนับสนุนร่วมแสดงความคิดเห็นตัดสินใจ สละแรงงาน และเสียสละเวลาในการวางแผนการกำหนดนโยบาย การติดต่อสื่อสาร ระหว่างบ้านและสถานศึกษา การแก้ปัญหาพัฒนาสนับสนุนด้านการเงินและการประเมินผลการทำงาน ซึ่งแบ่งเป็นการมีส่วนร่วมอย่างไม่เป็นทางการและการมีส่วนร่วมอย่างเป็นทางการ

๒.๑.๓ หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม (Participation) เป็นผลมาจากการเห็นพ้องกันในเรื่องของการต้องการและทิศทางของการเปลี่ยนแปลงและความเห็นพ้องกันจะต้องมีมากจนเกิดความคิดริเริ่มโครงการเพื่อปฏิบัติ เหตุผลเบื้องต้นของการที่มีคนมารวมกันได้ควรจะต้องมีการตระหนักว่าปฏิบัติการทั้งหมดหรือการกระทำทั้งหมดที่ทำโดยกลุ่มหรือในนามกลุ่มนั้นกระทำผ่านองค์กร (organization) ดังนั้นองค์กรจะต้องเป็นเสมือนตัวนำให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงได้^๗

การมีส่วนร่วม คือ การที่ประชาชนหรือชุมชนสามารถเข้าไปมีส่วนในการตัดสินใจในการกำหนดนโยบายพัฒนาท้องถิ่น และมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์จากบริการรวมทั้งมีส่วนในการควบคุมประเมินผลโครงการต่างๆของท้องถิ่นนอกจากนี้ยังได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่ามี ๒ ลักษณะ คือ ๑. การมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนาโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดโครงการได้แก่ การร่วมกันค้นหาปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีท้องถิ่น การบริหารจัดการ การติดตามประเมินผล รวมทั้งรับผลประโยชน์ ที่เกิดขึ้นจากโครงการ ๒. การมีส่วนร่วมทางการเมือง แบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ การส่งเสริมสิทธิและพลังอำนาจของพลเมืองโดยประชาชนหรือ ชุมชนพัฒนาความสามารถของตนในการจัดการเพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรของชุมชนอันจะก่อให้เกิดกระบวนการและโครงสร้างที่ประชาชนในชนบทสามารถแสดงออกซึ่งความสามารถของตนและได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาการเปลี่ยนแปลงกลไกการพัฒนาโดยรัฐ มาเป็นการพัฒนาที่ประชาชนมีบทบาทหลักต่อการกระจายอำนาจในการวางแผนจากส่วนกลางมาเป็นส่วนภูมิภาคเป็นการคืนอำนาจในการพัฒนาแก่ประชาชนให้มีส่วนร่วมในการกำหนดอนาคตของตนเอง^๘

ทฤษฎีการเกลี้ยกล่อมมวลชน (Mass Persuasion) Maslow กล่าวว่า การเกลี้ยกล่อม หมายถึง การใช้คำพูดหรือการเขียนเพื่อมุ่งให้เกิดความเชื่อถือและการกระทำซึ่งการเกลี้ยกล่อมมีประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งในการปฏิบัติงานโดยเฉพาะในเรื่องความต้องการของคนตามหลักทฤษฎีของ Maslow ที่เรียกว่าลำดับขั้นความต้องการ (hierarchy of needs) คือความต้องการของคนจะเป็นไปตามลำดับจากน้อยไปมากมีทั้งหมด ๕ ระดับดังนี้

^๗ไพรัช อรรถกามานนท์ และมัทนา โขควรวัฒนกร, การส่งเสริมชุมชนและท้องถิ่นในการปฏิรูปการศึกษา (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, ๒๕๔๘), หน้า ๕.

^๘สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง, สภาสำนักงานสภาสถาบันราชภัฏฯ และทบวงมหาวิทยาลัย, การพัฒนากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง, (กรุงเทพมหานคร : อูษาการพิมพ์, ๒๕๕๖), หน้า ๑๑๔.

(๑). ความต้องการทางด้านสรีระวิทยา (physiological needs) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ (survival needs) ได้แก่ ความต้องการทางด้านอาหาร ยา เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัยยารักษาโรค และความต้องการทางเพศ

(๒). ความต้องการความมั่นคงปลอดภัยของชีวิต (safety and security needs) ได้แก่ ความต้องการที่อยู่อาศัยอย่างมีความปลอดภัยจากการถูกทำร้ายร่างกายหรือถูกขโมยทรัพย์สินหรือความมั่นคงในการทำงานและการมีชีวิตอยู่อย่างมั่นคงในสังคม

(๓). ความต้องการทางด้านสังคม (social needs) ได้แก่ ความต้องการความรัก ความต้องการที่จะให้สังคมยอมรับว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

(๔). ความต้องการที่จะมีเกียรติยศชื่อเสียง (self-esteem needs) ได้แก่ ภาวะภูมิใจความต้องการดีเด่นในเรื่องหนึ่งที่จะให้ได้รับการยกย่องจากบุคคลอื่น ๆ ความต้องการด้านนี้เป็นความต้องการระดับสูงที่เกี่ยวกับความมั่นใจในตัวเองในเรื่องความรู้ ความสามารถและความสำคัญของบุคคล

(๕). ความต้องการความสำเร็จแห่งตน (self-actualization needs) เป็นความต้องการในระบบสูงสุดที่อยากจะให้เกิดความสำเร็จในทุกสิ่งทุกอย่างตามความนึกคิดของตนเองเพื่อจะพัฒนาตนเองให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ ความต้องการนี้จึงเป็นความต้องการพิเศษของบุคคลที่จะพยายามผลักดันชีวิตของตนเองให้เป็นแนวทางที่ดีที่สุด

ทฤษฎีการระดมสร้างขวัญของคนในชาติ (National Morale) คนเรามีความต้องการทางกายและใจถ้าคนมีขวัญดีพอผลของการทำงานจะสูงตามไปด้วย แต่ถ้าขวัญไม่ดีผลงานก็ต่ำไปด้วยทั้งนี้เนื่องจากว่าขวัญเป็นสถานการณ์ทางจิตใจที่แสดงออกในรูปพฤติกรรมต่าง ๆ นั้นเองการจะสร้างขวัญให้ดีต้องพยายามสร้างทัศนคติที่ดีต่อผู้ร่วมงาน เช่น การไม่เอาไรต์เอาเปรียบการให้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับงานการเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น เป็นต้น และเมื่อใดก็ตามถ้าคนทำงานมีขวัญดีจะเกิดสำนึกในความรับผิดชอบอันจะเกิดผลดีแก่หน่วยงานทั้งในส่วนที่เป็นขวัญของกลุ่ม ดังนั้นจะเป็นไปได้ว่าขวัญของคนเราโดยเฉพาะคนมีขวัญที่ดีย่อมเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะนำไปสู่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ได้เช่นกัน

ทฤษฎีสร้างความรู้รักชาตินิยม (Nationalism) ปัจจัยประการหนึ่งที่น่าสู่การมีส่วนร่วมคือ การสร้างความรู้รักชาตินิยมให้เกิดขึ้น หมายถึง ความรู้สึกเป็นตัวของตัวเองที่จะอุทิศหรือเน้นค่านิยมเรื่องผลประโยชน์ส่วนรวมของชาติมีความพอใจในชาติของตัวเอง พอใจเกียรติภูมิจงรักภักดี ผูกพันต่อท้องถิ่น

ทฤษฎีการสร้างผู้นำ การสร้างผู้นำจะช่วยจูงใจให้ประชาชนทำงานด้วยความเต็มใจเพื่อบรรลุเป้าหมายประสงค์โดยทั่วไปแล้วผู้นำอาจจะมีทั้งผู้นำที่ดีเรียกว่าผู้นำปฏิญาณผู้นำพลวัตคือ เคลื่อนไหวทำงานอยู่เสมอและผู้นำไม่มีกิจไม่มีผลงานสร้างสรรค์ ที่เรียกว่า ผู้นำนิเสธผลของการให้ทฤษฎีการสร้างผู้นำ จึงทำให้เกิดการระดมความร่วมมือปฏิบัติงานอย่างมีขวัญกำลังใจงานมี

คุณภาพมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และร่วมรับผิดชอบ ดังนั้นการสร้างผู้นำที่ดีย่อมจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ด้วยดีนั่นเอง^๙

ทฤษฎีการใช้วิธีและระบบทางการบริหาร (Administration and Method) การใช้ระบบบริหารในการระดมความร่วมมือเป็นวิธีหนึ่งที่ย่าง เพราะใช้กฎหมาย ระเบียบ แบบแผน เป็นเครื่องมือในการดำเนินการ แต่อย่างไรก็ตามผลของความร่วมมือยังไม่มีระบบที่ดีที่สุดในเรื่องการใช้บริหารเพราะธรรมชาติของคน ถ้าทำงานตามความสมัครใจอย่างตั้งใจไม่มีใครบังคับการทำงานด้วยความรักแต่ถ้าไม่ควบคุมเลยก็ไม่เป็นไปตามนโยบายและความจำเป็นของรัฐเพราะการใช้ระบบบริหารเป็นการให้ปฏิบัติตามนโยบายเพื่อให้บรรลุเป้าหมายเพิ่มความคาดหวังผลประโยชน์^{๑๐}

ทฤษฎีพฤติกรรมนิยม (Behavioral View of Motivation) ทฤษฎีนี้ให้ความสำคัญกับประสบการณ์ในอดีต (Past Experience) ว่ามีผลต่อแรงจูงใจของบุคคลเป็นอย่างมาก ดังนั้นทุกพฤติกรรมของมนุษย์ ถ้าวิเคราะห์ดูแล้วจะเห็นว่าได้รับอิทธิพลที่เป็นแรงจูงใจมาจากประสบการณ์ในอดีตเป็นส่วนมากโดยประสบการณ์ในด้านดีและกลายเป็นแรงจูงใจทางบวกที่ส่งผลเร้าให้มนุษย์มีความต้องการแสดงพฤติกรรมในทิศทางนั้นมากยิ่งขึ้นทฤษฎีนี้เน้นความสำคัญของสิ่งเร้าภายนอก (Extrinsic Motivation)^{๑๑}

สรุปหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม คือ แนวทางของผู้ร่วมอุดมการณ์ โดยนำเอาประสบการณ์ที่สั่งสม หรือปัจจัยที่มีประโยชน์ของตนเองมาใช้เพื่อผลักดันกิจกรรมเพื่อก่อให้เกิดขวัญกำลังใจที่จะดำเนินกิจกรรมจนได้ผลสัมฤทธิ์ของงานที่คาดหวังไว้

๒.๒ หลักการและแนวคิดการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม

๒.๒.๑ ความหมายของการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) การพัฒนาน่าจะแตกต่างจากคำว่า การพัฒนามนุษย์ สองคำนี้ไม่เหมือนกันที่เกี่ยวในเวลานี้เราเน้นการพัฒนามนุษย์ซึ่งหมายถึงการพัฒนาคนในฐานะเป็นทรัพยากรอย่างหนึ่ง เราควรหันมาสนใจในการพัฒนามนุษย์มากกว่าเมื่อเราพัฒนาเขาเหล่านั้นได้แล้วก็เหมือนกับเป็นทุน เป็นปัจจัยที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมต่อไป^{๑๒}

^๙ ศรีสุวรรณค์, **ทฤษฎีการมีส่วนร่วม** (ออนไลน์), แหล่งที่มา : <http://www.gotoknow.org/posts/%๔๘๒๐๙๒>, (๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.)

^{๑๐} ศรีสุวรรณค์, **ทฤษฎีการมีส่วนร่วม** (ออนไลน์), แหล่งที่มา : <http://www.gotoknow.org/posts/%๔๘๒๐๙๒> (๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๑.)

^{๑๒} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **การศึกษากับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์**, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทสหธรรมมิก จำกัด, ๒๕๔๒), หน้า ๒.

กิริติ ยศยิ่งยง ได้กล่าวว่า การพัฒนาเป็นกระบวนการวางแผนล่วงหน้าเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ความสามารถ และปรับปรุงพฤติกรรมของบุคลากรในการทำงานให้แก่บุคลากรนั้น โดยองค์การเป็นผู้จัดขึ้นให้แก่บุคลากร ในระยะเวลาที่จำกัด ผ่านกระบวนการพัฒนาปัจเจกบุคคล เช่น การฝึกอบรม และกระบวนการพัฒนาองค์การ ทั้งนี้เพื่อดึงเอาศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์ที่มีอยู่ออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดเพื่อเอื้ออำนวยต่อการช่วยองค์การให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้^{๑๓}

จีระ หงส์สตารมภ์ ได้กล่าวว่า การพัฒนา ไว้ ๒ ด้าน คือ ด้านเศรษฐศาสตร์ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง การเพิ่มพูนทุนมนุษย์ และการลงทุนในการพัฒนาเศรษฐกิจ ในด้านรัฐศาสตร์ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง การเตรียมประชาชนสำหรับการเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมือง โดยเฉพาะประชาชนในระบอบประชาธิปไตย^{๑๔}

สรุป การพัฒนาแบบมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการวางแผนล่วงหน้าเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ความสามารถ และปรับปรุงพฤติกรรมของบุคลากรในการทำงานให้แก่บุคลากรนั้น เช่น การฝึกอบรม และกระบวนการพัฒนาองค์การ ทั้งนี้เพื่อดึงเอาศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์ที่มีอยู่ออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดเพื่อเอื้ออำนวยต่อการช่วยองค์การให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ การวางแผนอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง เพื่อจัดการให้มีการพัฒนาระดับขีดความสามารถในการปฏิบัติงานของพนักงานและประสิทธิภาพในการดำเนินงานขององค์การ และสามารถที่จะทำงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ หรือเป็นบุคคลในองค์การที่สามารถสร้างคุณค่าของระบบการบริหารงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการต้องการได้

๒.๒.๒ ลักษณะของการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม

สมพงษ์ เกษมสิน กล่าวว่าลักษณะการพัฒนา คือ กิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อให้บุคลากรได้มีโอกาสเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ รวมทั้งปรับปรุงเจตคติและเทคนิคต่าง ๆ อันจะส่งผลให้การปฏิบัติงานสัมฤทธิ์ผลหรือบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งวิธีการพัฒนานั้นมีหลายวิธี ขึ้นอยู่กับความคิดเห็น ความนิยม สภาพของงานและเวลา ได้จำแนกออกเป็น ๓ ประเภท พอสรุปได้ดังนี้^{๑๕}

(๑) การพัฒนาบุคคลเป็นการศึกษาเพื่อให้ความรู้กว้างๆ เป็นการศึกษาที่จัดอย่างเป็นพิธีการ เป็นหลักสูตร จัดดำเนินการโดยภาครัฐหรือเอกชน

^{๑๓} กิริติ ยศยิ่งยง,การวางแผนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์,(กรุงเทพมหานคร : บริษัท มิสเตอร์ ก๊อปปี้ (ประเทศไทย) จำกัด,๒๕๔๘),หน้า ๒.

^{๑๔} จีระ หงส์สตารมภ์, แนวคิดและหลักการขอขบช่วยของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์,พิมพ์ครั้งที่ ๓๑,(นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช,๒๕๓๓),หน้า๕.

^{๑๕} สมพงษ์ เกษมสิน,การบริหารงานบุคคลแผนใหม่,(กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช,๒๕๓๓),หน้า ๔๑.

(๒) การพัฒนาบุคคลที่เป็นการเพิ่มพูนทักษะ และความรู้เฉพาะอย่างส่วนใหญ่เป็นการพัฒนาบุคลากรภายหลังจากที่เข้าปฏิบัติงานแล้ว ได้แก่ การจัดการศึกษาฝึกอบรมในระหว่างประจำการ มีวิธีการ ดังนี้

- (๒.๑) การอบรมปฐมนิเทศ (Orientation)
- (๒.๒) การฝึกหัดโดยการลงมือทำงาน (On-the-job training)
- (๒.๓) การพัฒนาเพื่อเพิ่มพูนทักษะในการทำงาน (Skill training)
- (๒.๔) การพัฒนาระดับหัวหน้างาน (Supervisory training)
- (๒.๕) การพัฒนาระดับการจัดการ (Managerial training)
- (๒.๖) การพัฒนานักบริหาร (Executive development)

(๓) การพัฒนาบุคลากรที่เป็นการพัฒนาตนเอง คือ การฝึกอบรมงานภายในหน่วยงานอย่างไม่เป็นพิธีการ เช่น การปฐมนิเทศเจ้าหน้าที่ใหม่ (Orientation new staff) การฝึกงานเพื่อเพิ่มพูนทักษะในทางใดทางหนึ่ง (Skill training) การจัดอบรมระยะสั้น (Short course) การฝึกอบรมเพื่อแนะนำงาน (On-the-job training) การจัดอบรมวิชาการต่างๆ ไป เพื่อเพิ่มพูนความรู้ตามความต้องการของเจ้าหน้าที่ การส่งเจ้าหน้าที่ไปรับการอบรมวิชาการระยะสั้นที่สถาบันอื่น จัดขึ้นเป็นครั้งคราว เช่น การสัมมนา การประชุมเชิงปฏิบัติการ การอนุญาตให้ลาศึกษาในประเทศ หรือต่างประเทศ

เกื้อจิตร ชีระกาญจน์ ได้กล่าวถึง ลักษณะการพัฒนาเป็นการเตรียมบุคคลให้มีความพร้อมในการทำงานตามความต้องการขององค์การในอนาคต การศึกษายังคงต้องเกี่ยวข้องกับการทำงานอยู่แต่จะแตกต่างจากการฝึกอบรมเนื่องจากการเตรียมบุคคลเพื่อการเลื่อนขั้นตำแหน่งหรือให้ทำงานในหน้าที่ใหม่เนื่องจากการลงทุนอย่างหนึ่งขององค์การในการเตรียมบุคลากรของตนให้มีความพร้อมที่จะปฏิบัติงานให้กับองค์การในอนาคต^{๑๖}

ณัฐพันธ์ เขจรนันท์ ได้กล่าวถึงลักษณะของการพัฒนาว่า เป็นกระบวนการที่ทำให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดการเรียนรู้ในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งเพื่อเพิ่มพูนหรือพัฒนาสมรรถภาพในด้านต่างๆ ตลอดจนการปรับปรุงพฤติกรรม อันจะนำมาซึ่งการแสดงออกที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ นอกจากนี้ยังอาจจะครอบคลุมถึงการพัฒนาทัศนคติของผู้ปฏิบัติงานให้เป็นไปในทางที่ดี มีความรับผิดชอบ มีขวัญและกำลังใจในการทำงาน ตลอดจนมีความคิดริเริ่มที่จะปรับปรุงการปฏิบัติงานให้ดีขึ้น^{๑๗}

^{๑๖} เกื้อจิตร ชีระกาญจน์,การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์,(กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต,๒๕๕๑),หน้า ๖.

^{๑๗} ณัฐพันธ์ เขจรนันท์,การจัดการทรัพยากรบุคคล,พิมพ์ครั้งที่ ๒,(กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,๒๕๔๒),หน้า ๑๓๗

สรุป ลักษณะของการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม คือ กิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อให้บุคลากรได้มีโอกาสเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ รวมทั้งปรับปรุงเจตคติและเทคนิคต่าง ๆ อันจะส่งผลให้การปฏิบัติงานสัมฤทธิ์ผลหรือบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการเตรียมบุคคลให้มีความพร้อมในการทำงานตามความต้องการขององค์การในอนาคต ซึ่งมีทักษะที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการทำงานได้ผลสำเร็จเป็นอย่างดีโดยจะต้องผ่านกระบวนการโปรแกรมการฝึกอบรม ที่จัดไว้เป็นรูปแบบมีมาตรฐานการฝึกอบรมและการประเมินผลเป็นที่ยอมรับและได้รับความนิยมนจากทุกองค์การในแต่ละสาขาวิชาชีพเช่น การปฐมนิเทศและการสัมมนาบุคลากรใหม่ การประชุมเชิงปฏิบัติการ การอภิปราย การบรรยายพิเศษ การผลิตเอกสารและสิ่งพิมพ์ เป็นต้น

๒.๒.๓ ความสำคัญของการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม

กุลธน ธนาพงศ์ธร ได้กล่าวถึงความสำคัญของการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมไว้ ๖ ประการ คือ^{๑๘}

(๑) การพัฒนาบุคลากรช่วยทำให้ระบบและวิธีการปฏิบัติงานมีสมรรถภาพดียิ่งขึ้น มีการติดต่อประสานงานยิ่งขึ้น ทั้งนี้ เพราะการพัฒนาบุคลากรจะช่วยเร่งรัดความสนใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรให้มีความสำนึกรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ได้ผลดียิ่งขึ้น

(๒) การพัฒนาบุคลากรเป็นวิธีอย่างหนึ่งที่จะช่วยทำให้เกิดการประหยัด ลดความสิ้นเปลืองของวัสดุที่ใช้ในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้ เพราะเมื่อบุคคลใดได้รับการพัฒนามาเป็นอย่างดีแล้วมีความผิดพลาดในการปฏิบัติได้น้อยลง

(๓) การพัฒนาบุคลากรช่วยลดระยะเวลาของการเรียนรู้งานให้น้อยลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่เพิ่งเข้าทำงานใหม่ หรือเข้ารับตำแหน่งใหม่ อีกทั้งเป็นการลดความเสียหายต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นจากการทำงานแบบลองผิดลองถูกอีกด้วย

(๔) การพัฒนาบุคลากรเป็นการช่วยแบ่งเบาภาระหน้าที่ของผู้บังคับบัญชา หรือหัวหน้าหน่วยงานต่างๆ ในการตอบคำถามหรือให้คำแนะนำแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาของตน กล่าวคือ ในกรณีที่บุคลากรเข้าทำงานใหม่ หรือเข้ารับตำแหน่งใหม่ในหน่วยงานใดก็ตาม ในระยะเริ่มแรกนั้นย่อมจะมีความเข้าใจในลักษณะงานใหม่ หรือเข้ารับตำแหน่งใหม่ในหน่วยงานใดก็ตาม ในระยะเริ่มแรกนั้นย่อมจะมีความเข้าใจในลักษณะงานตามหน้าที่ไม่มากนักจึงมักจะต้องสอบถามหรือ ขอคำแนะนำจากหัวหน้าหน่วยงานนั้นๆ หรือบุคคลอื่นอยู่ตลอดเวลาซึ่งก่อให้เกิดภาระแก่หัวหน้าหน่วยงานที่ต้องคอยตอบคำถามหรือให้คำแนะนำอยู่เสมอ

(๕) การพัฒนาบุคลากรเป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่จะช่วยกระตุ้นบุคลากรต่างๆ ให้ปฏิบัติงานเพื่อความเจริญก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่การงาน ทั้งนี้ เพราะโดยทั่วไปแล้วเมื่อมีการ

^{๑๘} กุลธน ธนาพงศ์ธร.การพัฒนาบุคลากร,เอกสารการสอนชุดวิชาการบริหารงานบุคคล หน่วยที่ ๑-๗. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช,พิมพ์ครั้งที่ ๘,(นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ,๒๕๓๐), หน้า ๑๖๙

พิจารณาเลื่อนตำแหน่งใดๆ ในองค์กรก็ตาม มักจะคำนึงถึงความรู้ ความสามารถที่บุคคลนั้นจะสามารถปฏิบัติงานในตำแหน่งที่ได้รับเลื่อนขึ้นได้ ซึ่งผู้ที่ได้รับการพัฒนาแล้ว ย่อมมีโอกาสมากกว่าผู้ที่ไม่ได้รับการพัฒนา

(๖) การพัฒนาบุคลากรยังช่วยทำให้บุคคลนั้นๆ มีโอกาสได้รับความรู้ ความคิดใหม่ ทำให้เป็นคนทันสมัยทันต่อความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีใหม่ ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้เกี่ยวกับหลักการบริหารงาน อุปกรณ์เครื่องใช้สำนักงาน ซึ่งมีการคิดค้นและเสนอแนะสิ่งใหม่ๆ อยู่ตลอดเวลา

ธงชัย สมบูรณ์ ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมในองค์กรเป็นการดำเนินงานบนพื้นฐานกระบวนการลูกโซ่ (chain circle) ตั้งแต่การวางนโยบาย กำหนดแผนงาน อัตรากำลังคน การสรรหาคัดเลือกคนดีมีความสามารถเข้ามาทำงานในอัตราค่าตอบแทน ที่เหมาะสม การวางโครงสร้างและกำหนดค่าตอบแทนและสวัสดิการ การฝึกอบรมให้คนทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การประเมินผลการปฏิบัติงาน การเลื่อนตำแหน่งซึ่งสภาพการเป็นคนท้ององค์กร โดยตระหนักถึงความสำคัญของ “ทรัพยากรมนุษย์” ใน ๓ ประการ คือ

(๑) ทรัพยากรมนุษย์ เป็นทรัพย์สินขององค์กร มีโชคไชจ่าย

(๒) ศักยภาพของมนุษย์ พัฒนาได้ไม่มีที่สิ้นสุด

(๓) ทรัพยากรมนุษย์เป็นแหล่งสร้างเสริมและเพิ่มคุณค่าของผลผลิตและการบริการขององค์กร^{๑๙}

พยอม วงศ์สารศรี ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมพอสรุปสาระสำคัญได้ดังต่อไปนี้

(๑) ช่วยพัฒนาให้องค์การเจริญเติบโต เพราะการบริหารทรัพยากรมนุษย์เป็นสื่อกลางในการประสานงานกับแผนกต่างๆ เพื่อแสวงหาวิธีการให้ได้บุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสมเข้ามาทำงานในองค์กร เมื่อองค์กรได้บุคคลที่มีคุณสมบัติดังกล่าว ย่อมทำให้องค์การเจริญเติบโตและพัฒนาขึ้น

(๒) ช่วยให้บุคคลที่ปฏิบัติงานในองค์กรมีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน เกิดความจงรักภักดีต่อองค์กรที่ตนปฏิบัติงาน ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อผลผลิตขององค์กร

(๓) ช่วยเสริมสร้างความมั่นคงแก่สังคมและประเทศชาติ ถ้าการบริหารทรัพยากรมนุษย์ดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพแล้ว ย่อมไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างองค์กรและผู้ปฏิบัติงานทำให้สภาพสังคมโดยรวมมีความเข้าใจที่ดีต่อกัน^{๒๐}

^{๑๙} ธงชัย สมบูรณ์, การบริหารและจัดการมนุษย์ในองค์กร, (กรุงเทพมหานคร : ปรานษ์สยาม, ๒๕๔๙), หน้า ๑๑-๑๒.

สรุปได้ว่า ความสำคัญของการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม คือ เป็นการดำเนินงานบนพื้นฐานกระบวนการลูกโซ่ตั้งแต่การวางนโยบาย กำหนดแผนงาน อัตรากำลังคน การสรรหาคัดเลือกคนดีมีความสามารถเข้ามาทำงานในอัตราค่าตอบแทนที่เหมาะสม การวางโครงสร้างและกำหนดค่าตอบแทนและสวัสดิการ การฝึกอบรมให้คนทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การประเมินผลการปฏิบัติงาน การเลื่อนตำแหน่ง เป็นวิธีอย่างหนึ่งที่จะช่วยทำให้เกิดการประหยัด ลดความสิ้นเปลืองของวัสดุที่ใช้ในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้ เพราะเมื่อบุคคลใดได้รับการพัฒนามาเป็นอย่างดีจะต้องมีความผิดพลาดในการปฏิบัติน้อยลงช่วยพัฒนาให้องค์การเจริญเติบโต เพราะการบริหารทรัพยากรมนุษย์เป็นสื่อกลางในการประสานงานกับแผนกต่างๆ เพื่อแสวงหาวิธีการให้ได้บุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสมเข้ามาทำงานในองค์การ เมื่อองค์การได้บุคคลที่มีคุณสมบัติดังกล่าว ย่อมทำให้องค์การเจริญเติบโตและพัฒนายิ่งขึ้น

๒.๒.๔ ประเภทของการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม

เคสเตเตอร์ (Casteter) อ้างถึงใน จตุภูมิ แจ่มหม้อ กล่าวถึงกิจกรรมที่ใช้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ไว้ถึง ๓๔ ประการ ดังนี้^{๒๑}

- (๑) การบรรยาย
- (๒) การจัดประชุมใหญ่
- (๓) การสัมมนา
- (๔) การอภิปรายแบบมีหัวข้อ
- (๕) การประชุมเชิงปฏิบัติการ
- (๖) การสับเปลี่ยนหมุนเวียนงาน
- (๗) การใช้แบบเรียนสำเร็จรูป
- (๘) การประชุมย่อย
- (๙) การให้หัวข้อเรื่องไปศึกษาค้นคว้า
- (๑๐) การอ่านสิ่งตีพิมพ์ต่างๆ
- (๑๑) การเข้าฝึกอบรม
- (๑๒) การหากรณีศึกษา

^{๒๐} พยอม วงศ์สารศรี, การบริหารทรัพยากรมนุษย์, (กรุงเทพมหานคร : คณะวิทยาการจัดการ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๓๘), หน้า ๑.

^{๒๑} จตุภูมิ แจ่มหม้อ, "การศึกษากระบวนการพัฒนาบุคคลากรในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา ๘", วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), ๒๕๓๗, ๓๔.

- (๑๓) การดูภาพยนตร์
- (๑๔) การฟังเทป
- (๑๕) การดูโทรทัศน์
- (๑๖) เกมส์ต่างๆ
- (๑๗) การกระตุ้นให้มีการศึกษา
- (๑๘) การฝึกอบรมจากการรับรู้
- (๑๙) การสอนงาน
- (๒๐) การสาธิต
- (๒๑) การฝึกงาน
- (๒๒) การให้ความช่วยเหลือ
- (๒๓) การเรียนพิเศษ
- (๒๔) การเขียนโครงร่างวิทยานิพนธ์
- (๒๕) การเสนอโครงการวิจัย
- (๒๖) การเยี่ยมเยือน
- (๒๗) การแลกเปลี่ยน
- (๒๘) การฝึกตนเอง
- (๒๙) การศึกษาร่วมกัน
- (๓๐) บทบาทสมมุติ
- (๓๑) การระดมสมอง
- (๓๒) การเข้าสถาบันอบรม
- (๓๓) การทัศนศึกษา
- (๓๔) การฝึกตัดสินใจแบบแฟ้ม

กิติมา ปรีดีติลล ได้กำหนดกิจกรรมสำหรับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ได้ ๑๘ วิธี

คือ^{๒๒}

^{๒๒} กิติมา ปรีดีติลล, การบริหารและการนิเทศการศึกษาเบื้องต้น, (กรุงเทพมหานคร : อักษรการพิมพ์, ๒๕๓๒), หน้า ๑๑๙

- (๑) การปฐมนิเทศ
- (๒) การสอนงาน
- (๓) การมอบอำนาจให้ปฏิบัติงาน ให้รู้จักรับผิดชอบงาน
- (๔) การสับเปลี่ยนโยกย้ายหน้าที่
- (๕) การหาพี่เลี้ยงช่วยสอนงานให้
- (๖) ให้ทำหน้าที่ผู้ช่วยงาน
- (๗) การให้รักษาการแทน
- (๘) พาไปสังเกตการณ์ทำงาน
- (๙) ส่งไปศึกษาดูงาน
- (๑๐) ประชุมสัมมนาและฝึกอบรม
- (๑๑) ส่งเข้าประชุมเรื่องที่เกี่ยวข้องกับงาน
- (๑๒) จัดเอกสารทางวิชาการให้เพียงพอ
- (๑๓) จัดให้มีคู่มือการปฏิบัติงานให้พอใช้
- (๑๔) การอ่านแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ฟังปาฐกถาทางวิชาการ
- (๑๕) ให้ทำการทดลองวิจัย โดยเฉพาะวิจัยในงานที่ทำอยู่เป็นประจำ
- (๑๖) ให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน
- (๑๗) ให้มีการปรึกษาหารือ
- (๑๘) การนิเทศงาน

เมธี ปิรันธนานนท์^{๒๓} ได้กล่าวถึงการพัฒนาที่ใช้แบบมีส่วนร่วมไว้ ๓๓ วิธี ดังนี้

(๑) การฟังคำบรรยาย หมายถึง การถ่ายทอดความรู้โดยคนเพียงคนเดียว สามารถกำหนดขอบเขตเนื้อหาวิชาไว้ในเวลาที่เหมาะสม

(๒) การประชุม หมายถึง การประชุมเพื่ออภิปรายในระหว่างสมาชิกของกลุ่มมีประธานของที่ประชุมเป็นหัวหน้ามีหน้าที่กล่าวนำควบคุมไม่ให้ออกนอกเรื่อง รวมทั้งกล่าวสรุป

^{๒๓} เมธี ปิรันธนานนท์, การบริหารงานบุคคลในวงการศึกษาศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๙), หน้า ๑๑๔-๑๑๖.

(๓) การสัมมนา หมายถึง การที่บุคคลกลุ่มหนึ่งประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ภายใต้การนำของผู้เชี่ยวชาญ

(๔) การอภิปราย หมายถึง การซักถามเพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำงาน มีการอภิปรายแบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง

(๕) การจัดให้ฝึกงาน หมายถึง การจัดส่งบุคลากรไปฝึกปฏิบัติงานในหน้าที่ที่ต้องการในหน่วยงานอื่นๆ หรืออาจจะให้ฝึกในหน่วยงานเดียวกันก็ได้

(๖) การหมุนเวียนตำแหน่งหรือการสับเปลี่ยนหน้าที่ หมายถึง กิจกรรมที่จัดบุคลากรให้เหมาะสมกับตำแหน่งและความรู้ความสามารถหรือใช้คนให้ถูกกับงาน

(๗) การทดลองการปฏิบัติงาน หมายถึง การให้บุคลากรทดลองทำงานอยู่ระยะหนึ่งในตำแหน่งใหม่ที่เห็นว่าเหมาะสมกับความรู้ความสามารถ เมื่อเห็นว่าผลงานอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน หรือมีประสิทธิภาพก็จะบรรจุลงในตำแหน่งนั้นๆ ในเวลาต่อมา

(๘) การฝึกกับผู้ชำนาญการในสถานประกอบการ หมายถึง การให้บุคลากรเข้าไปทำงานในฐานะผู้ช่วย เพื่อฝึกและพัฒนาทักษะและเจตคติให้ดีขึ้น

(๙) การประชุมเชิงปฏิบัติการ หมายถึง การให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมฟังคำบรรยายในภาคเช้า และเข้าทดลองปฏิบัติตามเรื่องที่ได้เรียนตอนเช้าในภาคบ่าย เป็นการฝึกภาคปฏิบัติทันทีที่ได้เรียนมาใหม่ๆ

(๑๐) การศึกษาพิเศษ หมายถึง การศึกษาเพิ่มเติม เพื่อเพิ่มพูนทักษะความรู้ให้กว้างขวางขึ้น โดยส่งเสริมให้มีโอกาสเข้าศึกษาบางวิชาในสถาบันบันการศึกษาระดับสูง ศึกษาทางไปรษณีย์ในวิชาการที่เกี่ยวข้องกับงาน ศึกษาหาความรู้จากเอกสารอื่นๆ ติดตามความเคลื่อนไหวของเหตุการณ์ภายในและภายนอกประเทศ สิ่งเหล่านี้มีได้เพื่อรับปริญญา หรือประกาศนียบัตร

(๑๑) การระดมความคิด หมายถึง การกระตุ้นให้ได้ความคิดสร้างสรรค์ โดยไม่ต้องกังวลว่าความคิดนั้นจะถูกต้องหรือไม่ และช่วยกันสรุปความคิดที่ดีที่สุด

(๑๒) การเรียนจากแบบเรียนสำเร็จรูปหรือแบบเรียนโปรแกรม หมายถึง การเรียนด้วยตนเองวิธีหนึ่ง หน่วยงานจัดทำแบบเรียนสำเร็จรูป มีคำบรรยาย ทฤษฎี มีแบบฝึกหัด และเฉลยแบบฝึกหัดสำเร็จรูปอยู่ในหนังสืออื่นๆ

(๑๓) การประชุมย่อย หมายถึง การที่บุคคลกลุ่มเล็ก ๆ ๒-๓ คนมานั่งคุยปรึกษาหารือกัน เช่น เพื่อหาทางแก้ไขปรับปรุง

(๑๔) การมอบหมายงานพิเศษ หมายถึง การที่ผู้บริหารได้มอบหมายงานพร้อมทั้งอำนาจหน้าที่ให้กับผู้ใต้บังคับบัญชาไปปฏิบัติแทน เพื่อจะดูว่า บุคคลนั้นมีความสามารถมากน้อยแค่ไหน

(๑๕) การศึกษาจากเอกสารที่พิมพ์แจก หมายถึง กิจกรรมที่ส่งเสริมให้บุคลากรได้ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับข่าวสารทางวิชาการ เช่น การเผยแพร่งานวิจัย จัดทำวารสารให้ความรู้ หลักการทางการศึกษา

(๑๖) การจัดรายวิชาให้เข้าเรียน หมายถึง การที่ทางสถาบันการศึกษาได้คัดเลือกบุคลากรในสายวิชาที่ขาดความกระตือรือร้น หรือมีประสิทธิภาพไม่ได้เท่าที่ควรได้ศึกษาเพิ่มเติมในรายวิชานั้นๆ ซึ่งอาจจะจัดในโรงเรียนหรือส่งไปตามวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัยก็ได้

(๑๗) การศึกษาเฉพาะกรณี หมายถึง ผู้สอนจะนำเรื่องบางเรื่องมาให้ผู้เข้าร่วมอบรมศึกษาวิเคราะห์แล้วแสดงความคิดเห็นพร้อมกับยกทฤษฎีมาอ้างอิง เป็นการนำเอาทฤษฎีมาประยุกต์

(๑๘) การแสดงบทบาทสมมติ หมายถึง การที่ผู้สอนกำหนดให้นักเรียนหรือผู้เข้าร่วมอบรมคนใดคนหนึ่งแสดงเป็นผู้ดำรงตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งและกำหนดให้คนอื่นอีก ๒-๓ คนเป็นตัวประกอบมาแสดงหน้าชั้นให้นักเรียนอื่นดู เพื่อให้นักเรียนทุกคนเห็นภาพการปฏิบัติหรือวางตนอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่ผู้สอนต้องการ

(๑๙) การจัดทัศนศึกษา หมายถึง กิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อนำคณะครูไปเยี่ยมชมสถานที่ต่างๆ นอกชุมชน เพื่อสังเกตการสอนหรือการทำงาน

(๒๐) การเลียนแบบพฤติกรรม หมายถึง บุคคลสามารถรับพฤติกรรมใหม่โดยการสังเกตและเลียนแบบจากพฤติกรรมที่ถูกต้องให้ผู้เข้ารับการอบรมดู จากนั้นจึงให้ผู้เข้ารับการอบรมลองทำตามแบบอย่าง

(๒๑) การฝึกอบรม หมายถึง กิจกรรมการเรียนรู้เฉพาะอย่างของบุคคลเพื่อปรับปรุงและเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจ ทักษะทัศนคติอันเหมาะสม จนสามารถก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมและเจตคติเพื่อการปฏิบัติงานในหน้าที่

(๒๒) การสอนโดยครูพิเศษ หมายถึง การเชิญครู หรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านมาให้ความรู้แก่บุคลากร เช่น คอมพิวเตอร์

(๒๓) การสาธิต หมายถึง การจัดบุคคลหรือคณะบุคคลแสดงการทำงานผ่านขบวนการทั้งหมดเหมือนอย่างที่เข้าทำจริงในสถานการณ์จริง เพื่อให้สมาชิกในกลุ่มมีโอกาสสังเกตวิธีปฏิบัติและปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง

(๒๔) การเยี่ยมชมกิจการ หมายถึง การที่ผู้บริหารได้พาบุคลากรในหน่วยงานไปดูกิจกรรม หรือการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นในสาขาวิชาที่หน่วยงานนั้นๆ ต้องการช่วยให้บุคลากรได้เกิดความรู้ ความคิด และทำให้เกิดทัศนคติในการปฏิบัติงาน

(๒๕) กิจกรรมรายบุคคล หมายถึง การจัดกิจกรรมให้แต่ละบุคคลไปปฏิบัติ เช่น การให้ไปเป็นวิทยากร การไปสังเกตคนอื่นปฏิบัติงาน

(๒๖) การเล่นเกม หมายถึง การให้บุคคลได้เล่นเกมร่วมกัน เพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน และก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์

(๒๗) การฝึกหัดแก้ปัญหา หมายถึง การฝึกให้บุคลากรได้รู้จักการแก้ปัญหาต่างๆ กล้าตัดสินใจ ก่อให้เกิดการรู้วิธีป้องกันปัญหาและเกิดการเรียนรู้การวางแผน

(๒๘) การฝึกการประสาน หมายถึง การฝึกให้บุคลากรได้เข้าใจการทำงานร่วมกัน ประสานงานกันเพื่อให้งานเพื่อให้งานบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ต้องการ

(๒๙) โครงการวิจัย หมายถึง การให้บุคลากรได้รู้และเข้าใจถึงการวิจัยเพื่อได้ ทำการศึกษาหาวิธีการที่ดีมาแก้ปัญหาพัฒนาหน่วยงานต่อไป

(๓๐) โปรแกรมการแลกเปลี่ยน หมายถึง การจัดโครงการการแลกเปลี่ยนระหว่าง สถานศึกษา เช่น โครงการแลกเปลี่ยนครูผู้เชี่ยวชาญด้านบริหารงานเฉพาะด้าน เป็นต้น

(๓๑) ภาพยนตร์ หมายถึง การใช้ภาพยนตร์ หรือวีดีโอที่มีสาระความรู้ใหม่ๆ สารคดีที่ เกี่ยวข้องกับงานที่ปฏิบัติอยู่มาให้บุคลากรได้ศึกษากัน

(๓๒) เทปบันทึกเสียง หมายถึง เทปบันทึกข่าวสารความรู้ต่างๆที่เกี่ยวข้องกับงานที่ ปฏิบัติอยู่มาให้บุคลากรได้ศึกษากัน

(๓๓) โทรทัศน์ หมายถึง การศึกษาหาความรู้จากการดูโทรทัศน์ เพื่อนำมา ประยุกต์ใช้กับงานที่ปฏิบัติอยู่ในหน้าที่หรือในงานที่มีความสัมพันธ์กัน

สรุป ประเภทของการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม คือ วิธีการต่างๆ ที่เป็นเทคนิคในการ พัฒนาให้มีการเปลี่ยนแปลงตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์การและทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ ขององค์การ มีหลายวิธีในการพัฒนาแต่ต้องให้มีความเหมาะสมในการพัฒนาองค์การ ซึ่งมีวิธีการ คือ การบรรยาย การจัดประชุมใหญ่ การสัมมนา การอภิปรายแบบมีหัวข้อ การประชุมเชิงปฏิบัติการ การสับเปลี่ยนหมุนเวียนงาน การใช้แบบเรียนสำเร็จรูป การประชุมย่อย การให้หัวข้อเรื่องไปศึกษา ค้นคว้าการอ่านสิ่งตีพิมพ์ต่างๆ การเข้าฝึกอบรม การหากรณีศึกษา การดูภาพยนตร์ การฟังเทป การ ดูโทรทัศน์ เกมส์ต่างๆ การกระตุ้นให้มีการศึกษา การฝึกอบรมจากการรับรู้ การสอนงาน การสาธิต การฝึกงาน การให้ความช่วยเหลือ การเรียนพิเศษ การเขียนโครงร่างวิทยานิพนธ์ การเสนอ โครงการวิจัย การเยี่ยมเยียน การแลกเปลี่ยน การฝึกตนเอง การศึกษาร่วมกัน บทบาทสมมุติ การ ระดมสมอง การเข้าสถาบันอบรม การทัศนศึกษา การฝึกตัดสินใจแบบแฟ้ม เป็นต้น

๒.๓ แนวคิดและหลักการพัฒนาโรงเรียนตามหลักบวร (บ้าน วัด โรงเรียน)

๒.๓.๑ หลักการพัฒนา

มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของการพัฒนาไว้หลายแนวทางผู้วิจัยขอนำมาเฉพาะ บางท่าน ดังนี้

ฉวีวรรณ สระบัว กล่าวว่า การพัฒนา คือ กระบวนการหลายมิติ ซึ่งประกอบด้วย การเปลี่ยนแปลงในด้านโครงสร้างทางสังคม หน้าที่ของผู้ปกครอง สถาบันต่างๆของชาติ การเร่งรัดความ เจริญเติบโตลดความไม่เท่าเทียมกัน และขจัดความยากจนนั้นคือ การเปลี่ยนแปลงต่อระบบสังคมทั้ง

ระบบ และมุ่งสู่การสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของปัจเจกชน และกลุ่มต่างๆในสังคมภายในระบบ เป็นการก้าวออกจากสภาพชีวิตที่ไม่น่าพึงพอใจ ไปสู่สภาพชีวิตที่ดีกว่าทั้งในด้านวัตถุ และความรู้สึกนึกคิด (แนวคิดที่ว่าด้วยการพัฒนาเน้นเรื่องความต้องการขั้นพื้นฐาน)^{๒๔}

ปกรณัม ปรียากร ซึ่งเสนอไว้ว่า การพัฒนา เป็นการทำให้เจริญ การเปลี่ยนแปลงที่ละเอียดละน้อยมีลำดับขั้นตอน สามารถขยายตัวเติบโตขึ้น มีการปรับปรุงจนถึงขั้นที่น่าพอใจ^{๒๕}

เสถียร เขยประพันเสนอว่า การพัฒนา เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีการเข้ามามีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางในสังคมมีจุดมุ่งหมายให้เกิดความก้าวหน้าทางสังคมและวัตถุ ส่งผลต่อการกินดี อยู่ดีของผู้ปกครองให้มีระดับสูง^{๒๖}

โคลเบอร์ก (Kohlberg) การพัฒนา คือ การสร้างความทันสมัย และการพัฒนาแล้ว คือ ความทันสมัย^{๒๗}

สตรีทเทิน (Streeten) กล่าวว่า การพัฒนาเป็นกระบวนการที่ครอบคลุมถึงการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของคนต่อชีวิตการทำงานและการเปลี่ยนแปลงสถาบันทางสังคม วัฒนธรรม และการเมือง ซึ่งเป็นเรื่องความก้าวหน้าทางด้านต่างๆ เช่น การเพิ่มรายได้ การเพิ่มผลผลิต การยกระดับมาตรฐาน การครองชีพ การมีทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน การเพิ่มขีดความสามารถในการบริหาร เป็นต้น^{๒๘}

ไบรอันและไวท์ (Bryant and White) ได้เสนอมุมมองว่า การพัฒนา เป็นวิธีการในการเสริมสร้าง หรือเพิ่มพูนสมรรถนะของตนในการควบคุมอนาคตของสังคม มีองค์ประกอบคือ การ

^{๒๔} ฉวีวรรณ สระบัว, “การพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านการประหยัดของนักเรียน โรงเรียนเทศบาลศรีเมืองพลประชานุกเคราะห์ อำเภอลพบุรี จังหวัดขอนแก่น”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, (มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, รายงานการวิจัย, ๒๕๕๕), หน้า ๑๒.

^{๒๕} ปกรณัม ปรียากร, **กระบวนการพัฒนาจริยธรรม**, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๐), หน้า ๕.

^{๒๖} เสถียร เขยประพัน, **การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๐), หน้า ๑๔๙.

^{๒๗} Kohlberg L. **Development of Character and Ideology. Review of Child Development Research Connecticut**, (Connecticut Printers, Inc, 1964), p 34-45.

^{๒๘} อ่างถึงในเจ้าอธิการวิฑูล แร่งประโคน, “บทบาทของพระสงฆ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและการพัฒนาจริยธรรมผู้ปกครองในพื้นที่อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์”, **รายงานการวิจัย**, (มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, ๒๕๕๑), หน้า ๑๘.

เพิ่มความสามารถ (Capacity) การสร้างความเป็นธรรม (Equity) การสร้างพลังอำนาจ (Empowerment) และการสร้าง ความยั่งยืน (Sustainability)^{๒๙}

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า หลักการการพัฒนา คือ การสร้างความทันสมัย การสร้างความยั่งยืนการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น เพื่อสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของปัจเจกชน มีจุดมุ่งหมายให้เกิดความก้าวหน้าทางสังคมและวัตถุ ส่งผลต่อการกินดี อยู่ดีของผู้ปกครองให้มีระดับสูง

๒.๓.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาตามหลักบวร (บ้าน วัด โรงเรียน)

แนวคิดเกี่ยวกับบ้าน วัด และโรงเรียน (บวร) แนวคิดการพัฒนา “บวร” เป็นแนวคิดที่พยายามจะนำเอา “องค์กรชุมชน” มาเป็น ยุทธศาสตร์ในการพัฒนา โดยการนำเอาสถาบันที่สำคัญในชุมชน ๓ สถาบัน ได้แก่ สถาบัน การปกครอง (บ = บ้าน) สถาบันศาสนา (ว = วัด) และสถาบันการศึกษา (ร = โรงเรียน) ผนึกกำลังจัดตั้งเป็นองค์กรที่เรียกว่า “มนตรี บวร” เพื่อรองรับและดำเนินการต่างๆ ตาม นโยบายของทางราชการ โครงการ “บวร” ริเริ่มครั้งแรกในประเทศไทยที่จังหวัดขอนแก่น โดยการประกาศเป็นนโยบายของนายบุญช่วย ศรีสารคาม ผู้ว่าราชการจังหวัดในขณะนั้น เมื่อวันที่ (๒๑ ตุลาคม ๒๕๒๘) เนื่องในวันคล้ายวันพระราชสมภพของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี โดยได้กำหนดแนวทางการพัฒนาที่สำคัญ คือ สนับสนุนบทบาท องค์กรผู้ปกครองและผู้ปกครองในการตัดสินใจแก้ปัญหาของตนเองและชุมชน เพื่อนำไปสู่การพึ่งพาตนเองได้มากยิ่งขึ้น โดยอาศัยสถาบันที่สำคัญในชุมชนที่จะเป็นกลไกรองรับการพัฒนาทั้ง ๓ สถาบัน ผนึกกำลังกันจัดตั้งเป็นองค์กร เรียกว่า “มนตรี บวร” ทำหน้าที่เป็นแกนกลางในการพัฒนาตัดสินใจแก้ปัญหาดตนเองและชุมชน เพื่อนำไปสู่การพึ่งตนเอง ตามนโยบายการพัฒนาชนบทของรัฐ

องค์ประกอบที่สำคัญของ “บวร” มีดังนี้

คำว่า “บวร” เป็นคำย่อ โดยการนำเอาพยัญชนะต้นของคำว่า บ้าน วัด โรงเรียน มา บัญญัติเป็นคำใหม่ คือ สถาบันการปกครอง = บ้าน สถาบันศาสนา = วัด และสถาบันการศึกษา = โรงเรียน

สถาบันการปกครอง (บ้าน) ประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน และกรรมการฝ่ายต่างๆ

สถาบันศาสนา (วัด) ประกอบด้วย เจ้าอาวาส พระภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา กลุ่มหรือชมรมทางศาสนา

^{๒๙} อ่างถึงใน เจ้าอธิการวิฑูล แรงประโคน, “บทบาทของพระสงฆ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและการพัฒนาจริยธรรมผู้ปกครองในพื้นที่อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์”, รายงานการวิจัย, (มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, ๒๕๕๑), หน้า ๑๘.

สถาบันการศึกษา (โรงเรียน) ประกอบด้วย ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ คณะครู อาจารย์ นักเรียน บุคลากรในโรงเรียนของโรงเรียน

“มนตรี บวร” หมายถึง บ้าน วัด โรงเรียน ในแง่ของตัวบุคคล คือ การนำเอา หัวหน้าของบ้าน วัด โรงเรียน มาจัดตั้งเป็นองค์กรของหมู่บ้าน เรียกว่า “มนตรี บวร” ทำหน้าที่เป็นแกนกลางในการพัฒนาตัดสินใจแก้ปัญหาตนเองและชุมชน

สรุปได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับบ้าน วัด และโรงเรียน (บวร) เป็นวิธีการที่ให้ความสำคัญ กับสถาบันหลักในชุมชนทั้งบ้าน วัด และโรงเรียน โดยการประสานความร่วมมือเพื่อเป็น ประโยชน์ต่อการพัฒนาการจัดการศึกษา^{๓๐}

ธนพรรณ ธานี กล่าวว่า การก่อให้เกิดกระบวนการประชาสังคม “บวร” คือการนำเอารูปแบบและแนวคิดการพัฒนาแบบ “บวร” (บ้าน วัด โรงเรียน) กล่าวคือ เป็นแนวคิดที่มุ่งพยายามที่จะนำเอาองค์การหรือสถาบันหลักในชุมชนท้องถิ่นมาเป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการศึกษาอันได้แก่การนำเอาสถาบันที่สำคัญในชุมชน ๓ สถาบัน ได้แก่

(๑) สถาบันการปกครอง (บ = บ้าน)

(๒) สถาบันศาสนา (ว = วัด)

(๓) สถาบันการศึกษา (ร = โรงเรียน)

การผนึกกำลังจัดตั้งเป็นองค์กรที่เรียกว่า “บวร” เพื่อนำมารองรับและดำเนินการต่างๆ ตามนโยบายของทางราชการ ฉะนั้น คำว่า “บวร” จึงเป็นคำย่อ โดยการนำเอาพยัญชนะต้นของคำว่า บ้าน วัด โรงเรียน มาบัญญัติเป็นคำใหม่ ซึ่งมีองค์ประกอบ “บวร” ดังต่อไปนี้

(๑) สถาบันการปกครอง (บ้าน) ซึ่งประกอบไปด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน อบต. สาธารณสุขตำบล เกษตรตำบล เป็นต้น รวมทั้งระบบกลไกในการบริหารที่มาจากรัฐ ในรูปอื่นๆ ด้วย

(๒) สถาบันศาสนา (วัด) ประกอบด้วย เจ้าอาวาส พระภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา และกลุ่มหรือชมรมทางศาสนาซึ่งในความหมายในเชิงกว้าง อาจจะหมายรวมถึงองค์กรหรือสถาบันทางศาสนาต่างๆ ในชุมชนนั้นๆ ด้วย

(๓) สถาบันการศึกษา (โรงเรียน) ประกอบด้วย ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ คณะครู นักวิชาการ ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาอื่นๆ ทั้งในโรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัย และองค์กรทางการศึกษาอื่นๆ ด้วย

^{๓๐} สุรียน จันทนคร, บทบาท “บวร” (บ้าน วัด โรงเรียน) ในการพัฒนาชุมชน ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านโหรา อำเภอบางบาล จังหวัดร้อยเอ็ด , วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาสังคมวิทยา และมานุษยวิทยา (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), ๒๕๓๗, บทคัดย่อ.

ดังนั้น ประชาคมแบบ “บวร” จึงหมายถึง การนำเอาสถาบันหลักในชุมชนมาเป็นกลไกในการพัฒนาการศึกษาและสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง ทำหน้าที่เป็นแกนกลางในการพัฒนาตัดสินใจแก้ปัญหาตนเอง และชุมชน กำหนดแผนแม่บทชุมชนด้วยการร่วมกันคิด ร่วมกันสร้าง และบริหารจัดการการศึกษาชุมชนของคนในท้องถิ่นที่ร่วมกันเป็นเจ้าของ

นอกจากนี้ความผูกพันระหว่างวัดกับบ้านและชุมชน จึงเป็นทุนทางจิตวิญญาณ ทุนทางวัฒนธรรม ในสังคมไทยมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันตั้งแต่เกิดจนตาย “บ้าน วัด โรงเรียน” จึงเป็นทุนมรดกทางสังคม ที่มีมาคู่สังคมไทย สถาบันทั้ง ๓ จึงมีความสัมพันธ์ในทางสังคม และเป็นตัวเชื่อมโยงกิจกรรมในชุมชนทั้งมิติทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

ลักษณะชุมชนที่ปรากฏในสังคมไทยจึงมักประกอบด้วย

“บ้าน” (ชุมชน ซึ่งเป็นแหล่งรวมของผู้คนและระบบชีวิตที่ก่อเกิดกิจกรรมทางสังคมที่หลากหลาย)

“วัด” (สถาบันศาสนาซึ่งเป็นตัวขัดเกลาและบ่มเพาะวัฒนธรรมและศูนย์รวมจิตใจของชุมชน)

“โรงเรียน” (สถาบันศึกษาเป็นตัวเพิ่มเติมความรู้และถ่ายทอดการศึกษาอย่างเป็นระบบ)

สถาบันทั้ง ๓ จึงเป็นสถาบันสำคัญในทางสังคมที่จะสามารถนำมาเป็นกลไกที่ก่อให้เกิดกระบวนการสร้างสังคมให้เข้มแข็ง พัฒนาให้เกิดเครือข่าย นำสู่ภราดรภาพและสังคมสมานฉันท์ อันเป็นจุดหมายปลายทางของการพัฒนาการศึกษาและสังคมได้อีกรูปแบบหนึ่ง

จากแนวคิด บวร ดังกล่าวนั้น แสดงให้เห็นว่า กระบวนการในการสร้างสำนึกรับผิดชอบและความร่วมมือของบุคคล และองค์กรเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ และศีลธรรม เศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ตลอดจนการจัดสรรทรัพยากร และการบริหารจัดการการศึกษาชุมชนและสังคม ซึ่งเราอาจนำมาประยุกต์ในการดึงเอาสถาบันต่างๆ กล่าวคือ สถาบันครอบครัว สถาบันพระพุทธศาสนา และสถาบันการศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาอีกทางหนึ่งด้วย เพื่อพัฒนาเด็กไทยให้เป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข ไม่ตกเป็นเหยื่อของอบายมุขและสิ่งมอมเมาทางสังคมทั้งหลาย

คณะสงฆ์ได้อัญเชิญพระราชดำรัสไว้เหนือเกล้า ๆ โดยเอาใจหทัยที่ตรัสว่า เด็กไทย หัวใจเสื่อม สมองเสีย เป็นตัวตั้งแล้วนำเอาเรื่องของ “บวร” หรือ “บ้าน วัด โรงเรียน” มาปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม นั่นคือให้พระสงฆ์ในฐานะที่เป็นศูนย์กลางของชุมชน เน้นย้ำกับผู้ปกครองที่เข้าวัด ว่าต้องทำให้ บ้าน ที่พักอาศัยหรือครอบครัว ก็ได้ ให้ความรักความอบอุ่น ผูกพันกับเด็กให้มากที่สุด เพราะบ้านแม้จะเป็นหน่วย หรือสถาบันเล็กที่สุดในโครงสร้าง ของสังคม แต่เป็นจุดเริ่มต้นของสังคมใหญ่ๆ เป็นฟันเฟืองชิ้นเล็กที่มีความหมายสำคัญมาก

ขณะที่ วัด เปรียบเสมือน ศูนย์กลางทางจิตใจของคนไทย มาแต่ครั้งอดีตเป็นสถาบันที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ อบรมสั่งสอนคน ในชุมชนรอบๆ วัดให้ประพฤติถูกทำนอง คลองธรรม ทั้งวัดนั้น

นอกจากจะเป็นสถานที่ประกอบศาสนกิจของพระสงฆ์แล้ว ชาวบ้าน ยังใช้วัดเป็นสถานที่ให้คนในชุมชนพบปะกัน ใครเดือดเนื้อร้อนใจก็มาปรึกษากันและได้คำสอนดีๆ จากพระสงฆ์ซึ่งเปรียบเสมือนตัวแทนในการ ถ่ายทอดหลัก ธรรมคำสอนของ พระพุทธองค์ให้สามารถนำไปใช้ดับทุกข์ร้อนต่างกลับไปบ้านมากมาย โดยคำสอนเหล่านั้นล้วนแล้วแต่มุ่งเน้นให้คนประพฤติและปฏิบัติดี

ส่วน โรงเรียนจะต้องให้ ความรู้ทางวิชาการอย่างเต็มที่ รวมถึงทำหน้าที่ อบรม สั่งสอนให้ลูกศิษย์เป็นคนดีของสังคม เมื่อใดที่ วัด บ้าน โรงเรียน สามารถสอดประสานกันได้ ความหวังที่จะให้ “บวร” เป็นจุดสกัดภัยมีดที่ค่อยๆ ซึมลึกกัดกร่อนจิตวิญญาณของเยาวชนไทย ก็จะไม่เกิดขึ้น^{๓๑}

หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ได้เขียนไว้ว่า พระพรหมเมธี วัดเทพศิรินทราวาส กรรมการมหาเถรสมาคม ในฐานะเลขาธิการคณะธรรมยุต กล่าวว่า การทำให้ “บวร” ประสานกันอย่างลงตัว ไม่ได้เป็นเรื่องยากหรือต้องลงทุนอะไรมาก เพียงแต่ปัจจุบันสังคมไทยลืมนองความอบอุ่น แบบอดีต และความสัมพันธ์ระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน ว่าผูกพันกันมานานตั้งแต่สังคมไทย ยังไม่มีโรงเรียน วัด ต้องรับภาระในการให้ความรู้กับคนในชุมชน ควบคู่ไปกับการสอน ให้ทำความดี ดังนั้นต้องกระตุ้นเตือนให้คนกลับมาพัฒนา โดยใส่ใจในพื้นที่เล็กๆ ทางสังคมที่กำลังละลายไปมากทั้ง บ้าน วัด โรงเรียน เพื่อให้เกิดความผูกพันกันในสังคมแบบ เช่นที่เคยมีมาในอดีต เพื่อให้ประเทศชาติเติบโตอย่างมีรากฐาน อันจะทำให้ประเทศเข้มแข็งและมั่นคงสืบไป

สำหรับทุกวัดที่มีโรงเรียนก็ควรต้องกลับไปเน้น เอาใจใส่วิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนมากขึ้นและหากคณะสงฆ์จะกลับไปสู่แก่นแท้ของพระพุทธศาสนาทั้งดำเนินการเรื่องของ “บวร” ให้เป็นรูปธรรมทุกส่วนที่เกี่ยวข้องควรที่จะให้การสนับสนุนกันแบบเต็มร้อย เราอยากเห็นสังคมไทยเต็มไปด้วยคนที่มีความรู้พร้อมทั้งมีศีลธรรม มีจิตใจดีงาม พร้อมจะเอื้อเพื่อเผยแผ่ความเจริญของตัวให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมความเจริญทางวัตถุ ที่มุ่งเน้นเฉพาะการแข่งขันแก่งแย่งผลประโยชน์จากมันสมองที่ชาญฉลาด แต่กลับไร้ซึ่งจิตสำนึกที่ดี คือ สัญญาณอันตรายของความล่มสลายของประชาสังคมไทย (ทีมข่าวศาสนา นสพ. ไทยรัฐ ปีที่ ๕๕ ฉบับที่ ๑๗๑๓๓ วันเสาร์ที่ ๑๘ ธันวาคม ๒๕๔๗)

บทบาทของบ้าน (ครอบครัว) และการอบรมเลี้ยงดู

ครอบครัวเป็นสถาบันสังคมที่สำคัญที่สุด เป็นหน่วยของสังคมที่มีความสัมพันธ์และความร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด เป็นสถาบันที่มีความคงทนที่สุด และยังไม่เคยปรากฏว่าสังคมมนุษย์ใดไม่มีสถาบันครอบครัวปรากฏอยู่ เพราะมนุษย์ทุกคนจะต้องอยู่ในสถาบันนี้ เนื่องจากเป็นสังคมกลุ่มแรกที่เราจะต้องเผชิญตั้งแต่แรกเกิดจนเติบโตในครอบครัว ครอบครัวจะให้ตำแหน่งชื่อและสกุล ซึ่งเป็นเครื่องบอกสถานภาพและบทบาทในสังคมที่เรามีส่วนร่วมด้วย ตลอดจนกำหนดสิทธิและหน้าที่ที่สมาชิกมีต่อกันและต่อสังคม การพึ่งพิงอาศัยกันในครอบครัวของมนุษย์และสัตว์ ทำให้มีการแบ่งแยก

^{๓๑} ธนพรรณ ธาณี, การพัฒนารูปแบบ วัด บ้าน และโรงเรียนในการสร้างความเข้มแข็งชุมชน จังหวัดหนองบัวลำภู, (ขอนแก่น : คณะมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น), ๒๕๔๕. หน้า. ๓๗-๔๒.

และรวมกลุ่มหน้าที่ทางชีววิทยาของครอบครัว ซึ่งหน้าที่พื้นฐานทางชีววิทยา คือ การให้กำเนิดบุตร และเลี้ยงดูบุตรเพื่อสร้างสรรค์สมาชิกใหม่และสืบตระกูลต่อไป ในสัตว์ชั้นสูงจะมีความสัมพันธ์ทางชีววิทยาไม่จำกัดและจะซับซ้อนกว่าในสัตว์

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาตามหลักบวร (บ้าน วัด โรงเรียน) ผู้วิจัยสรุปได้ว่า บ้าน วัด และโรงเรียน (บวร) เป็นวิธีการที่ให้ความสำคัญ กับสถาบันหลักในชุมชนทั้ง บ้าน วัด และโรงเรียน โดยการประสานความร่วมมือเพื่อเป็น ประโยชน์ต่อการพัฒนาการจัดการศึกษา ส่วน โรงเรียนจะต้องให้ ความรู้ทางวิชาการอย่างเต็มที่ รวมถึงทำหน้าที่ อบรม สั่งสอนให้ ลูกศิษย์เป็นคนดีของสังคม เมื่อใดที่ วัด บ้าน โรงเรียน สามารถสอดประสานกันได้ ความหวังที่จะให้ “บวร” เป็นจุดสกัดภัยมีดที่ค่อยๆ ซึมลึกกัดกร่อนจิตวิญญาณของเยาวชนไทย ก็จะไม่เกิดขึ้น มีความรู้พร้อมทั้งมีศีลธรรม มีจิตใจดีงาม พร้อมจะเอื้อเพื่อเผยแพร่ความเจริญของตัวให้เกิดประโยชน์ต่อ ส่วนรวมความเจริญทางวัตถุ ที่มุ่งเน้นเฉพาะการแข่งขันแก่งแย่งผลประโยชน์จากมันสมองที่ชาญฉลาด แต่กลับไร้ซึ่งจิตสำนึกที่ดีต่อไป

๒.๓.๓ หลักการพัฒนาจริยธรรมในโรงเรียน

มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้หลักการพัฒนาจริยธรรมในโรงเรียนไว้มาก ผู้วิจัยขอนำมากล่าวเฉพาะบางท่าน ดังนี้

ข้าเลื่อง วุฒิจันทร์ หลักการพัฒนาจริยธรรมในโรงเรียน มีหลักที่ค้ำนึ่งอยู่ ๔ ประการ ดังนี้^{๓๒}

๑) พัฒนาทั้งระบบ คือ พัฒนาการศึกษทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน การสอนหลัก จริยศึกษาตามหลักสูตรในห้องเรียนอย่างเดียวยังคงไม่เพียงพอ จำเป็นต้องมีการดูแลเอาใจใส่ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน องค์ประกอบที่สำคัญทั้งในและนอกสถานศึกษา ที่จะต้องพัฒนาควบคู่กันไปกับการอบรม ปูปลูกฝังจริยธรรมแก่นักเรียนมี ดังนี้

(๑.๑) บุคลากรในโรงเรียน ได้แก่บุคคลที่ประกอบกิจอยู่ในสถานศึกษาทุกฝ่าย รวมถึงคนขายอาหารต่างๆ บุคคลเหล่านี้จะต้องให้ความร่วมมือในการพัฒนาจริยธรรม

(๑.๒) การบริหารงานของโรงเรียน การบริหารงานในทุกเรื่องจะต้องดำเนินการให้เอื้ออำนวย ตามการพัฒนาจริยธรรมของสถานศึกษา

(๑.๓) สภาพแวดล้อมในโรงเรียน ได้แก่ บริเวณอาคารสถานที่ สภาพทั้งภายในภายนอกอาคาร จะต้องได้รับการดูแลเอาใจใส่ ปรับปรุง ให้สะอาดเรียบร้อยอยู่เสมอ

^{๓๒} ข้าเลื่อง วุฒิจันทร์, *คุณธรรมและจริยธรรม*, (กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา, ๒๕๒๔),

(๑.๔) การมีมนุษยสัมพันธ์ และประชาสัมพันธ์การสื่อสารทั้งภายใน และภายนอก สถานศึกษา ต้องเป็นไปด้วยดี มีกิจกรรมอะไรทุกคนทุกฝ่ายจะต้องรับทราบและเข้าใจ เห็นพ้องต้องกันโดยตลอดเป็นการสร้างบรรยากาศแห่งความเป็นมิตรความอ่อนใจทำให้สุขภาพจิตของทุกคนทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนดีและมีความสุขสบาย

(๑.๕) การบริการและสวัสดิการ การบริการและสวัสดิการต่างๆในโรงเรียน ต้องเพียงพอและมีความสมดุลกัน เช่น ห้องน้ำ ห้องพยาบาล อาหาร น้ำดื่ม ตลอดจนการบริการด้านอื่นๆ เช่น การกีฬา ที่พักผ่อน ห้องรับแขก ห้องประชุม เป็นต้น

(๑.๖) กิจกรรม กิจกรรมมีส่วนร่วมสำคัญในการพัฒนาจริยธรรมของนักเรียน เป็นอันมากกิจกรรมที่จัดให้นักเรียนทั้งกิจกรรมตามหลักสูตรและกิจกรรมที่จัดขึ้นตามความต้องการของนักเรียนหรือกิจกรรมเสริมหลักสูตรควรมุ่งเพื่อประโยชน์ของการศึกษาสอดแทรกจริยธรรม ขจัดสิ่งที่จะนำไปสู่พฤติกรรมที่ไม่ดีไม่งามให้หมดไป

(๑.๗) การสอนจริยธรรม ครูผู้สอนจริยธรรมโดยตรงควรปรับปรุงตัวเอง ให้มีคุณสมบัติส่วนตัวที่เหมาะสม มีความรู้ความสามารถในเนื้อหาวิชาที่สอน มีเทคนิควิธีในการสอนที่จะทำให้ให้นักเรียนสนใจและเข้าใจใช้สื่ออุปกรณ์การสอนที่เหมาะสม

(๑.๘) การสอนแทรกจริยธรรมในวิชาอื่น ในการสอนทุกวิชา ทุกหลักสูตร สามารถที่จะสอดแทรกจริยธรรมได้ทุกชั้นตอน สำคัญอยู่ที่ครูผู้สอนจะต้องระลึกอยู่เสมอว่าจะต้องให้นักเรียนได้รับหรือได้ฝึกหัดอบรมในด้านจริยธรรมไปพร้อมกับความรู้ทักษะ ประสบการณ์จากบทเรียน

(๑.๙) สิ่งแวดล้อมภายนอกโรงเรียน หมายถึง สังคมหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกองค์กรเป็นปัจจัยที่จะช่วยส่งเสริมพัฒนาจริยธรรมของโรงเรียนได้

(๒) การพัฒนาจริยธรรมต้องถือหลักป้องกันดีกว่าแก้ไขการพัฒนาจริยธรรมไม่ได้ หมายถึง การเรียนการสอนเพียงอย่างเดียว แต่หมายถึง การพัฒนาความรู้ความเข้าใจในเรื่องคุณธรรมจริยธรรม การพัฒนาบุคลิกภาพที่ดีงาม การสร้างเจตคติ และพฤติกรรมที่มีคุณค่าของบุคคลด้วย ดังนั้นจึงควรใช้วิธีการดังต่อไปนี้

(๒.๑) การให้คำแนะนำอย่างสม่ำเสมอ ครู อาจารย์ ทั้งส่วนบุคคลและกลุ่ม ต้องเป็นผู้แนะนำแนวทางชีวิตที่ดีงามให้แก่นักเรียน เป็นตัวอย่างที่ดี สร้างความสัมพันธ์กับนักเรียน ให้นักเรียนเกิดความศรัทธา อายกมาปรึกษาหารือ ข้อคำแนะนำในเรื่องอื่นๆ

(๒.๒) การดูแลเอาใจใส่ ครูผู้สอน อาจารย์ต้องดูแลเอาใจใส่ใกล้ชิดนักเรียนเสมือนพ่อแม่ที่คอยดูแลเอาใจใส่บุตรหลานของตน กล่าวคือ สร้างความสัมพันธ์ ให้ความเอื้ออาทรเป็นที่พึ่งพิง สิ่งไหนไม่ดีไม่งามก็คอยป้องกันดูแล อบรมสั่งสอน

(๒.๓) การดูแลและจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนการจัดบรรยากาศที่จะชักไปในทางที่ดีงาม ขจัดปรับปรุงสิ่งที่จะชักนำไปในทางที่จะเสียหายให้หมดไป

(๒.๔) การอบรมสั่งสอน การอบรมสั่งสอนให้นักเรียนมีวิจาร์ณญาณ ในการเลือกปฏิบัติสิ่งต่างๆ ในชีวิตประจำวันถูกต้องตามวัย และระดับการศึกษาในโรงเรียนนั้นควรมีการยกย่องผู้ที่ทำคุณงามความดีให้ปรากฏ และตักเตือนว่ากล่าวผู้ทำตัวไม่เหมาะสม แนะนำให้ปรับตัวให้ดีขึ้น ในการกระทำเหล่านี้ต้องไม่มีอคติต่อนักเรียน

(๒.๕) การปลูกฝังเจตคติ ในการปลูกฝังให้นักเรียนเกิดเจตคติและอุดมคติของชีวิต โดยการเล่าให้ฟัง หรืออ่านเรื่องราวชีวิตประวัติของบุคคล ที่ทำคุณประโยชน์แก่สังคม และในบ้านเมืองในด้านต่างๆ ให้นักเรียนเกิดแรงบันดาลใจของตนเองในการเลือกเป็นตัวอย่างปฏิบัติ

(๒.๖) การกำกับดูแล การแต่งตั้งครู หรือคณะครู คอยดูแลตรวจตราสังเกตพฤติกรรมนักเรียนเมื่อพบเห็นพฤติกรรมไม่เรียบร้อยแม้เพียงเล็กน้อยต้องแนะนำตักเตือนหรือกรณีร้ายแรง ก็ต้องนำเสนอผู้บริหาร และควรมีการพบปะปรึกษาหารือ กับฝ่ายผู้บริหารหรือฝ่ายปกครองเพื่อรายงานเหตุการณ์ความเป็นไปด้านจริยธรรมของนักเรียนปรึกษาหารือในการวางแผนพัฒนาจริยธรรมให้เหมาะสมตามลำดับ

(๒.๗) การร่วมมือกับผู้ปกครอง การที่ผู้ปกครองมีส่วนร่วมอย่างใกล้ชิดกับทางโรงเรียน ให้ผู้ปกครองได้รับทราบพฤติกรรม หรือข้อบกพร่องของเด็กเป็นระยะ เป็นการป้องกันความเข้าใจผิดได้เป็นอย่างดี พร้อมทั้งร่วมกันอบรมสั่งสอนนักเรียน ให้มีจริยธรรมที่พึงประสงค์

(๒.๘) ความร่วมมือระหว่างครูต่างโรงเรียนเมื่อมีเหตุการณ์ต่างๆ ที่ทำให้เสื่อมเสียเกิดขึ้นกับนักเรียน หรือโรงเรียน เช่น ทะเลาะวิวาทกัน มั่วสุมกัน ร่วมกันประพฤติในทางที่ไม่ดีไม่งาม ครูและอาจารย์ต้องร่วมมือกันแก้ไข อย่าให้ลุกลามเป็นเรื่องใหญ่โต

(๒.๙) การศึกษาวิจัยการศึกษาวิจัยปัญหาจริยธรรมใช้หลักวิชาการวิเคราะห์หาสาเหตุและทางแก้ไข เป็นแนวทางป้องกันปัญหาในระยะยาว และอาจจะเป็นการป้องกันและแก้ไขได้ถูกจุดอีกทางหนึ่ง

(๓) การพัฒนาจริยธรรมควรถือหลักการส่งเสริมคุณลักษณะที่ดีงาม และห้ามปรามแก้ไขลักษณะที่ไม่พึงประสงค์ ซึ่งมีคุณลักษณะอยู่ ๑๐ ประการ ดังนี้

(๓.๑) ความมีระเบียบวินัย ลักษณะที่ควรแก้ไขมี การไม่ตรงต่อเวลา การถือว่างานเป็นของเล่น ความมั่งง่ายไม่เรียบร้อย คตินิยมที่ว่า อะไรก็ไม่เป็นไร การชอบขบถอ่อนฝืน การไม่ยึดมั่นในกติกา การชอบมีอภิสิทธิ์ เป็นต้น

(๓.๒) ความซื่อสัตย์สุจริต ลักษณะที่ควรแก้ไข ได้แก่ การชอบเอาเปรียบคดโกง การชอบใช้อิทธิพลและอภิสิทธิ์ในกรณีต่างๆ การปลอมแปลงต่างๆ การหลอกลวงในรูปแบบต่างๆ

(๓.๓) ความขยันหมั่นเพียร การประหยัด การยึดมั่นในสัมมาชีพ ลักษณะที่ควรแก้ไข ได้แก่ ความเฉื่อยชา การผัดวันประกันพรุ่ง ความฟุ่มเฟือย การฟุ้งเฟ้อ การอยากมีอยากได้ในสิ่งต่างๆ โดยขาดการประมาณตน การหมกมุ่นในอบายมุขต่างๆ การประกอบอาชีพที่ไม่สุจริต ความเกียจคร้าน การไม่มีคุณธรรมในการประกอบอาชีพ

(๓.๔) ความรับผิดชอบ ความสำนึกในหน้าที่ ลักษณะที่ควรแก้ไขปรับปรุง ได้แก่ การไม่รู้จักรัฐธรรมนูญหน้าที่และความรับผิดชอบของตน เช่น หน้าที่ของบุตร หน้าที่ของนักเรียน นักศึกษา หน้าที่พลเมืองดี การเห็นประโยชน์ตนกว่าประโยชน์ส่วนรวม ไม่ช่วยป้องกันรักษาสาธารณสมบัติ การวางเฉยไม่กระตือรือร้นในการรักษาความยุติธรรมในสังคม

(๓.๕) การส่งเสริมความคิดริเริ่ม การรู้จักสร้างสรรค์ และการมีเหตุผล ลักษณะที่ควรแก้ไข ได้แก่ การเชื่อโง่กลาง การหลงใหลไปตามการโฆษณา การตื่นข่าวลือ การเอาแบบอย่างต่างชาติในทางที่ไม่ดีงาม การทำอะไรอย่างไม่มีจุดหมาย สักแต่ว่าทำอย่างที่เคยทำกันมา การไม่รู้จักคิดหาเหตุผลในการกระทำหรือการแสดงออกต่างๆ

(๓.๖) ความกระตือรือร้นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยรักและเทิดทูน ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ลักษณะที่ควรแก้ไข ความเกรงกลัวผู้มีอิทธิพลที่ไม่ดี ความไม่เอาธุระกับการกระทำที่ไม่ดีไม่งาม การไม่แสดงความคิดเห็นในทางสร้างสรรค์ การไม่สนใจในเรื่องการปกครองของประเทศ

(๓.๗) การพลานามัยที่สมบูรณ์ทั้งทางกายและทางใจ ลักษณะที่ควรแก้ไข คือ การไม่รู้จักรักษาความสะอาดความมั่งง่าย การตามใจปากท้องของตน ความนิยมที่ผิดๆ การไม่รู้จักรักษาใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และการไม่รู้จักประมาณตน

(๓.๘) พึ่งตนเองและมีอุดมคติ ลักษณะที่ควรแก้ไข ได้แก่ การขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นไม่มีความมั่นใจในความสามารถของตนเองการเสียใจต่อการเห็นประโยชน์เฉพาะหน้า การปล่อยตัวตามยถากรรม

(๓.๙) ความภาคภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมของชาติไทยรู้จักศิลปวัฒนธรรม และทรัพยากรธรรมชาติ ลักษณะที่ควรแก้ไข ได้แก่ การไม่รักษาเกียรติตนเอง โดยการขายตัวเป็นสินค้าการมรดกแก่ชาวต่างชาติการมีค่านิยมของวัฒนธรรมตะวันตกการไม่รู้จักรักษาสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

(๓.๑๐) ความเสียสละ ความเมตตาอารี ความกตัญญูกตเวที ความกล้าหาญ และความสามัคคีลักษณะที่ควรแก้ไขคือความเห็นแก่ตนและประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าส่วนรวม การแสดงเมตตาในทางที่ผิด เป็นต้น

(๔) การพัฒนาจริยธรรมจะได้ผลต่อเมื่อครู อาจารย์และผู้ใหญ่เป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็ก ครู อาจารย์ต้องถือหลักว่า สอนอย่างไรตนต้องปฏิบัติอย่างนั้นด้วย ทั้งในการสอนจริยธรรม และความเป็นอยู่ต้องเป็นไปตามหลักคุณธรรม และจริยธรรมที่ได้อบรมสั่งสอนนักเรียน การพัฒนาจริยธรรมจึงจะเป็นผล

แบนดูรา (Bandura) ผู้นำการเรียนรู้ทางสังคม ถือว่าจริยธรรมเป็นเรื่องของกฎเกณฑ์ ที่ใช้ในการตัดสินใจการกระทำ และกำกับกรกระทำของคน ซึ่งกฎเกณฑ์เหล่านี้ ส่วนหนึ่งเป็นกฎเกณฑ์ที่สังคมกำหนดขึ้นทางกฎหมาย ศีลธรรมและจารีตประเพณี กฎเกณฑ์ที่สังคมกำหนดขึ้นนี้ บางส่วน บุคคลอาจยึดถือปฏิบัติเป็นกฎเกณฑ์ในใจตนเอง ซึ่งเป็นกฎเกณฑ์ที่กำกับกรกระทำตนเอง

ได้มากกว่ากฎเกณฑ์ที่สังคมกำหนดขึ้น การเรียนรู้ตามทฤษฎีนี้เชื่อว่า พฤติกรรมจริยธรรมถือว่าเป็นเพียงส่วนหนึ่งของพฤติกรรมของสังคม ดังนั้น การเรียนรู้ การปฏิบัติและการตัดสินใจพฤติกรรมเชิงจริยธรรม ก็เกิดขึ้นโดยอาศัยกระบวนการ ที่มนุษย์ใช้ในการเรียนรู้พฤติกรรมทางสังคมอื่นๆ ในการพิจารณาเรื่องจริยธรรม ตามแนวทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม อาจแยกประเด็นหลักในการพิจารณาออกเป็น ๒ ประเด็น ดังนี้^{๓๓}

(๑) ต้นกำเนิดของพฤติกรรม ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมระบุว่า พฤติกรรมส่วนมากของมนุษย์ เกิดจากการเรียนรู้ ๒ แบบหลัก คือ

(๑.๑) การเรียนรู้จากผลกรรม เป็นการเรียนรู้ ที่บุคคลทำพฤติกรรมต่างๆ ด้วยตนเอง แล้วเรียนรู้ผลกรรม ที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง ผลกรรมที่เกิดขึ้น จากการกระทำมีผลต่อมนุษย์ ๓ ด้าน คือ ด้านการให้ข้อมูล ด้านการจูงใจ และการเสริมแรง

(๑.๒) การเรียนรู้จากการสังเกต การเรียนรู้ชนิดนี้ เกิดจากการสังเกตตัวแบบ (Model) ว่าตัวแบบทำอะไร ทำอย่างไร มีกฎเกณฑ์อย่างไร เมื่อสังเกตได้แล้ว ผู้สังเกตก็มีความคิดว่า ตนสามารถทำพฤติกรรมใหม่ได้ การเรียนรู้จากการสังเกตมีกระบวนการเรียนรู้ ๔ กระบวนการ คือ

(๑.๒.๑) กระบวนการใส่ใจ กระบวนการนี้ เป็นความจำขั้นพื้นฐานสำหรับ หลักการเรียนรู้การสังเกต

(๑.๒.๒) กระบวนการเก็บจำ มนุษย์สามารถเรียนรู้การสังเกต ตัวแบบ แล้วเก็บจากการกระทำของตัวแบบไว้ จนเวลาผ่านไป ก็ไม่สามารถระลึกถึง แบบแผนของพฤติกรรม เพื่อแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมได้เพื่อแสดงอย่างตัวแบบ ผู้สังเกตที่จะทำตามตัวแบบได้ดี จะต้องมีความสามารถ ทางกายที่จะทำตามตัวแบบได้

(๑.๒.๓) กระบวนการกระทำทางร่างกาย เป็นกระบวนการที่ผู้สังเกตแปรผลจากการเก็บจำมาเป็นการกระทำ กระบวนการนี้อาศัยการจัดระบบพฤติกรรมส่วนย่อย

(๑.๒.๔) กระบวนการจูงใจ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม แยกแยะระหว่าง การเรียนรู้ (Learning) กับการกระทำ (Performance) เพราะมนุษย์ไม่ได้ทำทุกอย่างตามที่ได้เรียนรู้มา การกระทำที่ตัวแบบทำแล้วเกิดผลทางบวก จะเกิดการจูงใจให้ผู้สังเกตทำพฤติกรรมตามตัวแบบที่ตัวแบบได้กระทำแล้ว เกิดผลกรรมทางลบก็จะมาเป็นแรงจูงใจ ให้ผู้สังเกตงดเว้นการกระทำตัวแบบนั้น

(๒) ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม

(๒.๑) ตัวแปรที่เกิดจากพฤติกรรม มีอิทธิพลของตัวแบบ ซึ่งอาจทำให้ผู้สังเกตเกิดการเรียนรู้พฤติกรรมใหม่ๆ ได้ การสอนกฎเกณฑ์ หรือหลักการใหม่จากตัวแบบ การใช้

^{๓๓} Bandura ,A .Social Learning Theory. England Cliffs, (N.j: Prentice – Hall, 1975), p 19.

เหตุผลเชิงจริยธรรมของตัวแบบ โดยวิธีถ่ายทอดทางสังคม (Socialization) การสอนความคิดหรือพฤติกรรมสร้างสรรค์ การยับยั้งการกระทำที่มีผลกระทบทางลบ

(๒.๒) ตัวแปรที่เกิดหลังพฤติกรรม มีผลกระทบจากภายนอก ที่เป็นแหล่งกำหนดของผลกระทบ ที่อยู่ภายนอกและเงื่อนไข ผลกระทบจะเป็นไปตามที่กำหนดขึ้น สำหรับผลกระทบภายใน ผลกระทบประเภทนี้มีแหล่งกำเนิดของผลกระทบอยู่ในตัวบุคคล และเงื่อนไขการเกิดผลกระทบเป็นไปตามธรรมชาติ และตามที่บุคคลกำหนด

สรุปได้ว่า คือ หลักการพัฒนาจริยธรรมในโรงเรียน พัฒนาการศึกษทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน การสอนหลัก จริยศึกษาตามหลักสูตรในห้องเรียนอย่างเดียวยังคงไม่เพียงพอ จำเป็นต้องมีการดูแลเอาใจใส่ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน องค์ประกอบที่สำคัญทั้งในและนอกสถานศึกษา เป็นกระบวนการใส่ใจ กระบวนการนี้ เป็นความจำขั้นพื้นฐานสำหรับหลักการเรียนรู้การสังเกต กระบวนการเก็บจำ มนุษย์สามารถเรียนรู้การสังเกต ตัวแบบ แล้วเก็บจากการกระทำของตัวแบบไว้ จนเวลาผ่านไป ก็ไม่สามารถระลึกถึง แบบแผนของพฤติกรรม เพื่อแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมได้ เพื่อแสดงอย่างตัวแบบ ผู้สังเกตที่จะทำตามตัวแบบได้ดี จะต้องมีความสามารถ ทางกายที่จะทำตามตัวแบบได้

๒.๓.๔ หลักทฤษฎีในการพัฒนาจริยธรรมในโรงเรียน

ทิสนา แชมมณี ได้กล่าวว่า ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และความเป็นอยู่โดยใช้ระบบคู่สัญญาได้พัฒนาขึ้นจากประสบการณ์การสอนนิสิต นักศึกษา และการฝึกอบรมพัฒนาบุคลากร ให้นักศึกษานอกจากการสอน และฝึกอบรมในเรื่องการทำงานเป็นทีม ระบบคู่สัญญานี้นำมาใช้ในการแก้ปัญหาหรือพัฒนาตนเองในด้านต่างๆให้สำเร็จ โดยให้ผู้แก้ปัญหาหรือผู้ที่ต้องการจะพัฒนาตนเอง ต้องจัดทำเป็นโครงการ ที่ดำเนินการอย่างเป็นระบบ เริ่มตั้งแต่การสำรวจปัญหา ทำความเข้าใจกับปัญหา การกำหนดจุดมุ่งหมายของการดำเนินการแก้ปัญหา การวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา การคิดและแสวงหาวิธีการแก้ปัญหา การลงมือปฏิบัติตามวิธีการที่กำหนด การบันทึกการปฏิบัติและผลการปฏิบัติ การอภิปรายถึงการปฏิบัติและผลการปฏิบัติตนและการประเมินผลการดำเนินการโครงการที่ประกอบด้วยรายละเอียดดังกล่าว จะต้องกำหนดระยะเวลาดำเนินการให้แน่ชัด ซึ่งมักจะกำหนดเป็นโครงการระยะสั้นประมาณ ๑-๖ เดือน ระบบคู่สัญญาจึงกำหนดให้ผู้ปฏิบัติแสวงหาคู่สัญญา ที่จะมาช่วยรับรู้ ให้คำปรึกษาและให้กำลังใจในการแก้ปัญหา หรือพัฒนาตนเองของผู้ปฏิบัติ โดยที่คู่สัญญานั้นจะต้องมีคุณสมบัติพิเศษ คือ เป็นผู้ปฏิบัติเกรงใจ ไม่ทำให้ผู้อื่นผิดหวัง หรือเป็นผู้ที่มีเจตคติที่ดีต่อผู้ปฏิบัติ ชื่นชม ยกย่องผู้ปฏิบัติและมีภาพพจน์ที่ดีต่อผู้ปฏิบัติ จนทำให้ผู้ปฏิบัติ ไม่กล้าที่จะทำใ้บุคคลนั้น เสียภาพพจน์ที่ดีของตนไป คู่สัญญานี้ไม่ได้ทำหน้าที่ควบคุม แต่จะทำหน้าที่เป็นกลไกทางจิตใจ ที่จะช่วยให้ผู้ปฏิบัติควบคุมตนเอง ให้สามารถดำเนินการตามความตั้งใจของตนเอง^{๓๔}

^{๓๔} ทิสนา แชมมณี, การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพัฒนาหลักสูตร, ๒๕๒๖), หน้า ๑๔.

อำไพ สุจริตกุล ได้กล่าวว่า ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม โดยใช้วิธีการอบรมครูประจำการในการสอนแทรกจริยธรรม ตามหลักสูตรประถมศึกษา ได้แก่ การใช้สถานการณ์จำลอง การใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ การโต้วาทีธรรม การเล่านิทานการเรียงความปากเปล่า การใช้บทบาทสมมุติ การแสดงหุ่น และการประชุมกลุ่มตามรูปแบบต่างๆ ปรากฏผลว่า หลังจากการฝึกอบรมแล้ว ครูได้ใช้การสอนแบบต่างๆในการจัดการเรียนการสอนมากขึ้น และครูได้สอนสอดแทรกคุณธรรมให้แก่นักเรียนให้มากขึ้น^{๓๕}

เปรมจิต ชมชื่น ได้กล่าวว่า ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาจริยธรรม นักจิตวิทยาที่ศึกษาพัฒนาการทางจริยธรรมส่วนใหญ่ยอมรับว่า จริยธรรมของมนุษย์จะมีพัฒนาการขึ้นเป็นลำดับอย่างเห็นได้ชัดเจน จากวัยทารกถึงวัยผู้ใหญ่ แม้ว่ามนุษย์จะมีการพัฒนาทางจริยธรรมที่แตกต่างกัน แต่นักทฤษฎีทั้งหลายก็ยังเชื่อว่า การพัฒนาในบุคคลต่างๆ กัน มีลำดับขั้นพัฒนาการที่คล้ายคลึงกัน นอกจากนี้ยังเห็นว่าทางจริยธรรมส่วนมากเห็นว่าปัจจัยที่ก่อให้เกิดพัฒนาการทางจริยธรรมขึ้นอยู่กับ การเรียนรู้ทางสังคมแต่ก็มีความคิดที่แตกต่างกันออกไป ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม สามารถแบ่งทฤษฎีออกได้ ๓ ประเภท ดังนี้

(๑) ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic Theory) นักจิตวิทยาในกลุ่มทฤษฎีนี้เชื่อว่า จริยธรรมเป็นส่วนเดียวกับมโนธรรม (Conscience) จริยธรรมเกิดจากกระบวนการภายในของวัฒนธรรม หรือบรรทัดฐานของพ่อและแม่ผู้เลี้ยงดู ได้แก่ การถือตนตามอย่าง (Identification) ทำให้เด็กรับเอาบุคลิกภาพ ค่านิยม มาตรฐานจริยธรรมในสังคม เมื่อบุคคลได้รับการปลูกฝังจริยธรรม หากความต้องการของตนไม่สอดคล้องที่สังคมต้องการ จะทำให้เกิดความขัดแย้งกันเกิดขึ้น ถ้าบุคคลทำชั่ว เขาจะเกิดความละอายในตนเอง ซึ่งถือว่าเป็นการลงโทษตัวเอง ต่อไปเขาจะไม่ทำความชั่วอีกโดยไม่ต้องมีการควบคุมจากบุคคลอื่นนั่นคือ เขามีความรู้สึก ผิดชอบชั่วดีหรือเกิดมโนธรรมภายใน

(๒) ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้ได้ อธิบายว่า การจัดกิจกรรมต่างๆของมนุษย์ เป็นผลมาจากการที่บุคคลได้รับอิทธิพลทางสังคมที่กว้างขวาง ทำให้เกิดการยอมรับลักษณะ และกฎเกณฑ์ทางสังคมมาเป็นลักษณะของตน ซึ่งทฤษฎีนี้ได้ นำเอาหลักการเสริมแรง และหลักการเชื่อมโยง หรือการทดแทนสิ่งเร้า มาใช้อธิบายปรากฏการณ์ทางสังคม นอกจากนี้ทฤษฎีนี้ยังเห็นว่า การเรียนรู้ทางสังคมเป็นการเรียนรู้จากการสังเกต จากการลอกเลียนแบบเป็นส่วนใหญ่ เด็กลอกเลียนแบบเฉพาะผู้ที่ตนรัก ผู้ที่มีอำนาจเหนือตนสามารถดัดสินลงโทษ หรือให้รางวัลแก่ตนเองและผู้อื่นได้ ฉะนั้นแรงจูงใจในการเลียนแบบ จะเน้นที่ความต้องการเป็นที่ยอมรับเป็นที่รัก และเป็นพวกเดียวกันกับผู้ที่เป็นตัวอย่าง

^{๓๕} อำไพ สุจริตกุล, “การศึกษาพัฒนาการด้านคุณธรรมครูประจำการโดยใช้วิธีการฝึกอบรม”, ปริญญาโท กศ.ม. (การบริหารการศึกษา), (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๒๗), (เอกสารอรรถาธิบาย)

(๓) ทฤษฎีการพัฒนาพุทธิปัญญา (Cognitive Development Theory) นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้มีความเชื่อเบื้องต้นว่า การพัฒนาทางพุทธิปัญญาจะต้องมีส่วนประกอบดังต่อไปนี้^{๓๖}

(๓.๑) พัฒนาทางจริยธรรมมีโครงสร้างพื้นฐานทางพุทธิปัญญา (Cognitive) และมีองค์ประกอบทางการเลือกใช้เหตุผลทางจริยธรรม

(๓.๒) แรงจูงใจเบื้องต้นเกี่ยวกับจริยธรรม คือ แรงจูงใจเกี่ยวกับการยอมรับ (Acceptance) การมีความสามารถ (Competence) การเคารพตนหรือการเข้าใจตนเองอย่าง ถ่องแท้ (Self – Esteem or Self – Actualization) มากกว่าจะเป็นความต้องการทางกาย หรือการลดความวิตกกังวลเกี่ยวกับความกลัว

(๓.๓) ลักษณะสำคัญของพัฒนาการทางจริยธรรม คือ พัฒนาการจะเป็นระบบมีขั้นตอนเหมือนกัน ทุกวัฒนธรรมมีการปฏิสัมพันธ์กันในสังคมมีการสวมบทบาท (Role Taking) และมีความขัดแย้งในสังคม ซึ่งต้องการบูรณาการทางจริยธรรม

(๓.๔) กฎและเกณฑ์ปกติขั้นต้นของจริยธรรม เกิดจากประสบการณ์ที่ได้มาจากปฏิสัมพันธ์ทางสังคม มากกว่าเกิดจาก การสร้างกฎเกณฑ์ภายในตนเอง จึงไม่นิยมขั้นพัฒนาการภายใน แต่เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างตนกับคนอื่น

(๓.๕) สิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางจริยธรรม พิจารณาจากคุณภาพ และขอบเขตต่างๆ ไปของสิ่งเร้า ทางพุทธิปัญญา และทางสังคม ตลอดช่วงการพัฒนาการของเด็ก ส่วนมากเกิดจากประสบการณ์เฉพาะอย่าง จากพ่อแม่หรือประสบการณ์ ที่ได้จากวินัย การลงโทษหรือรางวัล

ซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) ผู้นำทฤษฎีจิตวิเคราะห์ ที่อธิบายถึงการพัฒนาการด้านต่างๆของมนุษย์ เช่น ด้านจริยธรรม ด้านบุคลิกภาพ และด้านบทบาททางเพศ ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ ที่อธิบายถึงการพัฒนาการทางจริยธรรมนั้น ฟรอยด์เห็นว่าทารกเกิดมาพร้อมกับสัญชาตญาณพื้นฐาน ๒ ประการ คือ สัญชาตญาณแห่งชีวิต (Eros) และสัญชาตญาณแห่งความตาย สัญชาตญาณพื้นฐาน ๒ ประการนี้ เป็นแหล่งก่อให้เกิดพลังงานแห่งจิต ซึ่งกระจายกันทำงานในระบบของบุคลิกภาพ ๓ ระบบ ซึ่งพัฒนาตามลำดับขั้นตอน คือ^{๓๗}

^{๓๖} เปรมจิต ชมชื่น, “การสร้างแบบวัดจริยธรรมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖”, **ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย, (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย, ๒๕๓๕), หน้า ๑๑-๑๒.**

^{๓๗} ซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) อ้างถึงในเจ้าอธิการวิฑูล แรงประโคน, “บทบาทของพระสงฆ์ในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาและการพัฒนาจริยธรรมผู้ปกครองในพื้นที่อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์” **ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม., (มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, ๒๕๕๑), หน้า ๒๔-๒๕.**

(๑) อิด (Id) เป็นระบบที่มีติดตัวทารกมาตั้งแต่แรกเกิด คือ พลังงานทางจิต เป็นไปในทางตอบสนองความต้องการ ตามสัญชาตญาณ โดยอิดทำงานตามหลักการแสวงหาความสุขให้แก่ทารก หลบหลีกสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดความไม่สุขสบายทั้งปวง

(๒) อีโก (Ego) เป็นการพัฒนาการขึ้นมาจากอิด เพื่อทำหน้าที่ในการคิด และวางแผนตอบสนองความต้องการของอิด โดยการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมที่เป็นจริง

(๓) ซุปเปอร์อีโก้ (Superego) เป็นขั้นการพัฒนาที่สามของบุคลิกภาพ และเป็นระบบที่เรียกว่าระบบควบคุมจริยธรรมของบุคคล ซุปเปอร์อีโก้พัฒนาขึ้นมา เมื่อทารกมีอายุระหว่าง ๓-๖ ปี ในซุปเปอร์อีโก้ ยังมีระบบย่อยอีกสองระบบที่พัฒนาขึ้นมาควบคู่กัน ระบบหนึ่งเรียกว่า อีโก้ไอดีล (Ego Ideal) เป็นระบบที่เด็กจดจำการกระทำ ที่พ่อแม่บอกว่าดีและควรกระทำอีกระบบหนึ่งเรียกว่า มโนธรรม (Conscience) เป็นระบบที่เด็กจดจำการกระทำที่พ่อแม่บอกว่าไม่ดี และไม่ควรกระทำ ระบบย่อยทั้งสองระบบของซุปเปอร์อีโก้ นี้ คอยควบคุมการกระทำของเด็กจนโตเป็นผู้ใหญ่ เมื่อใดที่บุคคลทำในสิ่งที่อีโก้ไอดีล ก็จะทำให้รางวัลทำให้บุคคลเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง แต่เมื่อบุคคลทำในสิ่งที่ไม่ดี มโนธรรมก็จะลงโทษ ทำให้บุคคลเกิดสำนึกผิด จึงกล่าวได้ว่า ซุปเปอร์อีโก้ช่วยให้เด็กควบคุมตนเองทางจริยธรรมได้ เหมือนกับที่พ่อแม่ควบคุมตนโดยใกล้ชิดมาก่อน

จากการศึกษาแนวคิด และทฤษฎีของเพียเจต์และโคลเบอร์เกอร์เกี่ยวกับการพัฒนาจริยธรรม ผู้วิจัยสรุปได้ว่า บุคคลซึ่งเมื่อมีวุฒิภาวะสูงขึ้นการรับรู้จริยธรรมก็พัฒนาขึ้นตามลำดับการปฏิบัติ และการตัดสินใจพฤติกรรมจริยธรรมของบุคคลจะเกิดขึ้น โดยอาศัยกระบวนการจากเครื่องมือการวัดพัฒนาการทางจริยธรรมที่ทำให้เด็กเปลี่ยนแปลงพัฒนาทางความคิดความเข้าใจ ตลอดจนพฤติกรรมทางสังคม เพื่อให้บุคคลที่แสดงพฤติกรรมออกมา รู้จักใช้เหตุผลจากสติปัญญา ค่านิยม และอารมณ์ มาประกอบในการตัดสินใจ โดยยึดหลักความถูกต้องมาพัฒนาจริยธรรม

๒.๔ แนวคิดการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธ

๒.๔.๑ ความหมายของโรงเรียนวิถิพุทธ

กระทรวงศึกษาธิการ ได้ให้ความหมายว่า โรงเรียนวิถิพุทธ คือ โรงเรียน
ร
ะ
บ
บ
ป
ก
ติ
ทั่วไปที่นำหลักธรรมพระพุทธศาสนามาใช้ หรือประยุกต์ใช้ในการบริหารและการพัฒนาผู้เรียน โดยรวมของสถานศึกษา เน้นกรอบการพัฒนาตามหลักไตรสิกขาอย่างบูรณาการ ผู้เรียนได้เรียนรู้ได้พัฒนาการกิน อยู่ ดู ฟัง ให้เป็นโดยผ่านกระบวนการทางวัฒนธรรมแสวงปัญญาและมีวัฒนธรรมเมตตา เป็นฐานการดำเนินชีวิต^{๓๘}

^{๓๘} สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, ยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนวิถิพุทธ, (กรุงเทพมหานคร : อูษาการพิมพ์, ๒๕๔๗), หน้า ๓.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ให้ความหมายว่า โรงเรียนวิถีพุทธ คือโรงเรียนระบบปกติทั่วไปที่นำหลักธรรมพระพุทธศาสนามาใช้ หรือประยุกต์ใช้ในการบริหาร และการพัฒนาผู้เรียนโดยรวมของสถานศึกษา ผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนาชีวิตโดยผ่านกระบวนการ ทาวัจนธรรม แสวงหาปัญญาและมีเมตตาเป็นฐานการดำเนินชีวิต มุ่งเน้นให้ผู้ศึกษาเข้าใจชีวิตแท้จริง สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องเหมาะสม โดยอาศัยระบบการศึกษาตามหลักพุทธธรรม ๓ ประการ คือ ไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา มาใช้ในการฝึกอบรมให้ครอบคลุมการดำเนินชีวิตทุก ด้านสู่การพัฒนาที่สมบูรณ์ได้โรงเรียนที่จัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขานี้เพื่อพัฒนาผู้เรียนเป็นมนุษย์ ที่สมบูรณ์ด้วยภavana ๔ คือ พัฒนาการทางกาย สังคม จิตใจ และปัญญา กระบวนการจัดการศึกษา ในโรงเรียนวิถีพุทธต้องบูรณาการไตรสิกขาเข้ากับกลุ่มสาระและกิจกรรมต่างๆ ในหลักสูตรนั้นคือ มี ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นเหมือนเส้นด้ายที่ร้อยเรียงทุกกลุ่มสาระและกิจกรรมเข้าด้วยกัน กล่าวอีกนัยคือ โรงเรียนฝึกอบรมผู้เรียนให้มีวิถีชีวิตแบบชาวพุทธทั้งในและนอกสถานศึกษา ดังนั้น ผู้เรียนต้องปฏิบัติ ตามหลักไตรสิกขาทลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องมีไตรสิกขาในขณะที่กิน อยู่ ดูและฟัง ซึ่งเป็น กิจกรรมประจำวันของนักเรียน เมื่อมีไตรสิกขาเป็นเครื่องมือพัฒนาแล้ว ผลที่ตามมาก็คือ ผู้เรียนจะ ได้รับการพัฒนาทั้ง ๔ ด้านไปพร้อมกันได้แก่^{๓๕}

(๑) พัฒนาการทางกาย (กายภavana) หมายถึง การเจริญกาย พัฒนากาย คี อ ก า ร ฝึกอบรมกายให้รู้จักติดต่อกันเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมทั้งหลายด้วยดี และปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้นในทางที่ เป็นคุณ มิให้เกิดโทษให้เป็นกุศลธรรมงอกงาม ให้กุศลธรรมเสื่อมสูญในเบื้องต้น คือ ให้กินเป็น อยู่เป็น ดูเป็นและฟังเป็น กายภavanaจึงเป็นเรื่องของการพัฒนาตนเองเพื่อความสัมพันธที่ดีกับ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ

(๒) พัฒนาการทางด้านสังคม (ศีลภavana) หมายถึง การเจริญศีลคือการ พื ฒ น ำ ความประพฤติฝึกอบรมให้ตั้งอยู่ในระเบียบวินัย กฎเกณฑ์และกติกาสังคม ไม่เบียดเบียน หรือ ก่อความเดือดร้อนเสียหายให้แก่สังคม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยดี

(๓) พัฒนาการทางจิต (จิตภavana) หมายถึงการเจริญจิต คือพัฒนา ฝึ ก อ บ ร ม จิต ใจ ให้เข้มแข็งมั่นคง เจริญงอกงามด้วยคุณธรรมทั้งหลาย เช่น มีเมตตากรุณา ขยันหมั่นเพียร อดทน มี สมาธิ สดชื่น เบิกบาน ผ่องใส เป็นต้น

(๔) พัฒนาการทางปัญญา (ปัญญาภavana) หมายถึงการเจริญปัญญา คือ ก า ร ฝึ ฒ น ำ ปัญญา การฝึกอบรมทางปัญญา ให้รู้และเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง รู้เท่าทันการ

^{๓๕} มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, โรงเรียนวิถีพุทธ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๓๑-๓๓.

เปลี่ยนแปลงของโลกและชีวิตตามสภาวะที่เป็นจริง สามารถทำจิตใจให้เป็นอิสระ ไม่ลุ่มหลงไปตามกระแสนิยม สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยปัญญา ผู้เรียนที่มีการพัฒนาทั้ง ๔ ด้านนี้จะเป็นคนเก่ง ดี และมีความสุขด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้

(๔.๑) พัฒนาการร่างกาย ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลจากการศึกษาวิชาชีวะและ พัฒนาการทางด้านปัญญาซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลจากการศึกษาวิชาการที่จะทำให้ผู้เรียนเป็นคนเก่ง

(๔.๒) พัฒนาการทางสังคม ซึ่งเป็นผลจากการยึดมั่นในศีลธรรม รักษา ระเบียบวินัยและจรรยาบรรณ จะทำให้ผู้เรียนเป็นคนดี

(๔.๓) พัฒนาการทางจิต ซึ่งเกิดจากการบริหารทางจิตให้มีสติ สมาธิ และ คุณธรรมอื่นๆ จะทำให้ผู้เรียนมีสุขภาพจิตที่ดีเป็นคนมีความสุข

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้ให้ความหมายโรงเรียนวิถีพุทธว่า คือโรงเรียน ที่จัดการศึกษาตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าโดยดำเนินตามมรรค ซึ่งเป็นวิถีแห่งการดำเนินชีวิตใน พระพุทธศาสนา ที่แปลว่าทางอันประเสริฐมีองค์ประกอบ ๘ ประการ มีสัมมาทิฐิ เป็นต้น สรุปลง ตรงกับไตรสิกขาอันได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา^{๔๐}

พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ได้กล่าวว่าโรงเรียนวิถีพุทธ หมายถึง โรงเรียนที่ จัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขา เพื่อพัฒนาผู้เรียนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ด้วยภavana ๔ คือ พัฒนาการทางกาย สังคม จิต และปัญญา^{๔๑}

บรรเจดพร รัตนพันธ์ กล่าวว่าโรงเรียนวิถีพุทธ เป็นนวัตกรรมการจัดการศึกษาอีก นวัตกรรมหนึ่งที่มุ่งหวังพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์โดยการให้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เน้นการพัฒนาอย่างเป็นองค์ร่วมตามหลักศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งมีจุดเริ่มต้นที่ การกิน อยู่ ดู ฟังเป็น ต่อเนื่องอย่างบูรณาการไปถึงการพัฒนาตนเองกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ วัตถุ เพื่อนมนุษย์และ สรรพสัตว์ การพัฒนาจิตใจ ให้มีสมาธิ สงบ สบาย สดชื่น เบิกบาน มุ่งมั่น เข้มแข็ง เพียรพยายาม รวมทั้งมีปัญญารู้เข้าใจเหตุผลตามความเป็นจริง^{๔๒}

จากการศึกษาการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ สรุปได้ว่า โรงเรียนระบบปกติทั่วไปที่นำ หลักธรรมพระพุทธศาสนามาใช้ หรือประยุกต์ใช้ในการบริหารและการพัฒนาผู้เรียนโดยรวมของ สถานศึกษา เน้นกรอบการพัฒนาตามหลักไตรสิกขาอย่างบูรณาการ การฝึกอบรมกายให้รู้จักติดต่อกัน เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมทั้งหลายด้วยดี ฝึกอบรมจิตใจ ให้เข้มแข็งมั่นคง เจริญอกงามด้วยคุณธรรม

^{๔๐} พระพรหมคุณาภรณ์, (ป.อ. ปยุตฺโต), การศึกษาเริ่มต้นเมื่อคนกินอยู่เป็น , (กรุงเทพมหานคร : อุษาก การพิมพ์, ๒๕๔๗), หน้า ๑๔

^{๔๑} พระเทพโสภณ, (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), ทิศทางการศึกษาไทย , (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๓๕ - ๓๖.

^{๔๒} บรรเจดพร รัตนพันธ์ , ยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ, (กรุงเทพมหานคร : อุษากการ พิมพ์, ๒๕๔๗), หน้า ๑.

ทั้งหลาย การพัฒนาปัญญา การฝึกอบรมทางปัญญา ให้รู้และเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกและชีวิตตามสภาวะที่เป็นจริง

๒.๔.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธ

สืบเนื่องจากมหาเถรสมาคมได้มีมติเมื่อวันที่ ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๔๔ มอบหมายให้ พระธรรมวรเมธี เลขาธิการแม่กองธรรมสนามหลวง และพระเทพโสภณ อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นผู้แทนไปพิจารณาสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการซึ่งกำลังจะประกาศใช้ในขณะนั้น

ผลการเจรจากับกรมวิชาการในสมัยนั้น ปรากฏว่ากระทรวงศึกษาธิการพร้อมที่จะประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเรียบร้อยแล้ว ในที่สุดกระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เมื่อวันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๔ ในหลักสูตรนี้มีเรื่องเกี่ยวกับมาตรฐานวิชาพระพุทธศาสนาเพียงไม่กี่บรรทัด ดังต่อไปนี้

“มาตรฐาน ส.๑.๑ เข้าใจประวัติความสำคัญ หลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ และสามารถนำหลักธรรมของศาสนามาเป็นหลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน

มาตรฐาน ส.๑.๒ ยึดมั่นในศีลธรรม การทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม และศรัทธาในพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ

มาตรฐาน ส.๑.๓ ประพฤติปฏิบัติตนตามหลักธรรมและศาสนพิธีของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ ค่านิยมที่ดีงาม และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตน บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม สิ่งแวดล้อมเพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข”

เพื่อช่วยให้โรงเรียนทั่วประเทศมีรายละเอียดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาเป็น
 แ บ บ
 เดียวกัน โดยไม่มีการบิดเบือนหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา พระเทพโสภณ อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จึงเสนอให้กระทรวงศึกษาธิการแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำรายละเอียดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อจัดทำรายละเอียดสาระการเรียนรู้แกนกลางพระพุทธศาสนาสำหรับโรงเรียนทั่วประเทศ กระทรวงศึกษาธิการจึงมีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการดังกล่าวมีพระเทพโสภณเป็นประธาน มีกรรมการ ๖๓ รูป/คน เมื่อวันที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๔๕

คณะกรรมการชุดนี้จัดทำรายละเอียดสาระการเรียนรู้แกนกลางพระพุทธศาสนาและจัดพิมพ์เป็นหนังสือเรื่อง “การจัดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔” สำเร็จเรียบร้อยทันเสนอในที่ประชุมเรื่อง “หลักสูตรใหม่เด็กไทยพัฒนา: หัวใจของการปฏิรูปการศึกษา ” ซึ่งมี พ.ต.ท. ดร. ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีเป็นประธาน จัดที่สถาบันราชภัฏสวนดุสิต เมื่อวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๔๕ พระเทพโสภณ ในฐานะประธานกรรมการจัดทำรายละเอียดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาเป็นผู้รายงานรายละเอียดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาต่อนายกรัฐมนตรีซึ่งได้

เปิดโอกาสให้ที่ประชุมพิจารณาเรื่องนี้นานพอสมควร ผลจากการประชุมชี้แจงครั้งนี้ พอสรุปได้เป็น ๓ ประการดังนี้

(๑) นายกรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบต่อรายละเอียดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา และชื่นชมผังมโนทัศน์ของสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาพร้อมกับเสนอแนะให้ สาระการเรียนรู้อื่นทำผังมโนทัศน์เช่นเดียวกับสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา

(๒) นายกรัฐมนตรีเห็นชอบให้สาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนามี ๑ หน่วยกิต ในระดับมัธยมศึกษาค่าว่า ๑ หน่วยกิตมีค่าเท่ากับ ๒ ชั่วโมงต่อสัปดาห์

(๓) ให้มีโรงเรียนวิถีพุทธนำร่องจังหวัดละ ๒ โรงเรียน ในปี ๒๕๔๖

เหตุที่ทำให้มีการพูดถึงโรงเรียนวิถีพุทธก็เพราะว่า นายกรัฐมนตรีได้ถามความเห็นชอบของที่ประชุมว่า รายละเอียดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาเป็นอย่างไร ผู้เข้าประชุมได้อภิปรายสนับสนุนรายละเอียดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาตามที่นำเสนอ นั้น ศาสตราจารย์ ดร.ชัยนันทน์ สมุทรวณิช ผู้บังคับการวชิราวุธวิทยาลัยเสนอแนะว่า การสอนวิชาพระพุทธศาสนาให้ได้ผลจะต้องนำไปบูรณาการเข้ากับชีวิตจริงเพื่ออบรมคุณธรรมจริยธรรมให้กับเด็ก ที่สำคัญคือต้องนิมนต์พระสงฆ์มาช่วยสอนในโรงเรียน เหมือนกับโรงเรียนที่จัดโดยบางศาสนาก็ไม่สอนเฉพาะเรื่องวิชาการ แต่เน้นเรื่องกิจกรรมร่ายทและอบรมคุณธรรมจริยธรรมด้วย โรงเรียนเหล่านั้นประสบความสำเร็จในการอบรมคุณธรรมจริยธรรม เพราะมีบาทหลวงและแม่ชีทั้งหลายมาเป็นแบบอย่างอบรมดูแลเด็กอย่างใกล้ชิด ดังนั้นจึงควรมีโรงเรียนที่สอนเน้นเรื่องคุณธรรมจริยธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา โดยนิมนต์พระสงฆ์มาสอนในโรงเรียนเพื่อให้เป็นแบบอย่างทางศีลธรรมแก่เด็กและเยาวชนด้วยการสอนให้รู้ ทำให้ดู อยู่ให้เห็น

นายกรัฐมนตรีเห็นด้วยกับข้อเสนอของศาสตราจารย์ ดร. ชัยนันทน์ สมุทรวณิช ตอนแรกที่ประชุมเรียกโรงเรียนประเภทนี้ว่าโรงเรียนสอนเน้นพระพุทธศาสนา เช่นเดียวกับโรงเรียนที่สอนเน้นภาษาอังกฤษ โรงเรียนเหล่านี้ก็เหมือนโรงเรียนปกติทั่วไปแต่สอนเน้นวิชาพระพุทธศาสนาเป็นพิเศษ เพื่อให้เด็กสามารถนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ปฏิบัติในชีวิตจริง นายกรัฐมนตรีให้นโยบายว่าในปีการศึกษา ๒๕๔๖ ให้มีโรงเรียนที่สอนเน้นพระพุทธศาสนาเป็นการนำร่องจังหวัดละ ๒ โรงเรียน ดร.สิริกร มณีรินทร์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ รับนโยบายของท่านนายกรัฐมนตรีไปดำเนินการทันที กระทรวงศึกษาธิการเรียกโรงเรียนที่สอนเน้นพระพุทธศาสนาว่า “โรงเรียนวิถีพุทธ” มีการระดมผู้ทรงคุณวุฒิจัดทำเอกสาร “แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ” และเปิดรับสมัครโรงเรียนนำร่องเข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ

ในเบื้องต้นมีโรงเรียนสมัครเข้าร่วมโครงการในรุ่นที่ ๑ ปี ๒๕๔๖ จำนวน ๘๙ โรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการจัดประชุมปฐมนิเทศโรงเรียนวิถีพุทธรุ่นที่ ๑ ณ พุทธมณฑล เมื่อวันที่ ๒๓ มิถุนายน ๒๕๔๖ โดยสมเด็จพระพุทธปาพจนจารย์ วัดสระเกศเป็นประธานเปิดการประชุม พระเทพโสภณ เป็นวิทยากรบรรยายนำ จากนั้นกระทรวงศึกษาธิการได้เปิดรับสมัครโรงเรียนเข้า

ร่วมในโครงการโรงเรียนวิถีพุทธเรื่อยมา จนถึงปัจจุบัน เมื่อเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๕๕๒ มีโรงเรียนวิถีพุทธทั่วประเทศแล้ว จำนวน ๒๓,๓๓๗ โรงเรียน

ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๓ มิถุนายน ๒๕๕๖ มีการประชุมเจ้าคณะภาคและรองเจ้าคณะภาค ก ก ทั้งฝ่ายธรรมยุตและมหานิกาย พร้อมผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์สองแห่งที่ห้องประชุมกระทรวงศึกษาธิการมีสมเด็จพระพุฒาจารย์เป็นประธาน ดร.สิริกร มณีรินทร์ ได้กล่าวขอความอนุเคราะห์พระสังฆาธิการให้สนับสนุนโรงเรียนวิถีพุทธนอกจากนี้ที่ประชุมยังได้กำหนดแนวทางในการอบรมพระสงฆ์และคฤหัสถ์ผู้สอนพระพุทธศาสนาในโรงเรียน โดยมีเจ้าคณะภาคทุกภาคเป็นเจ้าภาพหลักมีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นผู้ประสานงาน ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามมติมหาเถรสมาคมเรื่องการจัดอบรมครูสอนพระพุทธศาสนา ซึ่งมหาเถรสมาคมได้มีมติไปก่อนหน้านั้นแล้ว เมื่อวันที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๕๖

ในช่วงระหว่างเดือนกรกฎาคมถึงกันยายน ๒๕๕๖ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยร่วมกับเจ้าคณะภาคทุกภาค และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยดำเนินการจัดอบรมพระสงฆ์ที่สอนพระพุทธศาสนาในโรงเรียนจำนวน ๔,๒๙๗ รูป และคฤหัสถ์ที่สอนพระพุทธศาสนาในโรงเรียนอีกจำนวน ๒,๐๕๐ คน หลักสูตรนี้ใช้เวลาอบรม ๕ วัน

โครงการโรงเรียนวิถีพุทธทำให้คณะสงฆ์มีโอกาสดีมากเพราะทางฝ่ายบ้านเมืองได้โอกาสให้เข้าไปสอนและอุปถัมภ์โรงเรียนวิถีพุทธ เพราะถ้าโรงเรียนวิถีพุทธประสบความสำเร็จโดยมีโรงเรียนเข้าร่วมโครงการมากขึ้นและไม่ได้ทำตามกันชั่วคราวแบบไฟไหม้ฟาง เด็กและเยาวชนไทยก็จะเข้าถึงพระพุทธศาสนา เป็นอุบาสกอุบาสิกาที่ดี เมื่อมองในมุมนี้ภารกิจของโรงเรียนวิถีพุทธก็จะเป็นอย่างสำคัญประการหนึ่งในการส่งเสริมพระพุทธศาสนา สมเด็จพระพุฒาจารย์ได้เตือนคณะสงฆ์ในที่ประชุมหลายครั้งว่า โรงเรียนวิถีพุทธเปิดโอกาสอย่างยิ่งให้พระสงฆ์ได้พิสูจน์ฝีมือในการอบรมสั่งสอนศีลธรรมแก่เด็กและเยาวชน สมัยก่อนพระสงฆ์ไปขอสอนเด็กและเยาวชนตามโรงเรียนต่างๆ แต่เมื่อถึงวันนี้โรงเรียนมานับถึงวัดเพื่อให้พระสงฆ์ไปช่วยสอนโรงเรียนวิถีพุทธ พระสงฆ์ต้องตื่นตัวและเตรียมพร้อมเพื่อช่วยให้โรงเรียนวิถีพุทธประสบความสำเร็จ ถ้าพระสงฆ์ไม่แสดงฝีมือในครั้งนี้ ก็เท่ากับตกเวทีไปขบวนสำคัญทีเดียว^{๔๓}

จากประกายความคิดสำคัญนี้เอง กระทรวงศึกษาธิการจึงนำสู่การส่งเสริมการจัด “โรงเรียนวิถีพุทธ” ที่เป็นจุดสำคัญของการนำคุณค่านักบวชของพระพุทธธรรมคืนสู่สังคมไทย สอดคล้องกับพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) กล่าวว่าโรงเรียนวิถีพุทธจะเดินหน้าต่อไปอย่างมีพลังในการที่จะสร้างสรรค์ในอนาคตของชุมชน สังคม ประเทศชาติ และโลกมนุษย์ให้เป็นวิถีแห่ง

^{๔๓} มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,โรงเรียนวิถีพุทธ, พิมพ์ครั้งที่ ๒,(กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย , ๒๕๕๗), หน้า ๒๖-๓๐.

สันติสุขที่ยั่งยืนสืบไป โดยผ่านการจัดสภาพและการเรียนรู้ของโรงเรียนและสถานศึกษาที่มีความชัดเจนในการนำวิถีธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการต่อไป โดยการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธซึ่งในปัจจุบันนี้โรงเรียนวิถีพุทธเป็นนวัตกรรมการจัดการศึกษา ๑ ใน ๕ รูปแบบที่สำคัญอยู่ในการดูแลของกระทรวงศึกษาธิการ โดยประยุกต์เอาหลักพุทธธรรมเข้าสู่การพัฒนาและอยู่ภายใต้การดำเนินงาน ๕ ด้าน คือ ด้านกายภาพ ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต ด้านการเรียนการสอน ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ และด้านการบริหารจัดการ^{๔๔}

จากการศึกษาการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ สรุปได้ว่า เข้าใจประวัติความสำคัญ หลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ และสามารถนำหลักธรรมของศาสนามาเป็นหลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน ยึดมั่นในศีลธรรม การกระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม และศรัทธาในพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ประพฤติปฏิบัติตนตามหลักธรรมและศาสนพิธีของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ ค่านิยมที่ดีงาม และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตนบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม สิ่งแวดล้อมเพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

๒.๔.๓ รูปแบบของโรงเรียนวิถีพุทธ

โรงเรียนวิถีพุทธดำเนินการพัฒนาผู้เรียนโดยใช้หลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา อย่างบูรณาการ ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการพัฒนา การกิน อยู่ ดู ฟัง เป็น คือ มีปัญญารู้เข้าใจในคุณค่าแท้ใช้กระบวนการทางวัฒนธรรมแสวงหาปัญญาและมีวัฒนธรรมเมตตา เป็นฐานการดำเนินชีวิต โดยมีผู้บริหารและคณะครูเป็นกัลยาณมิตรในการพัฒนา^{๔๕}

รูปแบบโรงเรียนวิถีพุทธเน้นการจัดสภาพทุกๆ ด้าน เพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนพัฒนาตามหลักพุทธธรรมอย่างบูรณาการโดยส่งเสริมให้เกิดความเจริญงอกงามตามลักษณะแห่งปัญญา ๔ ประการ คือ

- (๑) สัมปยุตสังเสวะ หมายถึง การอยู่ใกล้คนดีใกล้ผู้รู้ มีครูอาจารย์ดี มีข้อมูลมีสื่อที่ดี
- (๒) สัทธัมมัสสวนะ หมายถึง เอาใจใส่ศึกษาโดยมีหลักสูตร การเรียนการสอนที่ดี
- (๓) โยนิโสมนสิการ หมายถึง มีกระบวนการคิดวิเคราะห์พิจารณาหาเหตุผลที่ดี
- (๔) ธัมมานุธัมมปฏิบัติ หมายถึง ความสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ถูกต้องเหมาะสม

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) กล่าวว่า โรงเรียนวิถีพุทธ มี ๒ แบบ คือ แบบที่โรงเรียนหลายแห่งจัดกันมาตามวัฒนธรรมเอื้อ คือ ตามที่ถือกันมาสืบกันมา รู้ตามกันมาว่าอย่างนี้

^{๔๔} กระทรวงศึกษาธิการ, แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ , (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), ๒๕๔๖), หน้า ปฐมบท.

^{๔๕} มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, โรงเรียนวิถีพุทธ , , (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๘๒-๘๓.

เป็นชาวพุทธ ก็เลยทำอย่างนั้น อันนี้เป็นเรื่องของวัฒนธรรมเอื้อ และอีกแบบหนึ่ง คือ การจัดการอย่างโรงเรียนที่ออกชื่อนั้น หมายความว่าเขาได้ศึกษาในแง่หลักการว่า สารของพระพุทธศาสนาเป็นอย่างนี้ เขาก็ไปถึงขั้นจัดให้เป็นไปตามหลักการ^{๔๖}

เมตตา ภริมย์ภักดี กล่าวว่า การจัดการศึกษาในรูปแบบโรงเรียนวิถิปุทธนั้นมิใช่เป็นเพียงการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่โรงเรียนจัดกันอยู่ โดยทั่วไปจนกว่าจะเรียกได้ว่าเป็นวัฒนธรรมโรงเรียน เช่น การจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา การนิมนต์พระสงฆ์มาแสดงพระธรรมเทศนาหรือมาสอนวิชาพระพุทธศาสนา การมีห้องจริยธรรม มีพระพุทธรูปประจำโรงเรียน การฝึกให้นักเรียนนั่งสมาธิ การจัดให้นักเรียนสอบธรรมศึกษา การจัดกิจกรรมค่ายคุณธรรมเท่านั้นเพราะโรงเรียนวิถิปุทธ ต้องทำมากกว่านั้น คือ นอกจากจัดกิจกรรมในลักษณะที่เป็นวัฒนธรรมโรงเรียนดังกล่าวแล้วโรงเรียนวิถิปุทธยังได้นำหลักธรรมในพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานของโรงเรียนทั้งระบบด้วย คือ ทั้งด้านการบริหารจัดการ การจัดการเรียนรู้ การจัดสภาพแวดล้อมทั้งทางกายภาพและสังคม การจัดกิจกรรมต่างๆ รวมตลอดจนการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับบ้าน วัด และชุมชน^{๔๗}

กระทรวงศึกษาธิการ ได้สรุปว่า รูปแบบของโรงเรียนวิถิปุทธที่สำคัญคือการนำหลักธรรมมาใช้ในระบบการพัฒนาผู้เรียนโดยรวมของสถานศึกษา ซึ่งอาจเป็นการเรียนการสอนในภาพรวมของหลักสูตรสถานศึกษา หรือการจัดเป็นระบบวิถีชีวิตในสถานศึกษาของผู้เรียนส่วนใหญ่ โดยนำไปสู่รูปแบบของการพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถกิน อยู่ ดู ฟัง เป็น คือ ใช้ปัญญา และเกิดประโยชน์อย่างแท้จริงต่อชีวิต และการจัดรูปแบบของสถานศึกษาจะแสดงถึงการจัดการสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เป็นกัลยาณมิตร เอื้อในการพัฒนาผู้เรียนรอบด้าน^{๔๘}

จากการศึกษารูปแบบของโรงเรียนวิถิปุทธ สรุปได้ว่า โดยใช้หลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ดังต่อไปนี้

(๑)ศีล คือ การจัดกิจกรรมค่ายคุณธรรมเท่านั้นเพราะ โรงเรียนวิถิปุทธ ต้องทำมากกว่านั้น คือ นอกจากจัดกิจกรรมในลักษณะที่เป็นวัฒนธรรมโรงเรียนดังกล่าวแล้วโรงเรียนวิถิปุทธยังได้นำหลักธรรมในพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงาน ของโรงเรียนทั้งระบบด้วย ทั้งด้านการบริหารจัดการ การจัดการเรียนรู้ การจัดสภาพแวดล้อม ทั้งทางกายภาพและสังคม การจัดกิจกรรมต่างๆ รวมตลอดจนการสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียนกับบ้าน วัด และชุมชน

^{๔๖} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), *สู่การศึกษาแนวพุทธ*, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), ๒๕๕๖), หน้า ๓๖

^{๔๗} เมตตา ภริมย์ภักดี, *สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, ยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนวิถิปุทธ*, (กรุงเทพมหานคร : อุษากการพิมพ์, ๒๕๕๓), หน้า ๖๖.

^{๔๘} กระทรวงศึกษาธิการ, *แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถิปุทธ*, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), ๒๕๕๖), หน้า ๘

(๒)สมาธิ คือ การนิมนต์พระสงฆ์มาแสดงพระธรรม เทศนาหรือมาสอนวิชา พระพุทธศาสนา การมีห้องจริยธรรม มีพระพุทธรูปประจำโรงเรียน การฝึกให้นักเรียนนั่งสมาธิ การจัดให้นักเรียนสอบธรรมศึกษา การจัดกิจกรรมค่ายคุณธรรมเท่านั้นเพราะโรงเรียนวิถิพุทธ ต้องทำมากกว่านั้น

(๓) ปัญญา คือ ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการพัฒนา การกิน อยู่ ดู ฟัง เป็น คือ มีปัญญา รู้เข้าใจในคุณค่าแท้ใช้กระบวนการทางวัฒนธรรมแสวงหาปัญญาและมีวัฒนธรรมเมตตา เป็นฐานการดำเนินชีวิตโดยมีผู้บริหารและคณะครูเป็นกัลยาณมิตรในการพัฒนา

๒.๔.๔ แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธ

ภาพอรรถกถาของโรงเรียนวิถิพุทธ เป็นภาพที่สะท้อนถึงการนำหลักธรรม พระพุทธศาสนาโดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักไตรสิกขามาใช้ในการพัฒนาผู้เรียน และแสดงถึงความพยายามนำหลักพุทธธรรมต่างๆ มาประยุกต์ใช้ในการบริหารและจัดการศึกษาอย่างชัดเจนโดยให้มีรูปแบบที่หลากหลายตามความเหมาะสมของสถานศึกษาที่จะพัฒนาผู้เรียนได้อย่างดีที่สุด พร้อมกับสร้างสรรค์สภาพการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องทุกส่วนมีความสุข และได้พัฒนาสู่ชีวิตและสังคมที่งดงาม ควบคู่กันไป เมื่อโรงเรียนพัฒนาสู่วิถิพุทธและได้พัฒนาจนเป็นโรงเรียนวิถิพุทธที่ชัดเจนจะสังเกตได้ถึง ความเปลี่ยนแปลงและประโยชน์อันมากมายที่เกิดขึ้นตามมาที่เปี่ยมไปด้วยความงดงามและคุณค่า เช่น

(๑) นักเรียนได้รับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและคุณลักษณะอันพึง
ป ร ะ ะ ส ง ค์
ต่างๆ อย่างชัดเจนพร้อมกับการพัฒนาปัญญาและด้านอื่นๆ การพัฒนาที่จะให้เป็นคนดี เก่ง และมีความสุขพร้อมๆ กันที่คิดว่ายากจะไม่มีสำหรับโรงเรียนวิถิพุทธ

(๒) การพัฒนาผู้เรียนที่เกิดขึ้นชัดเจนจะเป็นที่ชื่นชอบและชื่นชมของทั้ง
ผู้ ป ก ค ร อ ง
ครูอาจารย์ และชุมชนที่ได้รับทราบการยอมรับและความร่วมมือช่วยเหลือจะเกิดขึ้นอย่างทวีคูณ

(๓) สภาพแวดล้อมและบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ของโรงเรียนจะดีขึ้น และ
เ กี่ อ กู ล
การพัฒนาผู้เรียนรอบด้านทั้งศีล สมาธิ และปัญญา ผู้คนที่เกี่ยวข้องล้วนเป็นกัลยาณมิตรแก่กัน และกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อนักเรียน

(๔) บุคลากรในโรงเรียนสามารถพัฒนาตนเองทั้งวิธีการทำงานและวิถีชีวิต
ที่ า ใ ห้
สภาพการทำงานมีความสุข มีคุณค่าเพิ่มขึ้น ชีวิตส่วนตัวพัฒนาสู่ความสะอาด สว่าง สงบ ชัดเจน เพราะความเป็นวิถิพุทธช่วยกล่อมเกลา

(๕) โรงเรียนโดย ผู้บริหาร ครู บุคลากร และนักเรียน เป็นแบบอย่างแก่
สั ก ค ม อี ก
เป็นพลังการพัฒนาสังคมกว้างให้ดียิ่งๆ ขึ้นไป

แนวการดำเนินการเพื่อพัฒนาของโรงเรียนวิถิพุทธนั้น จะเจอปัญหาอุปสรรคที่
แตกต่างกันแล้วแต่สถานที่ตั้งโรงเรียน รัฐบาลไม่ให้การส่งเสริมเท่าที่ควร กรมการศึกษาก็ไม่จัด
งบประมาณ เพื่อพัฒนาโรงเรียนวิถิพุทธ มีแต่นโยบายให้โรงเรียนเข้าร่วมโครงการวิถิพุทธแต่ไม่ได้เข้า
มาดูแลงบประมาณ ติดตามผลงานที่ควร^{๔๘}

๒.๔.๕ การจัดวิถิพุทธสู่วิถีการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้โรงเรียนวิถิพุทธประกอบด้วยส่วนสำคัญ ๓ ส่วนคือ

(๑) หลักสูตรสถานศึกษา

๑) สอดแทรก พุทธธรรมในวิสัยทัศน์ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของ
นักเรียน

๒) เพิ่มเติม คุณธรรม จริยธรรม ในผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

๓) ให้มีการบูรณาการพุทธธรรมในการจัดหน่วยการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระ

๔) สอดแทรก ความรู้ และการปฏิบัติจริงในการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระ
ก จ ก ร ร ม
พัฒนาผู้เรียน และสถานการณ์อื่นๆ นอกห้องเรียน ได้แก่ บูรณาการในการเรียนรู้ บูรณาการในชีวิต
และบูรณาการไตรสิกขาในชีวิตประจำวัน ศึกษาเพิ่มเติมได้จากเอกสารการจัดการเรียนรู้สาระ
พระพุทธศาสนา

(๒) ผู้สอน

๑) เป็นตัวอย่างที่ดีในลักษณะ “สอนให้รู้ ทำให้ดู อยู่ให้เห็น” อย่างสม่ำเสมอ

๒) เป็นกัลยาณมิตรแก่ผู้เรียน มีเมตตาธรรม ความอ่อนโยน อดทน อดกลั้น
และ สร้างเสริมกำลังใจแก่ผู้เรียนอยู่เสมอ

(๓) กระบวนการเรียนรู้

๑) พัฒนาผู้เรียน รอบด้าน สมดุล สมบูรณ์ ทั้งกาย (กายภาวนา) ความ
ประพฤติ (ศีลภาวนา) จิตใจ (จิตภาวนา) และปัญญา (ปัญญาภาวนา)

^{๔๘} มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, โรงเรียนวิถิพุทธ , , (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๘๕-๘๗.

๒) จัดโอกาสส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ และปฏิบัติธรรมอย่างสอดคล้องกับวิถีชีวิต (กิน อยู่ ดู ฟัง)

๓) สร้างเสริมให้เกิดวัฒนธรรมแสงปัญญาและวัฒนธรรมเมตตา

๔) เน้นให้เกิดการเรียนรู้ แบบโยนิโสมนสิการ เข้าใจและค้นพบคุณค่าแท้ของสรรพสิ่ง

การจัดวิถีพุทธสู่วิถีการเรียนรู้ให้แก่เด็กนักเรียนตามแนววิถีพุทธ คือ ต้องบูรณาการพุทธธรรมเข้าสู่การเรียนรู้ ทั้งศาสตร์และศิลป์ ให้สอดคล้องกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน โดยครูผู้สอนเป็นหลักกัลยาณมิตรที่ดีต่อผู้เรียน และใช้กระบวนการเรียนรู้พัฒนาผู้เรียนตามหลักพุทธธรรม มีกิจกรรมส่งเสริมทางพระพุทธศาสนา จัดโครงการอบรมเด็กดีมีคุณธรรม ส่งเสริมและสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตด้วยการปฏิบัติธรรมอย่างสอดคล้องกับวิถีชีวิต

จากการศึกษาแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ สรุปได้ว่า การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ต่างๆ อย่างชัดเจนพร้อมกับการพัฒนาปัญญาและด้านอื่นๆ การพัฒนาที่จะให้เป็นคนดี เก่ง และมีความสุขพร้อมๆ กันที่คิดว่ายากจะไม่มีสำหรับโรงเรียนวิถีพุทธ พัฒนาผู้เรียน รอบด้าน สมดุล สมบูรณ์ ทั้งกาย (กายภาวนา) ความประพฤติ (ศีลภาวนา) จิตใจ (จิตภาวนา) และปัญญา (ปัญญาภาวนา) สร้างเสริมให้เกิดวัฒนธรรมแสงปัญญาและวัฒนธรรมเมตตา เน้นให้เกิดการเรียนรู้ แบบโยนิโสมนสิการ เข้าใจและค้นพบคุณค่าแท้ของสรรพสิ่ง

๒.๕ แนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรพมามีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

แนวทางในการพัฒนาตามหลักบรรพมามีส่วนร่วมเข้ามามี โดยการจัดให้ บ้าน วัด โรงเรียน ได้มีส่วนช่วยเหลือและให้แนวทางในการดำเนินการโดยให้เกิดผลประโยชน์หลายอย่างแก่เด็กนักเรียน ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การมีส่วนร่วมในการเตรียมการ ร่วมคิด ร่วมวางแผน มีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดสภาพโรงเรียน พัฒนาบุคลากร พัฒนาผู้เรียนและดูแลสนับสนุนในการดำเนินการ และช่วยในการติดตามประเมินผลและเผยแพร่ กำกับและแก้ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในกระบวนการมีส่วนร่วมของ บ้าน วัด โรงเรียน (บวร) ต่อการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ (ศีล สมาธิ ปัญญา) โดยให้ผู้เกี่ยวข้องรับทราบ และให้ความร่วมมือส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมหรือดำเนินการใดๆ ของทุกคนโดยมีส่วนร่วมที่จะได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเท่าเทียมกัน การปฏิบัติและการตัดสินใจกรรมจริยธรรมของบุคคลจะเกิดขึ้น โดยอาศัยกระบวนการจากเครื่องมือการวัดพัฒนาการทางจริยธรรมที่ทำให้เด็กเปลี่ยนแปลงพัฒนาทางความคิดความเข้าใจตลอดจนพฤติกรรมทางสังคม ซึ่งมีรายละเอียดประกอบด้วย

๑.๕.๑ ด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการเตรียมการ ตามหลักบรรพมามีส่วนร่วมในหลักศีล เป็น การฝึกอบรมกายให้รู้จักติดต่อกันเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมทั้งหลายด้วยดี และปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้นในทางที่เป็นคุณ มิให้เกิดโทษให้เป็นกุศลธรรมงอกงาม ให้กุศลธรรมเสื่อมสูญในเบื้องต้น คือ ให้กิน

เป็นอยู่เป็น ดูเป็นและฟังเป็น กายภาวนาจึงเป็นเรื่องของการพัฒนาตนเองเพื่อความสัมพันธ์ที่ดีกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ การเจริญศีลคือการพัฒนาความประพฤติฝึกรูปธรรมให้ตั้งอยู่ในระเบียบวินัย กฎเกณฑ์และกติกาของสังคม ไม่เบียดเบียน หรือก่อความเดือดร้อนเสียหายให้แก่สังคม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยดี ซึ่งมีผู้ให้แนวคิดไว้ดังนี้

คณะกรรมการจัดทำรายละเอียดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา กล่าวว่า

ศีล พฤติกรรมที่ตีสงามทั้ง กาย วาจา และอินทรีย์ทั้ง ๖ เคยชิน แคล้วคล่อง อยู่ตัวเป็นวินัย เข้าสู่ชีวิต โดยการสังเกต การบันทึก^{๕๐}

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) กล่าวว่า พระธรรมพระพุทธศาสนาไม่เน้นที่ทำให้ร่างกายเติบโตแข็งแรง แต่ถือว่าการกินอาหารให้ได้คุณค่า กินพอดี ด้วยความรู้จักประมาณ ให้ร่างกายอยู่ผาสุก มีสุขภาพดี เป็นฐานให้การพัฒนาด้านอื่นๆ ต่อไป การมีร่างกายที่ระบบภายในต่างๆ ทำงานเรียบร้อยดี ท่านเรียกว่าเป็น ปธานียังคะ อย่างหนึ่ง คือเป็นองค์หนึ่งของสภาพชีวิตที่เหมาะสมแก่การใช้ความเพียรพยายามในการพัฒนาชีวิต แต่การพัฒนาที่ไม่ใช่แค่นั้น การพัฒนากายนี้ ท่านเน้นที่อะไร การที่เราดำรงชีวิตอยู่ในโลกนี้ ส่วนของร่างกายที่สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมในการดำรงอยู่ ก็คือ ตา หู จมูก ลิ้น และประสาทกาย ที่เรียกว่าอินทรีย์ ฉะนั้น การพัฒนากาย ในพระพุทธศาสนาจึงเน้นไปที่การพัฒนาอินทรีย์ ในการสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ อันได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กายให้ใช้งานได้ดี เกิดประโยชน์สูงสุด มีผลในทางส่งเสริมคุณภาพชีวิต เช่นพัฒนาการใช้ตาให้ดูเป็นพัฒนาการใช้หูให้ฟังเป็น การพัฒนากาย จะต้องไม่ลืมเรื่องนี้^{๕๑}

ปรัชญชยะ ได้กล่าวว่า ศีล คือ การสำรวม กาย วาจา ใจ ให้เรียบร้อย การสำรวมกาย การสำรวมวาจา ให้อยู่ในบัญญัติศีล เราเห็นกันอยู่แล้ว ไม่ต้องอธิบาย ศีลใจ การสำรวมใจ ไม่ให้ละเมิดข้อศีล เราเห็นนักบวชปฏิบัติทุกวันอย่างนั้นเป็น “ปกติศีล” เป็นศีลเบื้องต้น ไม่ใช่ศีลที่ควรแก่การทำงาน ยังไม่มีฤทธิ์เดชอะไร ใคร ๆ ก็ทำได้^{๕๒}

สรุปได้ว่า ด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการเตรียมการ ตามหลักบวรในหลักศีล หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมในการประยุกต์ใช้ การฝึกอบรมกายให้รู้จักติดต่อกันเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมทั้งหลายด้วยดี และปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้นในทางที่เป็นคุณ มิให้เกิดโทษให้เป็นกุศลธรรมงอกงาม ให้กุศลธรรมเสื่อมสูญในเบื้องต้น คือ ให้กินเป็นอยู่เป็น ดูเป็นและฟังเป็น กายภาวนาจึงเป็นเรื่องของการพัฒนาตนเองเพื่อความสัมพันธ์ที่ดีกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ การเจริญศีลคือการ

^{๕๐} กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ, การจัดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา : กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๔ , (กรุงเทพมหานคร : ศุภสภาลาดพร้าว ๒๕๕๔) , หน้า ๑๐๒.

^{๕๑} พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต), ความสุขจากอิสรภาพทางปัญญา, ออนไลน์, แหล่งที่มา : www.budnet.org/file/goodness/doc/19.doc, สืบค้นเมื่อ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๑.

^{๕๒} ปรัชญชยะ, วิธีทำให้เห็น ศีล สมาริ ปัญญา ตามหลักมรรค ๘, ออนไลน์, แหล่งที่มา : <https://www.gotoknow.org/posts/215627>, สืบค้นเมื่อ วันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๑.

พัฒนาความประพฤติฝึกรบมให้ตั้งอยู่ในระเบียบวินัย กฎเกณฑ์และกติกาสังคม ไม่เบียดเบียน หรือก่อความเดือดร้อนเสียหายให้แก่สังคม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยดี

๑.๕.๒ การพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการดำเนินการ ตามหลักบวรในหลักสมาธิ หมายถึง พัฒนาการทางจิต (จิตภาวนา) หมายถึงการเจริญจิต คือพัฒนา ฝึกรบมจิตใจ ให้เข้มแข็ง มั่นคง เจริญงอกงามด้วยคุณธรรมทั้งหลาย เช่น มีเมตตากรุณา ขยันหมั่นเพียร อดทน มีสมาธิ สดชื่น เบิกบาน ผ่องใส เป็นต้น

คณะกรรมการจัดทำรายละเอียดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา กล่าวว่า สมาธิ จิตใจมีคุณธรรม มีประสิทธิภาพ และมีความสุข โดยการสังเกต การสัมภาษณ์ การตรวจสอบตนเอง^{๕๓}

พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต) กล่าวว่า พัฒนาศีล หรือพัฒนาทางสังคม ได้บอกแล้วว่า ศีลคือการอยู่ร่วมสังคมโดยไม่เบียดเบียนกัน แต่มีชีวิตที่เกื้อกูลต่อกัน และมีวินัยได้แก่ Social development ตรงกับ *ศีลภาวนา*^{๕๔}

ปรัชญ์ชยะ ได้กล่าวว่า สมาธิ คือ การตั้งใจมั่น หรือยึดมั่น อารมณ์ใด อารมณ์หนึ่ง เพียงอย่างเดียว สมาธิที่ว่าเป็นสมาธิเบื้องต้น ไม่เป็นสมาธิที่ควรแก่งาน ส่วน สมาธิ ตามนัยแห่ง มรรค ๘ จำเป็นต้องประคองใจ ให้มั่นคงยิ่งขึ้น จนกระทั่งเห็นสภาพใจมั่น เป็นดวงใสด้วยเจตนา จึง เป็นสมาธิที่ควรแก่งาน ควรทำให้มีขึ้น^{๕๕}

สรุปได้ว่า ด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการดำเนินการ ตามหลักบวรในหลักสมาธิหมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมในการประยุกต์ใช้พัฒนาการทางจิต (จิตภาวนา) หมายถึงการเจริญจิต คือพัฒนา ฝึกรบมจิตใจ ให้เข้มแข็งมั่นคง เจริญงอกงามด้วยคุณธรรมทั้งหลาย เช่น มีเมตตากรุณา ขยันหมั่นเพียร อดทน มีสมาธิ สดชื่น เบิกบาน ผ่องใส เป็นต้น

๑.๕.๓ การพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการติดตามประเมินผล ตามหลักบวรในหลักปัญญา หมายถึง การเจริญปัญญา คือการพัฒนาปัญญา การฝึกรบมทางปัญญา ให้รู้และเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกและชีวิตตามสภาวะที่เป็นจริง สามารถทำจิตใจให้เป็นอิสระ ไม่ลุ่มหลงไปตามกระแสนิยม สามารถแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นได้ด้วยปัญญา

คณะกรรมการจัดทำรายละเอียดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา กล่าวว่า ปัญญา ความรู้ คิด เข้าใจ การมองเห็นความจริง เท่าทัน ทั้งระบบความสัมพันธ์เป็นเหตุผล ที่เชื่อมโยง

^{๕๓} กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ, การจัดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา : กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ , (กรุงเทพมหานคร : ครูสภาลาดพร้าว ๒๕๔๔) , หน้า ๑๐๒.

^{๕๔} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต),ความสุขจากอิสรภาพทางปัญญา,ออนไลน์,แหล่งที่มา : www.budnet.org/file/goodness/doc/19.doc, สืบค้นเมื่อ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๑.

^{๕๕} ปรัชญ์ชยะ,วิธีทำให้เห็น ศีล สมาธิ ปัญญา ตามหลักมรรค ๘,ออนไลน์,แหล่งที่มา : <https://www.gotoknow.org/posts/215627>, สืบค้นเมื่อ วันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๑.

ประยุกต์เข้าสู่วิถีชีวิตใหม่ โดยการสังเกต การสัมภาษณ์ การตรวจสอบตนเอง หรือถ้าจะให้ชัดเจนขึ้น ควรประเมินตามสภาพจริงเพื่อดูการวิวัฒนาการภาวะทางธรรมจรรยา^{๕๖}

พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต) กล่าวว่า เมื่อพัฒนาปัญญาดีแล้ว ก็ทำให้จิตใจเป็นอิสระ เพราะรู้ว่าจะทำอะไรปฏิบัติต่ออะไรอย่างไร แก้ไขข้อติดขัดขจัดปัญหา หายอึดอัดหลุดโล่งไปได้ตลอดจนรู้เท่าทันชีวิตและโลกตามเป็นจริง รู้เท่าทันเหตุปัจจัย มีอะไรเกิดขึ้นก็รู้จักมองตามเหตุปัจจัย ก็ไม่มีอะไร มาบีบคั้นตัว อย่างน้อยก็ไม่ค่อยมีการกระทบกระแทก เพราะทำตามปัญญา ไม่ใช่ทำตามใจอยากการพัฒนาปัญญาตามหลักพระพุทธศาสนานี้จะใช้คำว่า intellectual ก็ไม่ค่อยตรง เพราะคำว่าintellectual เน้นไปที่ความคิดเหตุผล ซึ่งเป็นเพียงขั้นหนึ่งหรือด้านหนึ่งของปัญญา ปัญญาในพระพุทธศาสนา มีอยู่หลายขั้น เริ่มตั้งแต่การรู้จักกับ รู้ประสบการณ์ให้ตรงตามเป็นจริง การคิดตามเป็นจริง โดยไม่ถูกครอบงำด้วยอคติ หรือโลภะ โทสะ โมหะ จนถึงความรู้ความเข้าใจโลกและชีวิตตามเป็นจริง ที่ทำให้มีจิตใจเป็นอิสระ ด้วยเหตุนี้ ปัญญาภาวนาอาจจะต้องใช้คำว่า wisdom development^{๕๗}

ปรัชญ์ชยะ ได้กล่าวว่า ปัญญา แปลว่า ความรอบรู้ การคิดได้ นึกได้ ให้ตั้งข้อสังเกตว่า ในภาวะที่เราฟุ้งซ่าน เรามักนึกอะไรไม่ได้ คิดอะไรไม่ออกเกิดความสับสนแต่เวลาที่เรารวมณดี หรือขณะที่ใจเราสงบระงับ เรามักคิดอะไรได้ นึกอะไรออก นี่คือ ถ้าสมมติทำให้ปัญญาเรือง หากสมาธิรวม ปัญญาก็อ่อน ดังนั้น การฝึกดวงปัญญา ขึ้นอยู่กับการทำสมาธิ ถ้าดวงสมาธิเกิด ดวงปัญญาย่อมเกิดตาม เป็นอันสรุไปได้ว่า ศิล สมาธิ ปัญญา เกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน เมื่อทำศีลให้เกิดขึ้นได้ สมาธิและปัญญาย่อมเกิดตามมาเองโดยไม่ต้อง^{๕๘}

สรุปได้ว่า แนวทางในด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการติดตามประเมินผล ตามหลักบวรในหลักปัญญา หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมในการประยุกต์ใช้ การเจริญปัญญา คือการพัฒนาปัญญา การฝึกอบรมทางปัญญา ให้รู้และเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกและชีวิตตามสภาวะที่เป็นจริง สามารถทำจิตใจให้เป็นอิสระ ไม่ลุ่มหลงไป ตามกระแสนิยม สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยปัญญา

^{๕๖} กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ, การจัดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา : กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ , (กรุงเทพมหานคร : ศุภสภาลาดพร้าว ๒๕๔๔) , หน้า ๑๐๒.

^{๕๗} พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต), ความสุขจากอิสรภาพทางปัญญา,ออนไลน์,แหล่งที่มา : www.budnet.org/file/goodness/doc/19.doc, (สืบค้นเมื่อ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๑.)

^{๕๘} ปรัชญ์ชยะ,วิธีทำให้เห็น ศิล สมาธิ ปัญญา ตามหลักมรรค ๘,ออนไลน์,แหล่งที่มา : <https://www.gotoknow.org/posts/215627>,(สืบค้นเมื่อ วันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๑.)

๒.๖ บริบทของโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย

๒.๖.๑ ลักษณะทั่วไป

๒.๖.๑.๑ ชื่อสถานศึกษาโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย หมู่ที่ ๑ ถนน โพธิ์ชัย ตำบลขามเปี้ย อำเภอกโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด รหัสไปรษณีย์ ๔๕๒๓๐ โทรศัพท์ ๐-๔๓-๕๖๗-๐๔๓

๒.๖.๑.๒ สังกัด สพฐ.

๒.๖.๑.๓ เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต ๓

๒.๖.๑.๔ เปิดสอนตั้งแต่ระดับ ก่อนประถมศึกษาถึงระดับประถมศึกษาปีที่ ๖

๒.๖.๒ ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา

๒.๖.๒.๑ ชื่อ – สกุลผู้บริหาร นายสุรพล พลเยี่ยม วุฒิการศึกษาสูงสุด การศึกษามหาบัณฑิต (ศษ.ม) สาขา การบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น ดำรงตำแหน่งในโรงเรียนนี้ตั้งแต่วันที่ ๒ เดือน ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ จนถึงปัจจุบัน

๒.๖.๒.๒ ประวัติของโรงเรียน

ประวัติโรงเรียน โรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย ตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๒ โดยคณะกรรมการอำเภอกโพธิ์ชัย ชื่อ โรงเรียนประชาบาลตำบลขามเปี้ย อาศัยศาลาวัดเป็นสถานที่เรียน หมู่บ้านในเขตบริการคือ บ้านโพธิ์ชัย เปิดทำการสอนระดับประถมศึกษา ได้ขยายการศึกษาภาคบังคับ จากชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ถึง ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ มาเป็นชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖

๒.๖.๓ ลักษณะภูมิประเทศ ที่ราบสูง

๒.๖.๔ สภาพเศรษฐกิจ ประชากรส่วนใหญ่ทำการเกษตร และรับจ้าง

๒.๖.๕ สาธารณสุขและแหล่งเสริมสุขภาพ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพชุมชนขามเปี้ย โรงพยาบาลโพธิ์ชัย

๒.๖.๖ แหล่งเรียนรู้ ศาสนา อารยธรรม วัดรัตนไตรคม, วัดสว่างสระทอง

๒.๖.๗ วิสัยทัศน์โรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย

วิสัยทัศน์โรงเรียน

นักเรียน ครูโรงเรียนบ้านโนนสังมีคุณภาพผ่านเกณฑ์มาตรฐาน วิชาการ เป็นเลิศ เตรียมเปิดประตูสู่อาเซียน บุคลากรมีความสุขตามหลักความพอเพียง ภายในปี ๒๕๖๑

พันธกิจ

พัฒนาและส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาให้ประชากรวัยเรียนทุกคน ได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพ โดยพัฒนาพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มีความรู้คู่คุณธรรม มีความรู้ ความสามารถตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานและนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพพระดับสากล

เป้าประสงค์

(๑) นักเรียน ครุมีคุณภาพผ่านเกณฑ์มาตรฐานสมศ.และมีความสุขตามแนวทางของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

(๒) เพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความเป็นเลิศทางวิชาการ

(๓) นักเรียนสามารถพูดสื่อสารภาษาอังกฤษได้

(๔) ชุมชนและผู้มีส่วนได้เสียพึงพอใจ

กลยุทธ์

(๑) ส่งเสริมให้เด็กเข้าเรียนอนุบาลและมีความพร้อม ๑๐๐ % ก่อนเข้าเรียนระดับประถมศึกษา

(๒) จัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบ ๗๐ / ๓๐ เน้นการอ่านคล่องเขียนคล่อง คิดเลขเก่งตั้งแต่ชั้นประถมปีที่ ๓ ด้วยวิธีการ สื่อ และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย

(๓) สนับสนุนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเน้นคุณธรรม จริยธรรม ความรู้ เพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์และความเป็นเลิศ

(๔) ส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรด้านการสื่อสารอย่างต่อเนื่องเพื่อเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน

(๕) จัดการวัด ประเมินผล และจัดระบบการประกันคุณภาพภายใน

(๖) ส่งเสริมบุคลากรให้ดำรงตนอย่างมีความสุขตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

(๗) ส่งเสริมผู้มีส่วนได้เสียร่วมจัดการศึกษา

๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนวรรณกรรมด้านต่างๆ ผู้วิจัยสามารถนำมาซึ่งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศมาประกอบได้ดังต่อไปนี้

๒.๗.๑ งานวิจัยในประเทศ ผู้ศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องไว้หลายคนผู้วิจัยทำเสนอ งานวิจัยดังต่อไปนี้

พระมหากษัตริย์ ภาณุรังษี(รักษา)^{๕๙} ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม ๗ ของศูนย์พัฒนา เด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม ๗ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยภาพรวม มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีการปฏิบัติมาก ๗ ด้าน ด้านที่มีการปฏิบัติสูงสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมตามหลักอรรถัตถุญญา รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมตามหลักกาลัญญา ด้านที่มีส่วนร่วมต่ำที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมตามหลักมัตถุญญา และด้านการมีส่วนร่วมตามหลักมัตถุญญา ในการจัดการศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม ๗ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำแนกตามเพศ อาชีพ รายได้ และระดับการศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านมีการปฏิบัติไม่แตกต่างกัน

พงศกร แผงสองคร^{๖๐} ได้ทำวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๕” ผลการวิจัยพบว่า สภาพการส่งเสริมการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๕ โดยภาพรวมมีการปฏิบัติในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีการปฏิบัติสูงสุดคือ ด้านกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี รองลงมาคือ ด้านกิจกรรมแนะแนวการศึกษา และมีการปฏิบัติต่ำสุดคือ ด้านกิจกรรมยุวกาชาด และมีปัญหาการส่งเสริมการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยภาพรวมมีปัญหในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีปัญหาสูงสุดคือ ด้านกิจกรรมแนะแนวอาชีพ รองลงมาคือ ด้านกิจกรรมแนะแนวการศึกษา และมีปัญหาต่ำสุดคือ ด้านกิจกรรมนักศึกษาวิชาทหาร และผลการเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการส่งเสริมการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๕ จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่และวุฒิการศึกษาโดยภาพรวมและรายด้าน มีการปฏิบัติและปัญหาไม่แตกต่างกันและเมื่อจำแนกตามประสบการณ์การทำงานโดยภาพรวมมีการปฏิบัติไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีการปฏิบัติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ คือ ด้านกิจกรรมนักศึกษาวิชาทหาร ด้านกิจกรรมผู้บำเพ็ญประโยชน์ และด้านที่มีการปฏิบัติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ คือ ด้านกิจกรรมชุมนุม ชมรม ส่วนด้านอื่นมีการปฏิบัติไม่แตกต่างกันแต่มีปัญหาล้วนโดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

^{๕๙} พระมหากษัตริย์ ภาณุรังษี(รักษา) “การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม ๗ ของศูนย์พัฒนา เด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,๒๕๕๘.)บทคัดย่อ.

^{๖๐} พงศกร แผงสองคร, “การส่งเสริมการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๕” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,๒๕๕๘.)บทคัดย่อ.

สุชาดา ทองพูน^{๖๑} ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณธรรมด้านความเมตตาของเด็กปฐมวัยโดยใช้นิทานเป็นสื่อ ผลการศึกษาพบว่า ผู้ปกครองมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเด็กมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านวิธีการสอน และด้านวิทยาการ ตามลำดับ

พระครูสุนทรธรรมนิทัศน์^{๖๒} ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง การประยุกต์หลักธรรมกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มเครือข่ายทางสังคมใจจังหวัดแพร่ ผลการศึกษาพบว่า มีการใช้หลักธรรมมีชัยมาปฏิบัติในการทำงานโดยใช้ชีวิตอย่างรู้ประมาณในการบริโภค ในการทำการเกษตรก็ทำการเกษตรแบบพอเพียงทั้งการเลี้ยงสัตว์หรือการปลูกพืชพรรณต่างๆ ไม่ทำมากจนเกินไปหรือน้อยจนเกินไป มีการจัดอบรมให้ความรู้ในการพึ่งพาตนเองให้กับกลุ่มชุมชนต่างๆ ภายในจังหวัดโดยมีการสร้างศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง เป็นที่ให้ผู้คนในชุมชนมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ชาญชัย ฮวดศรี และสุวิน ทองปั้น^{๖๓} ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวพระพุทธศาสนาสู่การเป็นประชาคมอาเซียนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตเชิงพุทธสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดขอนแก่น ในการรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน มี ๔ ระดับ คือ การพัฒนาคุณภาพชีวิตในระดับบุคคลหรือปัจเจกบุคคล ได้แก่ การพัฒนาตามหลักไตรสิกขา คือการพัฒนาศีล สมาธิ ปัญญา การพัฒนาคุณภาพชีวิตในระดับองค์กร ได้แก่ การพัฒนาตามหลักสังคหวัตถุ คือพัฒนาบุคลากรให้มีความเสียสละ มีการเจรจาสร้างสรรค์ บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม และปรับทัศนคติให้เข้ากับผู้อื่น การพัฒนาคุณภาพชีวิตในระดับสังคมได้แก่ การพัฒนาตามหลักพรหมวิหาร คือพัฒนาบุคคลให้มีความรักใคร่กัน มีความปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข และมีการวางใจเป็นกลางโดยพิจารณาด้วยปัญญา และพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืน ได้แก่ การพัฒนาคุณภาพชีวิตใน ๓ ระดับให้สมบูรณ์ คือ พัฒนาระดับบุคคล ระดับองค์กร และระดับสังคม ก็จะกลายเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืน เพื่อรองรับการก้าวเข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียน

^{๖๑} สุชาดา ทองพูน, “การพัฒนาคุณธรรมด้านความเมตตาของเด็กปฐมวัยโดยใช้นิทานเป็นสื่อ” **บทความพหุบูรณาการกับการวิจัยเพื่อพัฒนาสังคมให้ยั่งยืน**, (การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๓ นานาชาติ ครั้งที่ ๑ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ๒๘ มกราคม ๒๕๕๙). หน้า ๑๘๙.

^{๖๒} พระครูสุนทรธรรมนิทัศน์, “การประยุกต์หลักธรรมกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มเครือข่ายทางสังคมใจจังหวัดแพร่” **บทความพหุบูรณาการกับการวิจัยเพื่อพัฒนาสังคมให้ยั่งยืน**, (การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๓ นานาชาติ ครั้งที่ ๑ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ๒๘ มกราคม ๒๕๕๙). หน้า ๑๙๐.

^{๖๓} ชาญชัย ฮวดศรี และสุวิน ทองปั้น, “การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวพระพุทธศาสนาสู่การเป็นประชาคมอาเซียนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดขอนแก่น” **การบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่เพื่อพัฒนาประเทศไทยให้ยั่งยืนในประชาคมอาเซียน**, (การประชุมวิชาการระดับชาติ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ๒๒ - ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๗). หน้า ๔๔๕.

พระมหาทองล้อม สุเมโธ(อินทะสร้อย)^{๖๔} ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาสามเณรนักเรียนต้นแบบของโรงเรียนพุทธโกศวิทยวิทยา จังหวัดแพร่ มีการประยุกต์ใช้การพัฒนากายวาจาด้วยศีล ให้ฝึกทักษะอารมณ์ด้วย สมาธิศึกษา เพื่อพัฒนาอารมณ์ที่แสดงออกทางกายและวาจาของสามเณรนักเรียน ด้านปัญญาศึกษา ควรมีการพัฒนาความรู้ความเข้าใจในหลักเหตุและผล เรียนรู้ทักษะต่างๆ ของชีวิต ควรเพิ่มองค์ความรู้ในเนื้อหาของกิจกรรมเสริมปัญญา ตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ของกระทรวงศึกษาธิการ นำไปสู่เป้าหมายของการพัฒนาสามเณรนักเรียนต้นแบบใน ๑๐ ด้าน อย่างเชื่อมโยงและเป็นองค์รวม เพื่อการพัฒนาศักยภาพของสามเณรนักเรียนที่เป็นต้นแบบได้อย่างสมบูรณ์

พระภุชงค์ หนูมาก^{๖๕} ได้วิจัย เรื่อง กระบวนการมีส่วนร่วมของบ้าน วัด โรงเรียน (บวร) ต่อการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ ได้พบผลเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างตัวแปรข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง กับข้อมูลระดับการปฏิบัติต่อกระบวนการ การมีส่วนร่วมของบ้าน วัด โรงเรียน (บวร) และปัญหาอุปสรรคในการมีส่วนร่วมพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มี เพศ อายุ ประเภทกลุ่มตัวอย่าง และขนาดโรงเรียนต่างกัน มีระดับการปฏิบัติต่อกระบวนการมีส่วนร่วมของบ้าน วัด โรงเรียน และมีปัญหาอุปสรรคในการเข้าร่วมพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ ไม่ต่างกัน แต่กลุ่มตัวอย่างที่มี ระดับการศึกษา สถานภาพทางครอบครัว อาชีพ รายได้ และระยะเวลาที่เข้าร่วมต่างกัน มีระดับการปฏิบัติต่อกระบวนการมีส่วนร่วมของบ้าน วัด โรงเรียน และมีปัญหาอุปสรรคในการเข้าร่วมพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธต่างกัน

พระมหาสุทัต สุทสโน (นุราช)^{๖๖} ได้ศึกษาบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ระดับประถมศึกษาเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ระดับประถมศึกษา เขตบางกอกน้อยกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ย ๔.๑๓ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน และเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อยตามค่าเฉลี่ย คือ ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ ด้านกายภาพ ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต ด้านการบริหารจัดการ และด้านการเรียนการสอน และผลการเปรียบเทียบ

^{๖๔} พระมหาทองล้อม สุเมโธ(อินทะสร้อย), “การประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาสามเณรนักเรียนต้นแบบของโรงเรียนพุทธโกศวิทยวิทยา จังหวัดแพร่” **บทความพุทธบูรณาการกับการวิจัยเพื่อพัฒนาสังคมให้ยั่งยืน**, (การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๓ นานาชาติ ครั้งที่ ๑ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ๒๘ มกราคม ๒๕๕๙). หน้า ๑๙๒ -๑๙๓.

^{๖๕} พระภุชงค์ หนูมาก, “กระบวนการมีส่วนร่วมของบ้าน วัด โรงเรียน (บวร) ต่อการพัฒนาโรงเรียน วิถีพุทธ”, **วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต** (สังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๘), บทคัดย่อ.

^{๖๖} พระมหาสุทัต สุทสโน (นุราช), “ศึกษาบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ระดับประถมศึกษาเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ”, **วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช, ๒๕๕๒), บทคัดย่อ.

บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนวิถีสอน ระดับประถมศึกษา เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู พบว่า

(๑) ผู้บริหารและครูที่มีเพศแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนวิถีสอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

(๒) ผู้บริหารและครูที่มี อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ ตำแหน่ง แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนวิถีสอน ผลปรากฏว่าไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

(๓) ผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนวิถีสอน พบว่า โรงเรียนขนาดเล็กกับโรงเรียนขนาดกลางมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนโรงเรียนขนาดใหญ่ไม่แตกต่าง

พระนิยาม ชูตินธโร^{๖๗} (บุริวงค์) ได้ศึกษาบทบาทในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง กลุ่มโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า

(๑) บทบาทในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง กลุ่มโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา กรุงเทพมหานคร ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับด้านดังนี้ ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความเสียสละ ด้านความมีวินัย และด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง

(๒) การเปรียบเทียบบทบาทในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา กรุงเทพมหานคร พบว่า

(๒.๑) ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง ที่มีอายุต่างกัน มีบทบาทในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ในด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง ด้านความมีวินัย ด้านความซื่อสัตย์ แตกต่างกัน ในด้านความเสียสละ ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

(๒.๒) ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีบทบาทในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม แตกต่างกันทั้ง ๔ ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

(๒.๓) ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง ที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีบทบาทในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม แตกต่างกันทั้ง ๔ ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

^{๖๗}พระนิยาม ชูตินธโร (บุริวงค์) “ศึกษาบทบาทในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง กลุ่มโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา กรุงเทพมหานคร ”,วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา , (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช, ๒๕๕๒), บทคัดย่อ.

ทินกร หอมกุล^{๖๘} ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต ๒ พบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยมีส่วนร่วมด้านการวางแผน ด้านการจัดสรรทรัพยากร ด้านการประสานงาน ด้านการประเมินผล และด้านการดำเนินการตามแผน จากมากไปหาน้อยตามลำดับแนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามข้อเสนอแนะของชุมชน ได้แก่ การสร้างความโปร่งใสในการดำเนินการทางการเงิน การสร้างความเข้าใจในการมีส่วนร่วมของชุมชน และการให้ข้อมูลกับชุมชนอย่างสม่ำเสมอ

นางชนก ตุ่มฉาย^{๖๙} ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดนนทบุรี พบว่า ชุมชนต้องการมีส่วนร่วมในงานทั้ง ๔ ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบริหารงานบุคคล และด้านบริหารทั่วไป อยู่ในระดับปานกลาง โดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองเป็นเรื่องเกี่ยวกับการเข้าไปประชุมแสดงความคิดเห็น ร่วมประสานงาน ร่วมบริจาคเงินและทรัพย์สิน ตลอดจนในด้านการเสียสละแรงงาน

ปรัชญา มั่นทน^{๗๐} ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ทั้งด้านการวางแผน การจัดองค์การ การบริหารงานบุคคล การสั่งการ การประสานงาน การรายงาน และการบริหารงบประมาณ โดยผู้แทนครูมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอยู่ในระดับมากทุกด้าน

พัทธยา เนตรธรานนท์^{๗๑} ศึกษาเรื่อง การศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและเจ้าอาวาสที่มีต่อความร่วมมือในการจัดการศึกษาระหว่างโรงเรียนกับวัด กรณีศึกษาโรงเรียนประถมนศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร ที่ใช้พื้นที่วัด พบว่า

^{๖๘} ทินกร หอมกุล, “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรีเขต ๒” *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต* (แขนงวิชาบริหารการศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ๒๕๕๖), หน้า ๔๕

^{๖๙} นางชนก ตุ่มฉาย. “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดนนทบุรี”, *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต* (แขนงวิชาบริหารการศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๖), หน้า ๔๒

^{๗๐} ปรัชญา มั่นทน', “การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี”, *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต* (แขนงวิชาบริหารการศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๖), หน้า ๓๘

^{๗๑} พัทธยา เนตรธรานนท์, “การศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและเจ้าอาวาสที่มีต่อความร่วมมือในการจัดการศึกษาระหว่างโรงเรียนกับวัด กรณีศึกษาโรงเรียนประถมนศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานครที่ใช้พื้นที่วัด”, *วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต* (คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๐), บทคัดย่อ

(๑) ความร่วมมือในการจัดการศึกษาระหว่างโรงเรียนกับวัด ด้านหลักสูตรการเรียนการสอน พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและเจ้าอาวาสมองเห็นประโยชน์ที่จะให้พระสงฆ์เข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษามากขึ้นแต่ความร่วมมือยังมีอยู่อย่างจำกัดเฉพาะวิชาจริยศึกษาและ กิจกรรมเกี่ยวกับศาสนาเท่านั้น

(๒) ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับวัด ด้านการเงิน อาคารสถานที่ และครุภัณฑ์ วัสดุ อุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน พบว่า ส่วนใหญ่ ผู้บริหารโรงเรียนและเจ้าอาวาสมีการร่วมระดมทุนในการจัดสรรหาทรัพยากรด้วยกัน ส่วนด้านอาคารสถานที่โรงเรียนกับวัดยังมีความขัดแย้งทางความคิดกันบ้าง เพราะคิดต่างมุมมองกัน แต่ทางโรงเรียนกับวัดต่างมีความสัมพันธ์แบบพึ่งพากันโดยผู้บริหารโรงเรียนและเจ้าอาวาสเอื้อประโยชน์ในการใช้ที่ดินของวัดร่วมกัน

(๓) ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับวัด ด้านการจัดสรรและพัฒนาบุคลากร พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและเจ้าอาวาสมองเห็นประโยชน์ของการพัฒนาบุคลากรภายในโรงเรียนและวัดพร้อมที่จะร่วมมือกัน

(๔) จากสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและเจ้าอาวาสที่มีต่อความร่วมมือในการจัดการศึกษาระหว่างโรงเรียนกับวัด มีความแตกต่างกัน ผลการทดสอบสมมติฐานทางสถิติพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและเจ้าอาวาส มีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ เพียงด้านเดียว คือ ด้านหลักสูตรการเรียนการสอนเท่านั้น

สุชาติ อินแสง^{๗๒} ได้วิจัย เรื่อง การศึกษาสภาพการดำเนินงานโรงเรียนวิถียุทธ ของโรงเรียนบ้านดัวน้อย ตามหลักของกระทรวงศึกษาธิการดังนี้

(๑) ด้านการบริหารจัดการโรงเรียนวิถียุทธ ได้มีการเตรียมการศึกษาจากเอกสารต่างๆ มีการเตรียมบุคลากร ทั้งครู นักเรียน ผู้ปกครอง อาคารสถานที่ มีการเตรียมกิจกรรม มีการดูแลสนับสนุนอย่างใกล้ชิด มีการพัฒนาปรับปรุง ประเมินผล และเผยแพร่

(๒) ด้านการจัดวิถียุทธสู่การเรียนรู้ มีการบูรณาการหลักสูตรสอดแทรกทุกกลุ่มสาระ เน้นกระบวนการไตรสิกขา ผ่านกระบวนการกินอยู่ ดู ฟัง เป็น ครูผู้สอนปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง สอนให้รู้ อยู่ ให้เห็น พัฒนาผู้เรียนให้สมดุลทุกด้านนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

(๓) ด้านกิจกรรมเสนอแนะและพัฒนา เน้นกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กิจกรรมที่หลากหลาย กิจกรรมเสริมหลักสูตร กิจกรรมประจำวัน กิจกรรมประจำสัปดาห์ กิจกรรมประจำเดือน กิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

(๔) ด้านการพัฒนาบุคลากร และคุณลักษณะบุคลากร ให้เข้ารับการอบรม ศึกษาดูงาน ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ทำให้ดู อยู่ ให้เห็น เป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อกัน

^{๗๒} สุชาติ อินแสง, “การศึกษาสภาพการดำเนินงานโรงเรียนวิถียุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต ๑ : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านดัวน้อย”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต , (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๐), บทคัดย่อ.

(๕) ด้านการเกื้อกูลสัมพันธ์โรงเรียนวิถีพุทธและชุมชน ได้ร่วมมือกับวัดและชุมชน เข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ระดมทรัพยากรเพื่อพัฒนาโรงเรียน เปิดโอกาสให้ชุมชนมาใช้บริการในโรงเรียน มีการประชาสัมพันธ์โรงเรียน

บำรุง แสณณรงค์^{๗๓} ได้วิจัย เรื่อง การศึกษาการมีส่วนร่วมของครูในการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตคลองสาน สังกัดกรุงเทพมหานคร ผลปรากฏว่า

(๑) การมีส่วนร่วมของครูต่อการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตคลองสาน สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาในเป็นด้านๆ คือ ด้านกายภาพ ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต ด้านการจัดการเรียนการสอนด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ และด้านการบริหารจัดการ อยู่ในระดับมากทุกด้าน

(๒) การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของครูต่อการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตคลองสาน สังกัดกรุงเทพมหานคร ที่จำแนกตามการอบรมแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ เจตคติต่อการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ และขนาดโรงเรียนเป็นดังนี้

(๒.๑) ครูที่ผ่านการอบรมและไม่ผ่านการอบรมแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ มีส่วนร่วมในการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ โดยรวมแตกต่างกันและเมื่อพิจารณาในรายด้าน คือ ด้านกายภาพและด้านการบริหารจัดการโดยรวมไม่แตกต่างกันส่วนในด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต ด้านการจัดการเรียนการสอนและด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ โดยครูที่ผ่านการอบรมจะมีส่วนร่วมมากกว่าครูที่ไม่ผ่านการอบรม

(๒.๒) ครูที่มีเจตคติต่อการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธต่างกัน มีส่วนร่วมในการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ โดยรวมแตกต่างกันและเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ โดยครูที่เจตคติดีมีส่วนร่วมมากกว่าครูที่เจตคติไม่ดี

(๒.๓) ครูที่ปฏิบัติงานสอนในโรงเรียนขนาดต่างกัน มีส่วนร่วมในการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ โดยรวมแตกต่างกันและเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ โดยครูที่ปฏิบัติงานสอนอยู่ในโรงเรียนขนาดเล็กมีส่วนร่วมมากกว่าครูที่ปฏิบัติงานสอนอยู่ในโรงเรียนขนาดใหญ่

อมรรัตน์ แก้วมะ^{๗๔} ได้วิจัยเรื่อง การบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต ๑ พบว่า

^{๗๓} บำรุง แสณณรงค์, “การศึกษาการมีส่วนร่วมของครูในการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตคลองสาน สังกัดกรุงเทพมหานคร” สารนิพนธ์ กศ.ม. การบริหารการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๐), บทคัดย่อ.

^{๗๔} อมรรัตน์ แก้วมะ, “การบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต ๑”, คุรุศาสตร์มหาบัณฑิต, (มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, ๒๕๔๘), บทคัดย่อ.

(๑) ระดับกระบวนการบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต ๑ โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกชั้น โดยกระบวนการบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนวิถิพุทธ ขึ้นการปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่องสูงกว่าด้านอื่นๆ

(๒) ระดับประสิทธิผลการบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต ๑ โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยการบริหารจัดการมีประสิทธิภาพมากกว่าด้านอื่นๆ

(๓) กระบวนการบริหารจัดการศึกษา และประสิทธิผลการบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต ๑ จำแนกตามสถานภาพโดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ แต่เมื่อจำแนกตามประเภทของโรงเรียนพบว่า บุคลากรที่อยู่โรงเรียนที่มีประเภทแตกต่างกันมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันและไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพ และประเภทของโรงเรียน

(๔) กระบวนการบริหารจัดการศึกษากับประสิทธิผลการบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต ๑ โดยรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

(๕) กระบวนการบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนวิถิพุทธ ขึ้นการดำเนินการจัดสภาพและองค์ประกอบต่างๆ ขึ้นการประเมินผลการเผยแพร่ผลการดำเนินการ ขึ้นการดำเนินการพัฒนาและขึ้นเตรียมการ สามารถทำนายประสิทธิผลการบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต ๑ ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ โดยมีอำนาจพยากรณ์ร้อยละ ๖๕.๗๐ และมีความคลาดเคลื่อนเท่ากับ ๐.๓๑๙

(๖) ในการวิจัยครั้งนี้ได้เสนอแนวทางเพื่อยกระดับประสิทธิผลการบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต ๑ เพื่อเป็นแนวทางในการนำไปใช้ต่อไป

จรง สุขเกษม^{๗๕} ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามนโยบายโรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี พบว่า รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามนโยบายโรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี ประกอบด้วย

(๑) การบริหารวิชาการที่สำคัญๆ คือ ด้านการจัดการหลักสูตรสถานศึกษามีการกำหนดพุทธธรรมและคุณธรรมเพิ่มเติมในวิสัยทัศน์ของหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ มีการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้สอดแทรกพุทธธรรมคุณธรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในรายวิชาต่างๆ โดยมุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียน ใช้หลักไตรสิกขาผ่านการจัดการเรียนรู้และวิถีชีวิต

^{๗๕} จรง สุขเกษม, “ รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามนโยบายโรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี”, *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๕๐), บทคัดย่อ .

(การกิน อยู่ ดู ฟัง เป็น) ด้านการนิเทศการเรียนการสอน มีการดำเนินงานตามกระบวนการและขั้นตอนทั่วไปมาปรับใช้

(๒) การบริหารงบประมาณ ที่สำคัญๆ คือในด้านการจัดตั้งงบประมาณ มีการกำหนดพุทธธรรมคุณธรรมไว้ในแผนกลยุทธ์โรงเรียน ด้านการบริหารงบประมาณ มีการจัดสรรเบิกจ่ายงบประมาณและรายงานผลตามปกติ ด้านการระดมทรัพยากรและบริหารพัสดุสินทรัพย์ มีการใช้ทรัพยากรในชุมชนร่วมมือกับบุคคล หน่วยงานภาครัฐและเอกชนให้มีประสิทธิภาพ และด้านการตรวจสอบติดตามและประเมินผล คือ การเปิดโอกาสให้ผู้เรียน ครู ผู้ปกครอง ชุมชนผู้เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วม

(๓) การบริหารงานบุคคล ที่สำคัญๆ ด้านการวางแผนและการสรรหา มีการกำหนดให้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเป็นแกนหลักในการดำเนินงานโดยมีการจัดหาที่ปรึกษา เช่น พระภิกษุ คฤหัสถ์ ที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิมาเสนอแนะ ด้านการพัฒนาบุคลากรและวินัย มีการพัฒนาบุคลากรตามจรรยาบรรณวิชาชีพครูโดยบูรณาการให้สอดคล้องกับวิถีพุทธมุ่งหวังให้เกิดคุณลักษณะผู้บริหารโรงเรียน ครู เป็นแบบอย่างที่ดี มีความเป็นกัลยาณมิตร ด้านการสร้างขวัญกำลังใจ มีการยกย่องเชิดชูเกียรติแก่ครูและบุคลากรภายนอก ที่เป็นแบบอย่างที่ดี แก่บุคคลทั่วไป และด้านการประเมินบุคลากร มีการให้ผู้เรียน เพื่อนครู ผู้บริหารโรงเรียน มีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติงาน

(๔) การบริหารทั่วไป ที่สำคัญๆ คือด้านการดำเนินงานกิจกรรมนักเรียน มีการจัดการกิจกรรม เสริมเนื้อหาสาระตามหลักสูตรที่เน้นผู้เรียนมีส่วนร่วม โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมการดำเนินชีวิตของผู้เรียนที่เน้น การปฏิบัติตามคุณธรรม ในครอบครัวไทย ด้านการพัฒนาอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม มีการสร้างบรรยากาศ อาคารสถานที่ ห้องเรียน สภาพแวดล้อมทางกายภาพต่างๆ ให้สะอาด สวยงาม ร่มรื่น ปลอดภัย ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มีการประชุมชี้แจงและเปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกิจต่างๆ ตลอดจนการจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างโรงเรียน บ้าน วัด ชุมชนและด้านการประชาสัมพันธ์และการสร้างเครือข่ายมีการจัดให้มีเครือข่ายเพื่อแสวงหาความร่วมมือตามโครงการวิถีพุทธในด้านต่างๆ กับบุคคลสถานศึกษา องค์การหน่วยงานภาครัฐและเอกชน

พระมหาณรินศักดิ์ สิงห์วงศ์^{๗๖} ได้วิจัยเรื่อง การบริหารวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๓ พบว่า

(๑) สภาพการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต ๓ โดยภาพรวมและราย

^{๗๖} พระมหาณรินศักดิ์ สิงห์วงศ์, “การบริหารวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๓”, *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต* (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๔๙), บทคัดย่อ .

ด้านแต่ละด้านมีการปฏิบัติทุกด้าน โดยปฏิบัติมากที่สุดในด้านการวางแผนวิชาการ และปฏิบัติน้อยกว่าด้าน อื่นๆ ในด้านการนิเทศการเรียนการสอน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

(๑.๑) ด้านการวางแผนงานวิชาการ มีการปฏิบัติมากที่สุดในเรื่อง การศึกษาจุดมุ่งหมายหลักสูตรสถานศึกษาของโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ และปฏิบัติน้อยกว่าเรื่องอื่นๆ ในเรื่องการประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนงานที่ได้กำหนดไว้

(๑.๒) ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร มีการปฏิบัติมากที่สุดในเรื่อง การศึกษาเอกสารหลักสูตรสถานศึกษาตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ และปฏิบัติน้อยกว่าเรื่องอื่นๆ ในเรื่องการจัดเตรียมเครื่องมือและวัสดุ อุปกรณ์

(๑.๓) ด้านการจัดการเรียนการสอน มีการปฏิบัติมากที่สุดในเรื่อง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวพุทธธรรม และปฏิบัติน้อยกว่าเรื่องอื่นๆ ในเรื่อง การวิจัย เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนตามแนวพุทธธรรม

(๑.๔) ด้านการนิเทศการเรียนการสอน มีการปฏิบัติมากที่สุดในเรื่อง การศึกษาจากสื่อการเรียนรู้ และปฏิบัติน้อยกว่าเรื่องอื่นๆ ในเรื่อง การจัดทีมฝึกงานทดลอง วิธีการสอนตามแนวพุทธธรรม

(๑.๕) ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน มีการปฏิบัติมากที่สุดในเรื่องติดตามผลการวัดผลและประเมินผลเพื่อนำผลที่ได้มาพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และปฏิบัติน้อยกว่าเรื่องอื่นๆ ในเรื่อง จัดระบบสารสนเทศด้านการวัดประเมินผลเพื่ออ้างอิงตรวจสอบและพัฒนา

(๒) แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการ และความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาไม่ได้กำหนดขึ้น เนื่องจาก มีการปฏิบัติในระดับมากทุกด้านและทุกเรื่องในแต่ละด้านข้างต้น

วิไล วิทย์ประเสริฐกุล^{๗๗} ได้วิจัย เรื่อง การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร พบว่า

(๑) ด้านการเตรียมการ มีการหาที่ปรึกษา การเตรียมบุคลากร และกำหนด เป้าหมาย โดยที่มีปัญหาดังนี้ การที่รักเรียนยังขาดความเข้าใจแนวปฏิบัติตามแนววิถีพุทธผู้ปกครองมีการกึ่ง ไม่ให้ความสำคัญกับวิถีพุทธ และบุคลากรยังขาดความเข้าใจในโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ

(๒) ด้านการดำเนินการจัดสภาพและองค์ประกอบ มีการจัดหลักสูตรสถานศึกษามีการจัดการเรียนการสอนเพื่อเตรียมกิจกรรมนักเรียน คือ ครูยังขาดความรู้และประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้แนววิถีพุทธและขาดงบประมาณ

^{๗๗} วิไล วิทย์ประเสริฐกุล, “การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต , (คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๙.

(๓) ด้านการดำเนินการพัฒนาบุคลากรตามระบบไตรสิกขา มีการจัดการพัฒนาครูตามระบบไตรสิกขา ปัญหาคือ การขาดการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

(๔) ด้านการนิเทศดูแลใกล้ชิด มีลักษณะความเป็นกัลยาณมิตร ยังมีปัญหา คือ ขาดการนิเทศครูดูแลใกล้ชิดอย่างต่อเนื่อง

(๕) ด้านการปรับปรุงพัฒนาต่อเนื่อง มีการนำข้อมูลในการบริหารด้านต่างๆ มาใช้ในการปรับปรุงพัฒนาต่อเนื่องด้านการปรับปรุงพัฒนาต่อเนื่อง ด้านนี้ไม่พบปัญหา

(๖) ด้านการประเมินผลและเผยแพร่ผลการดำเนินงาน มีการประเมินเมื่อสิ้นสุดแผนปฏิบัติ นำการเผยแพร่หรือ รายงานให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ โดยการจัดพิมพ์เอกสารเผยแพร่ ด้านนี้ ไม่พบปัญหา

สาส์น ท่าเหล็ก^{๗๘} ได้วิจัย เรื่อง การศึกษาการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ ๑ - ๒ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี ได้พบว่า

(๑) สภาพการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ โดยสภาพร่วมอยู่ในระดับมาก และเป็นรายชั้นตอนอยู่ในระดับมาก ๕ ชั้น เรียงตามลำดับการปฏิบัติจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ชั้นดำเนินการจัดสภาพและองค์ประกอบ ชั้นดูแลสนับสนุนใกล้ชิด ชั้นดำเนินการพัฒนาผู้เรียนและบุคลากรตามระบบไตรสิกขา ชั้นเตรียมการและชั้นปรับปรุงพัฒนาต่อเนื่อง อยู่ในระดับปานกลาง ๑ ชั้น คือ ชั้นประเมินผล และเผยแพร่ผลการดำเนินงาน

(๒) ผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ ของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามขนาดสถานศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ โดยภาพรวมและรายชั้นตอนไม่แตกต่างกัน

(๓) ผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ ของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต ๑ เขต ๒ และ เขต ๓ โดยภาพรวมและรายชั้นตอนไม่แตกต่างกัน

(๔) ปัญหาที่พบมากที่สุดในแต่ละชั้นและแนวทางแก้ปัญหาในการบริหาร โรงเรียนวิถีพุทธ ๓ อันดับแรก คือ ปัญหาในชั้นเตรียมการ บุคลากรที่เกี่ยวข้องยังขาดความรู้ความเข้าใจแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ มีแนวทางแก้ไขปัญหามาตามลำดับ คือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดอบรมและทำเอกสารเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ศึกษาดู งานหรือ จัดสัมมนา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ จัดประชุมปรึกษาหารือ และวางแผนร่วมกันในการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดแนวปฏิบัติไปในทางเดียวกัน ปัญหารองลงมาอยู่ชั้นดำเนินการพัฒนาผู้เรียนและบุคลากรตามระบบไตรสิกขา การกำหนดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน ไม่หลากหลายและขาดความต่อเนื่องใน การปฏิบัติ

^{๗๘}สาส์น ท่าเหล็ก, “การศึกษาการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ ๑ - ๒ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต , (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี, ๒๕๔๙), บทคัดย่อ.

มีแนวทางแก้ปัญหาตามลำดับ คือ มีการนิเทศกำกับ ติดตามการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนา ผู้เรียน ส่ง คณะครูเข้ารับการอบรม ศึกษาดูงานการจัดกิจกรรมโรงเรียนวิถีพุทธที่เป็นต้นแบบ และปัญหาขั้นดูแล สนับสนุนใกล้ชิด แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ไม่ชัดเจน มีแนวทางแก้ปัญหาตามลำดับ คือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้การนิเทศกำกับ ติดตาม และให้คำแนะนำหรือศึกษาหาความรู้จาก เอกสาร หรือคู่มือแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ

วาสนา ต๊ะกาบโค^{๗๙} ได้วิจัย เรื่องการประเมินการดำเนินงานโครงการโรงเรียนวิถี พุทธสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำพูน เขต ๑ ได้พบว่า การดำเนินการของสถานศึกษาที่เข้า ร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำพูน เขต ๑ มีการดำเนินงานทั้ง ๔ ด้าน ได้แก่ ด้านปัจจัยประกอบด้วย คุณลักษณะที่ดีของบุคลากรในโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ การ ดำเนินการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ การจัดการด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม ด้าน กระบวนการประกอบด้วย การเรียนการสอนที่บูรณาการไตรสิกขา ศิลป สมาธิ ปัญญา การ จัดบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตร การจัดกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต ด้านผลผลิต ประกอบด้วยการพัฒนากาย ศีล จิต และปัญญาอย่างบูรณาการของผู้เรียน และด้านผลกระทบ ประกอบด้วยบ้าน ชุมชน วัด โรงเรียน (บวร) ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธมีการ ดำเนินงานอยู่ในระดับมาก

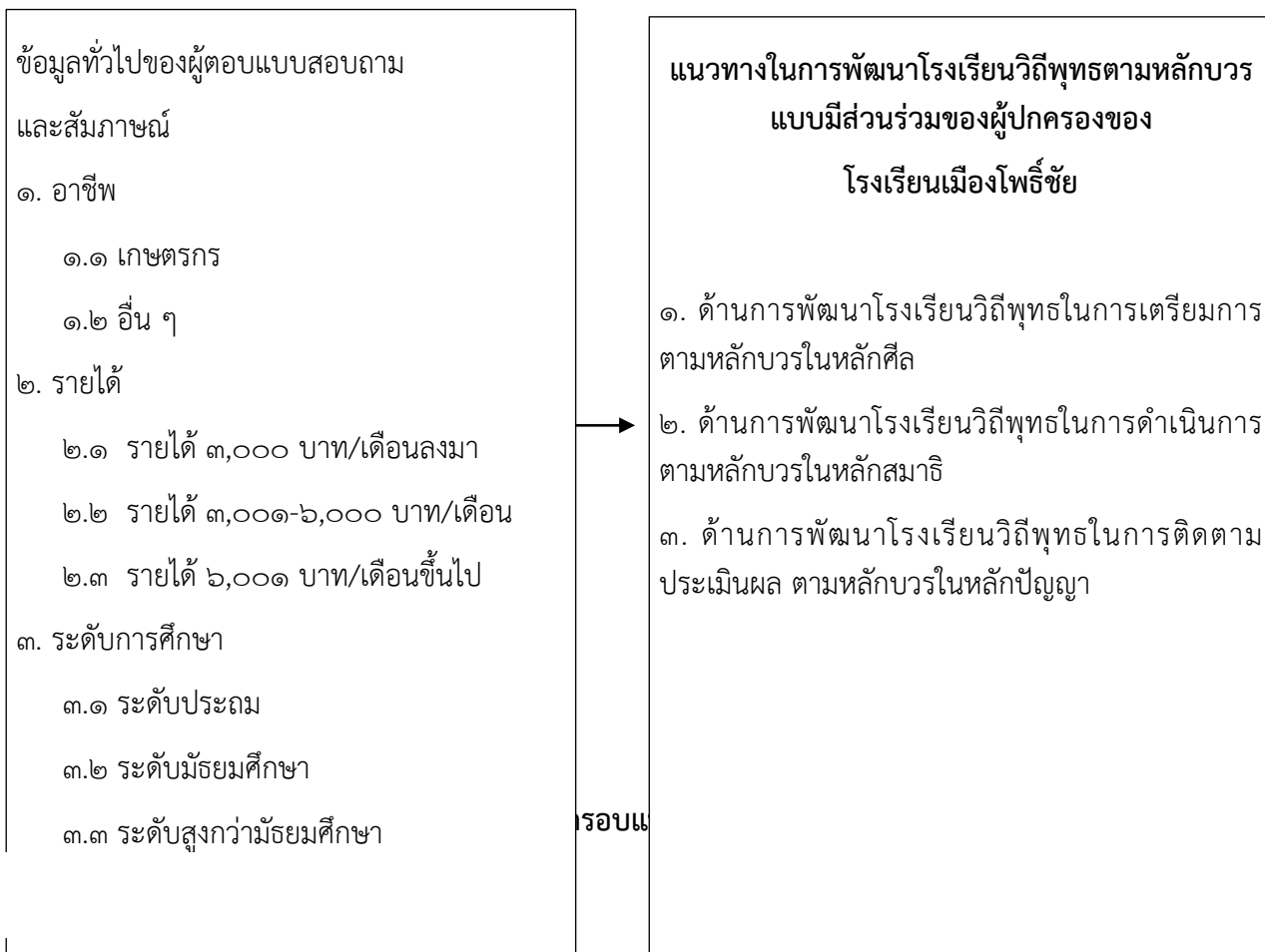
แนวทางการพัฒนา การพัฒนาบุคลากร และคุณลักษณะบุคลากร ให้เข้ารับการ อบรม ศึกษาดูงาน ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ทำให้ดู อยู่ ให้เห็น เป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อกัน ประเมินผลและเผยแพร่ผลการดำเนินงาน มีการประเมินเมื่อสิ้นสุดแผนปฏิบัติ นำการเผยแพร่หรือ รายงานให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ โดยการจัดพิมพ์เอกสารเผยแพร่ การจัดการเรียนการสอน มีการปฏิบัติ มากที่สุด ในเรื่อง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวพุทธธรรม และปฏิบัติน้อยกว่าเรื่อง อื่นๆ ในเรื่อง การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนตามแนวพุทธธรรม การก่อกุลสัมพันธ์โรงเรียน วิถีพุทธและชุมชน ได้ร่วมมือกับวัดและชุมชน เข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ระดมทรัพยากรเพื่อพัฒนาโรงเรียน เปิดโอกาสให้ชุมชนมาใช้บริการในโรงเรียน มีการประชาสัมพันธ์ โรงเรียน

๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรพบุรุษมีส่วนร่วมของ ผู้ปกครองของโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอโพธิ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยนำมากำหนดเป็นกรอบ แนวคิดการวิจัยประกอบด้วย

^{๗๙} วาสนา ต๊ะกาบโค, “การประเมินการดำเนินงานโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาลำพูน เขต ๑”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต , (บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัย เชียงใหม่, ๒๕๔๘), บทคัดย่อ.

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบูรณาการแบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครองของโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอโพธิ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ ผู้วิจัยดำเนินการเสนอตามลำดับต่อไปนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- ๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล
- ๓.๖ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ซึ่งเป็นการศึกษาวิเคราะห์ตัวแปร ต้นตัวแปรตามและกรอบแนวคิดด้วยวิธีการเชิงพรรณนาและนำไปสู่การวิจัยเชิงปริมาณด้วยการวิเคราะห์เชิงปริมาณ การเปรียบเทียบด้วยวิธีการเชิงพรรณนาและวิธีการทางสถิติ

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๓.๒.๑ ประชากร ได้แก่ ผู้ปกครองที่นักเรียนที่ร่วมพัฒนาตามหลักบูรณาการ (บ้าน วัด โรงเรียน) ซึ่งมีแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอโพธิ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ จำนวน ๒๕๔ คน ซึ่งจำแนกได้ดังต่อไปนี้^๑

(๑) อาชีพ

(๑.๑) เกษตรกร	จำนวน ๒๒๐	คน
(๑.๒) อื่นๆ	จำนวน ๓๔	คน

(๒) รายได้

^๑ โรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอโพธิ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓, รายงานการประเมินตนเอง (ร้อยเอ็ด : ฝ่ายจัดการศึกษา, ๒๕๖๐,) หน้า.๑๒.เอกสารอัดสำเนา.

(๒.๑) จำนวนเงิน ๓,๐๐๐ บาท / เดือน ลงมา	จำนวน ๘๐	คน
(๒.๒) จำนวนเงิน ๓,๐๐๑ - ๖,๐๐๐ บาท / เดือน	จำนวน ๔๙	คน
(๒.๓) จำนวนเงิน ๖,๐๐๑ บาทขึ้นไป / เดือน	จำนวน ๑๒๕	คน

(๓) ระดับการศึกษา

(๓.๑) ประถมศึกษา	จำนวน ๑๕๒	คน
(๓.๒) มัธยมศึกษา	จำนวน ๗๒	คน
(๓.๓) สูงกว่ามัธยมศึกษา	จำนวน ๓๐	คน

๓.๒.๒ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียนที่ร่วมพัฒนาตามหลักบวร (บ้าน วัด โรงเรียน) ซึ่งมีแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอโพธิ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ จำนวน ๑๕๓ คน กำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างของประชากร โดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน^๒ และสุ่มแบบง่าย (Simple random Sampling) และเทียบสัดส่วนจากประชากรตามเพศ อาชีพ รายได้ และระดับการศึกษา ได้กลุ่มตัวอย่างในแต่ละกลุ่ม ด้วยวิธีการจับสลาก จำแนกตามตัวแปรที่ศึกษาดังนี้

๑) อาชีพของผู้ปกครอง

(๑.๑) เกษตรกร	จำนวน ๑๓๓	คน
(๑.๒) อื่นๆ	จำนวน ๒๐	คน

๒) รายได้ของผู้ปกครอง

(๒.๑) จำนวนเงิน ๓,๐๐๐ บาท / เดือน ลงมา	จำนวน ๔๘	คน
(๒.๒) จำนวนเงิน ๓,๐๐๑ - ๖,๐๐๐ บาท / เดือน	จำนวน ๓๐	คน
(๒.๓) จำนวนเงิน ๖,๐๐๑ บาทขึ้นไป / เดือน	จำนวน ๗๕	คน

๓) ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง

(๓.๑) ประถมศึกษา	จำนวน ๙๑	คน
(๓.๒) มัธยมศึกษา	จำนวน ๔๔	คน
(๓.๓) สูงกว่ามัธยมศึกษา	จำนวน ๑๘	คน

ปรากฏรายละเอียด ตามตารางที่ ๑

ตารางที่ ๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ตัวแปรต้น ๑	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง

^๒ เครจซี่และมอร์แกน (krejcie and morgana ๑๙๗๐), อ้างถึงใน, บุญชุม ศรีสะอาด การวิจัยเบื้องต้น หน้า. ๘๒

ตัวแปรต้น ๒-๓	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม
อาชีพ						
๑. เกษตรกร	๙๕	๑๒๕	๒๒๐	๕๘	๗๕	๑๓๓
๒. อื่นๆ	๑๓	๒๑	๓๔	๘	๑๒	๒๐
รวม	๑๐๘	๑๔๖	๒๕๔	๖๖	๘๗	๑๕๓
รายได้						
๑. รายได้ ๓,๐๐๐ บาท/เดือน ลงมา	๒๐	๖๐	๘๐	๑๒	๓๖	๔๘
๒. รายได้ ๓,๐๐๑ -๖,๐๐๐ บาท/เดือน	๑๙	๓๐	๔๙	๑๒	๑๘	๓๐
๓. รายได้ ๖,๐๐๑ บาท/เดือน ขึ้นไป	๖๙	๕๖	๑๒๕	๔๒	๓๓	๗๕
รวม	๑๐๘	๑๔๖	๒๕๔	๕๔	๘๗	๑๕๓
ระดับการศึกษา						
๑.ระดับประถม	๖๕	๘๗	๑๕๒	๓๙	๕๒	๙๑
๒.ระดับมัธยมศึกษา	๓๑	๔๒	๗๒	๑๙	๒๕	๔๔
๓.ระดับสูงกว่ามัธยม	๑๒	๑๘	๓๐	๘	๑๐	๑๘
รวม	๑๐๘	๑๔๖	๒๕๔	๖๖	๘๗	๑๕๓

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๓.๑ ประเภทเครื่องมือ มี ๒ ประเภท คือ ๑ แบบสอบถาม และ ๒ แบบสัมภาษณ์

๑.แบบสอบถาม

ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) เกี่ยวกับการพัฒนาโรงเรียนวิถึพุทธตามหลักบรรพชาที่มีส่วนร่วมของผู้ปกครองของโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอโพธิ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ จำนวน ๑ ฉบับ มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) และแบบปลายเปิด (Open-ended) มี ๓ ขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับ เพศ อาชีพ รายได้ และระดับการศึกษา มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถาม แนวทางการพัฒนาโรงเรียนวิถึพุทธตามหลักบรรพชาที่มีส่วนร่วมของผู้ปกครองของโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอโพธิ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ตามวิธีการของลิเคิร์ต^๓ ดังนี้

๕ หมายถึง การปฏิบัติแบบมีส่วนร่วมในระดับมากที่สุด

๔ หมายถึง การปฏิบัติแบบมีส่วนร่วมในระดับมาก

^๓ บุญชม ศรีสะอาด, การวิจัยเบื้องต้น, หน้า ๘๒.

๓ หมายถึง การปฏิบัติแบบมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง

๒ หมายถึง การปฏิบัติแบบมีส่วนร่วมในระดับน้อย

๑ หมายถึง การปฏิบัติแบบมีส่วนร่วมในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ ๓ เป็นข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรพชาแบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครองของโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอโพธิ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด (Open-ended) จำนวน ๓ ด้าน

๓.๓.๒ การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือวิจัย (Questionnaire : ชนิดแบบสอบถาม)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามชนิดปลายเปิดและปลายปิด ผู้วิจัยดำเนินการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือวิจัย ดังนี้

๓.๓.๒.๑ ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับหลักการในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรพชาแบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครองของโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอโพธิ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓

๓.๓.๒.๒ ศึกษารูปแบบและโครงสร้างแบบสอบถามงานวิจัยเรื่องแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรพชาแบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครองของโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอโพธิ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ ตามแนวความคิดของ บุญชม ศรีสะอาด^๔

๓.๓.๒.๓ ดำเนินการสร้างแบบสอบถามเรื่องแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรพชาแบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครองของโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอโพธิ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ โดยบูรณาการและสังเคราะห์กรอบแนวคิดตามข้อ (๑) และรูปแบบโครงสร้างการวิจัยตามข้อ (๒) เป็นแบบสอบถามเพื่อการวิจัย มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) และแบบปลายเปิด (Open-ended) จำนวน ๑ ชุด มี ๓ ตอน ดังที่กล่าวแล้ว

ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรพชาแบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครองของโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอโพธิ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด (Open-ended) มี ๓ ด้านตามกรอบแนวคิดในการวิจัย

(๔) นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้อาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัยพิจารณาตรวจสอบปรับปรุงแก้ไข และให้ความเห็นชอบ

(๕) นำแบบสอบถามจากอาจารย์ที่ปรึกษามาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องสมบูรณ์และจัดทำฉบับที่แก้ไขแล้วนำเสนอผู้ที่เชี่ยวชาญจำนวน ๕ คน ท่านที่มีความเห็นเพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องและด้านประเมินคุณภาพของแบบสอบถามเพื่อหาค่า Index of consistency (IOC.) ตามหลักเกณฑ์ดังนี้

๑ หมายถึง เห็นด้วย เป็นข้อที่นำไปใช้ได้

^๔ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๔ - ๗๕.

- หมายถึง ไม่แน่ใจ เป็นข้อที่ต้องปรับปรุงแก้ไขหรือตัดออก
- ๑ หมายถึง ไม่เห็นด้วย เป็นข้อที่นำไปใช้ไม่ได้ ควรตัดออกหรือปรับปรุงแก้ไขใหม่ โดยถือเกณฑ์ประเมินในแต่ละข้อ มีค่าตั้งแต่ ๐.๕๐ ขึ้นไป
- (๖) นำแบบสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขตามผลการประเมินหรือข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ จัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์ให้มีจำนวนข้อและเนื้อหาที่สอดคล้องตรงกับเรื่องที่วิจัย
- (๗) นำแบบสอบถามที่ได้แก้ไขเป็นฉบับสมบูรณ์แล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๐ คน เพื่อนำผลไปวิเคราะห์ข้อมูลตามโปรแกรม เพื่อการวิจัยทางการศึกษา ต่อไป
- (๘) นำผลจากการทดลองใช้ไปวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกโดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน (Pearson product moment correlation coefficient) หรือวิธี Item total correlation นำข้อที่มีค่าสหสัมพันธ์ทางบวกไปเทียบกับค่าวิกฤติ ($\alpha = 0.05$) โดยใช้เกณฑ์มีค่าตั้งแต่ ๐.๒๐ - ๑.๐๐ เป็นข้อที่นำไปใช้ได้
- (๙) นำแบบสอบถามในข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกตามเกณฑ์ที่ใช้ไปหาค่าความเชื่อมั่นเป็นรายด้านและโดยภาพรวมตามวิธีการของ ครอนบาค (Cronbach) เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha-Coefficient) โดยใช้เกณฑ์ตั้งแต่ ๐.๗๕ ขึ้นไป การวิจัยในครั้งนี้มีค่าเท่ากับ .๙๖๔๓
- (๑๐) นำแบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นตามเกณฑ์ที่กำหนดมาจัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์และพิมพ์นำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

- ๓.๔.๑ ขอรับหนังสือเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย (มจร.) เกี่ยวกับการแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญ ขออนุญาตหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและส่งไปยังกลุ่มตัวอย่าง โดยส่งไป ๑๕๓ ชุด ได้คืนกลับมาจำนวน ๑๕๓ ชุด
- ๓.๔.๒ ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างท่านละ ๑ ชุด โดยผู้วิจัยนำส่งแบบสอบถามเองและไปขอรับคืนเอง
- ๓.๔.๓ นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาจัดกระทำข้อมูล โดยการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถามแต่ละชุดมีความถูกต้องสมบูรณ์ จำนวน ๑๕๓ ชุด คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐
- ๓.๔.๔ นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์นำไปวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยต่อไป โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ตามวิจัยทางสังคมศาสตร์

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

- ๓.๕.๑ วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับ อาชีพ รายได้ และระดับการศึกษา โดยวิเคราะห์หาจำนวนและค่าร้อยละ

๓.๕.๒ วิเคราะห์หาระดับแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรพชาแบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครองของโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอโพธิ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) ทั้งโดยรวมและรายด้านตามวิธีการของลิเคิร์ต^๕ แล้วนำไปเทียบกับเกณฑ์ค่าเฉลี่ย ๕ ระดับ และแปลผลดังนี้

- ๔.๕๑-๕.๐๐ หมายถึง การมีส่วนร่วมในระดับมากที่สุด
- ๓.๕๑-๔.๕๐ หมายถึง การมีส่วนร่วมในระดับมาก
- ๒.๕๑-๓.๕๐ หมายถึง การมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง
- ๑.๕๑-๒.๕๐ หมายถึง การมีส่วนร่วมในระดับน้อย
- ๑.๐๐-๑.๕๐ หมายถึง มีการมีส่วนร่วมในระดับน้อยที่สุด

๓.๕.๓ วิเคราะห์เปรียบเทียบแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรพชาแบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครองของโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอโพธิ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ โดยการทดสอบที (t-test แบบ independent samples)

๓.๕.๔ วิเคราะห์เปรียบเทียบแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรพชาแบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครองของโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอโพธิ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ จำแนกตามรายได้และระดับการศึกษา โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (F-test แบบ One - Way ANOVA) เมื่อพบความแตกต่าง หาค่าความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ้ (Scheffe' method)

๓.๕.๖ วิเคราะห์แนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรพชาแบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครองของโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอโพธิ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ จำนวน ๓ ด้าน โดยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive analysis)

๓.๖ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

- ๓.๖.๑ สถิติที่ใช้หาเครื่องมือในการวิจัย โดยใช้
 - (๑) ค่าความสอดคล้อง (IOC : index of Consistency) ของแบบสอบถาม
 - (๒) ค่าอำนาจจำแนก (Item Total Correlation) ของแบบสอบถาม
 - (๓) ค่าความเชื่อมั่น (α - Apha-Coefficient) ของแบบสอบถาม
- ๓.๖.๒ สถิติพื้นฐาน
 - (๑) ความถี่ (Frequency)
 - (๒) ค่าร้อยละ (Percentage)
 - (๓) ค่าเฉลี่ย (\bar{X})
 - (๔) ค่าส่วนเบี่ยงเบน (S.D.)

^๕ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๒๑.

๓.๖.๓ สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

(๑) ใช้ t-test แบบ Independent samples เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย ๒ กลุ่มในการวิเคราะห์ข้อมูล

(๒) ใช้ F-test แบบ One - Way ANOVA เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๓ กลุ่มขึ้นไป เมื่อพบความแตกต่าง หาคความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ่ (Scheffe' method)

บทที่ ๔

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรพบุรุษแบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครองของโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอโพธิ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามหัวข้อต่อไปนี้

๔.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป

๔.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

๔.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป

ผู้วิจัยนำเสนอตามหัวข้อ ดังนี้

๔.๑.๑ สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

n	แทน	จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง
%	แทน	ค่าร้อยละ (Percentage)
\bar{X}	แทน	ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง
S.D.	แทน	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้เปรียบเทียบกับค่าวิกฤตในการแจกแจงความถี่แบบ t เพื่อทราบความมีนัยสำคัญ
F	แทน	ค่าสถิติที่ใช้เปรียบเทียบกับค่าวิกฤตในการแจกแจงความถี่แบบ F เพื่อทราบความมีนัยสำคัญ
SS	แทน	ผลบวกกำลังสองของคะแนน (Same of square)
MS	แทน	ค่าเฉลี่ยกำลังสองของคะแนน (Mean of square)
df	แทน	ขั้นตอนของความอิสระ (Degree of freedom)
*	แทน	ความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕
**	แทน	ความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

๔.๑.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับตำแหน่งหน้าที่ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน โดยหาความถี่และหาค่าร้อยละซึ่งมีผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสิ้นจำนวน ๑๕๓ คน ปรากฏรายละเอียดตามตารางที่ ๒

ตารางที่ ๒ จำนวนและค่าร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
(๑.) อาชีพ		
(๑.๑) เกษตรกรรม	๑๓๓	๘๖.๙๓
(๑.๒) อื่น ๆ	๒๐	๑๓.๐๗
รวม	๑๕๓	๑๐๐.๐๐
(๒.) รายได้		
(๒.๑) จำนวนเงิน ๓,๐๐๐ บาท / เดือน ลงมา	๔๘	๓๑.๓๗
(๒.๒) จำนวนเงิน ๓,๐๐๑ - ๖,๐๐๐ บาท / เดือน	๓๐	๑๙.๖๑
(๒.๓) จำนวนเงิน ๖,๐๐๑ บาทขึ้นไป / เดือน	๗๕	๔๙.๐๒
รวม	๑๕๓	๑๐๐.๐๐
(๓.) ระดับการศึกษา		
(๓.๑) ประถมศึกษา	๙๑	๕๙.๔๘
(๓.๒) มัธยมศึกษา	๔๔	๒๘.๗๖
(๓.๓) สูงกว่ามัธยมศึกษา	๑๘	๑๑.๗๖
รวม	๑๕๓	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๒ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรพชนมีส่วนร่วมของผู้ปกครองของโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอโพธิ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ จำแนกตามอาชีพแบ่งเป็นอาชีพเกษตรกรรม จำนวน ๑๓๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๘๖.๙๓ ตามอาชีพอื่นๆ จำนวน ๒๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๐๗ จำแนกตามรายได้ แบ่งเป็น มีรายได้ จำนวนเงิน ๖,๐๐๑ บาทขึ้นไป จำนวน ๗๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๙.๐๒ รองลงมาคือ รายได้จำนวน ๓,๐๐๐ บาท จำนวน ๔๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๓๗ ตามด้วย รายได้จำนวน ๓,๐๐๑-๖,๐๐๐ จำนวน ๓๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๙.๖๑ จำแนกตามระดับ

การศึกษา มีระดับการศึกษา ประถมศึกษา จำนวน ๙๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๙.๔๘ รองลงมาคือ มัธยมศึกษา จำนวน ๔๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๗๖ ตามด้วย สูงกว่ามัธยมศึกษา จำนวน ๑๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๗๖

๔.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

๔.๒.๑ การวิเคราะห์ระดับแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรพชาปฏิบัติของผู้ปกครองของโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอโพธิ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ โดยหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(S.D.) ในภาพรวมและรายด้าน

๔.๒.๒ วิเคราะห์เปรียบเทียบแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรพชาปฏิบัติของผู้ปกครองของโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอโพธิ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ จำแนกตาม อาชีพ โดยการทดสอบที (t-test แบบ Independent samples)

๔.๒.๓ วิเคราะห์เปรียบเทียบแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรพชาปฏิบัติของผู้ปกครองของโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอโพธิ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ จำแนกตามรายได้ โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (f-test แบบ One-Way ANOVA) เมื่อพบความแตกต่าง หากความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ (Scheffe' method)

๔.๒.๔ วิเคราะห์เปรียบเทียบแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรพชาปฏิบัติของผู้ปกครองของโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอโพธิ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ จำแนกตามระดับการศึกษา โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (f-test แบบ One-Way ANOVA) เมื่อพบความแตกต่างหากความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ (Scheffe' method)

๔.๒.๕ วิเคราะห์หาแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรพชาปฏิบัติของผู้ปกครองของโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอโพธิ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ จำนวน ๓ ด้าน โดยวิเคราะห์หาจำนวน หาค่าความถี่และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive analysis)

๔.๓ ผลการวิเคราะห์ระดับแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรพมามีส่วนร่วมของผู้ปกครองของโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ โดยภาพรวมและรายด้าน ปรากฏตามตารางที่ ๓ - ๔

ตารางที่ ๓ ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรพมามีส่วนร่วมของผู้ปกครองของโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ โดยภาพรวมและรายด้าน

ด้านที่	การพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรพมามีส่วนร่วมของผู้ปกครองในโรงเรียนบ้านโนนสัง	ระดับปฏิบัติ			
		\bar{X}	S.D	แปลผล	อันดับที่
๑.	ด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการเตรียมการตามหลักบรรพมามีส่วนร่วม	๓.๘๙	๐.๖๐	มาก	๓
๒.	ด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการดำเนินการตามหลักบรรพมามีส่วนร่วม	๓.๙๕	๐.๖๗	มาก	๑
๓.	ด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการติดตามประเมินผล ตามหลักบรรพมามีส่วนร่วม	๓.๙๔	๐.๖๗	มาก	๒
โดยภาพรวม		๓.๘๗	๐.๖๔	มาก	

จากตารางที่ ๓ พบว่า แนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรพมามีส่วนร่วมของผู้ปกครองของโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย โดยภาพรวม ($\bar{X} = ๓.๘๗$) และรายด้าน มีการปฏิบัติในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติสูงสุดคือ ด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการดำเนินการ ตามหลักบรรพมามีส่วนร่วม ($\bar{X} = ๓.๙๕$) รองลงมาคือ ด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการติดตามประเมินผล ตามหลักบรรพมามีส่วนร่วม ($\bar{X} = ๓.๙๔$) ส่วนต่ำสุดคือ ด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการเตรียมการ ตามหลักบรรพมามีส่วนร่วม ($\bar{X} = ๓.๘๙$) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔ ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรพมามีส่วนร่วมของผู้ปกครองของโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ ด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการเตรียมการ ตามหลักบรรพมามีส่วนร่วม โดยภาพรวมและรายข้อ

ข้อที่ การพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรพมามีส่วนร่วม

	ร่วมของผู้ปกครองตามหลักบรรทัดฐาน	ระดับปฏิบัติ			
		\bar{X}	S.D	แปล ผล	อันดับ ที่
๑.	ผู้ปกครองมีบทบาทในการสอนและอบรมนักเรียนให้ เกิดความรู้ความเข้าใจในการครองตน	๓.๙๐	๐.๗๘	มาก	๗
๒.	ผู้ปกครองปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียน ได้ปฏิบัติตาม	๓.๘๘	๐.๘๒	มาก	๘
๓.	ผู้ปกครองมีภาวะความเป็นผู้นำในการสั่งสอนนักเรียน ได้อย่างเหมาะสม	๓.๘๔	๐.๙๐	มาก	๑๐
๔.	ผู้ปกครองสามารถเป็นแบบอย่างในการรักษาระเบียบ วินัยต่างๆ สามารถทำให้นักเรียนเรียนรู้และเข้าใจได้	๓.๙๙	๐.๗๖	มาก	๓
๕.	ผู้ปกครองมีความเข้าใจผลกระทบที่เกิดขึ้นกับนักเรียน และช่วยเหลือนักเรียนให้เป็นคนดีได้	๓.๙๕	๐.๗๘	มาก	๕
๖.	ผู้ปกครองส่งเสริมให้นักเรียนฝึกตนและสามารถแก้ไข ปัญหาต่างๆ ด้วยตัวเองได้	๓.๘๗	๐.๘๐	มาก	๙
๗.	ผู้ปกครองให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนในการแก้ไข ปัญหาที่เกิดจากนักเรียนได้เป็นอย่างดี	๔.๐๑	๐.๘๒	มาก	๒
๘.	ผู้ปกครองรับทราบนโยบายของโรงเรียนและนำไป ปฏิบัติด้วยการฝึกอบรมแก่นักเรียนได้เป็นอย่างดี	๓.๙๑	๐.๘๖	มาก	๖
๙.	ผู้ปกครองมีความเข้าใจในกฎเกณฑ์และกติกาที่เป็น ประโยชน์แก่นักเรียนทำให้นักเรียนสามารถ พัฒนาการเรียนให้สูงขึ้นได้	๓.๙๖	๐.๘๔	มาก	๔
๑๐.	ผู้ปกครองเข้าใจในบริบทของโรงเรียนที่ส่งผลทำให้ นักเรียนมีพัฒนาการที่ดีขึ้น	๔.๐๓	๐.๘๗	มาก	๑
โดยภาพรวม		๓.๘๙	๐.๖๐	มาก	

จากตารางที่ ๔ พบว่า แนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรทัดฐานมีส่วนร่วมของผู้ปกครองของโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย ด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการเตรียมการตามหลักบรรทัดฐาน โดยภาพรวมมีการปฏิบัติในระดับมาก ($\bar{X} = 3.89$) และรายชื่อมีการปฏิบัติในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติสูงสุดคือ ผู้ปกครองเข้าใจในบริบทของโรงเรียนที่ส่งผลทำให้นักเรียนมีพัฒนาการที่ดีขึ้น ($\bar{X} = 4.03$) รองลงมา คือ ผู้ปกครองให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนในการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากนักเรียนได้เป็นอย่างดี ($\bar{X} = 4.01$) และผู้ปกครองสามารถเป็น

แบบอย่างในการรักษาระเบียบวินัยต่างๆ สามารถทำให้นักเรียนเรียนรู้และเข้าใจได้ ($\bar{X} = ๓.๙๙$) ส่วนต่ำสุดคือ ผู้ปกครองมีภาวะความเป็นผู้นำในการสั่งสอนนักเรียนได้อย่างเหมาะสม ($\bar{X} = ๓.๘๔$) ตามลำดับ

ตารางที่ ๕ ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรพมัยมีส่วนร่วมของผู้ปกครองของโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอพือธิ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ ด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการดำเนินการ ตามหลักบรรพมัย โดยภาพรวมและรายข้อ

ข้อที่	การพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรพมัยมีส่วนร่วมของผู้ปกครองตามหลักบรรพมัย	ระดับปฏิบัติ			
		\bar{X}	S.D	แปลผล	อันดับที่
๑.	ผู้ปกครองมีความรู้ความเข้าใจในแนวคิดของนักเรียนหลังจากได้ผ่านการฝึกอบรมจากครูผู้สอน	๔.๑๒	๐.๘๒	มาก	๑
๒.	ผู้ปกครองส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนโดยเกิดความเหมาะสมให้กับนักเรียนได้	๓.๙๙	๐.๗๙	มาก	๕
๓.	ผู้ปกครองคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่ช่วยในการฝึกด้นให้นักเรียนสามารถแบ่งเบาภาระครอบครัวได้	๔.๐๕	๐.๗๙	มาก	๓
๔.	ผู้ปกครองสามารถพัฒนานักเรียนตามนโยบายและการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนได้	๔.๑๒	๐.๘๐	มาก	๒
๕.	ผู้ปกครองร่วมกิจกรรมของโรงเรียนในการออกค่ายอาสาของนักเรียน เสริมทักษะการดำเนินชีวิตให้กับนักเรียน	๓.๙๑	๐.๘๖	มาก	๗

๖.	ผู้ปกครองสามารถอบรมสั่งสอนคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดขึ้นแก่ตัวนักเรียนได้	๔.๐๑	๐.๘๑	มาก	๔
๗.	ผู้ปกครองสนับสนุนให้นักเรียนฝึกปฏิบัติตนให้มีความเข้าใจในการดำเนินชีวิตอย่างมีสติได้	๓.๙๘	๐.๗๘	มาก	๖
๘.	ผู้ปกครองมีการฝึกอบรมนักเรียนให้เข้าใจการดำเนินชีวิตและแก้ไขปัญหาได้	๓.๘๖	๐.๘๖	มาก	๙
๙.	ผู้ปกครองมีกระบวนการฝึกทักษะทางความคิดที่สร้างสรรค์และเป็นประโยชน์แก่ตัวนักเรียน	๓.๘๗	๐.๘๔	มาก	๘
๑๐.	ผู้ปกครองอบรมนักเรียนให้ยึดมั่นในศีลธรรม และเข้าใจเหตุและผลที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำของนักเรียน	๓.๘๖	๐.๘๒	มาก	๑๐
โดยภาพรวม		๓.๙๕	๐.๖๗	มาก	

จากตารางที่ ๕ พบว่า แนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรพชาปฏิบัติมีส่วนร่วมของผู้ปกครองของโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย ด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการดำเนินการ ตามหลักบรรพชาปฏิบัติ โดยภาพรวมมีการปฏิบัติในระดับมาก ($\bar{X} = 3.95$) และรายข้อมีการปฏิบัติในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ ผู้ปกครองมีความรู้ความเข้าใจในแนวคิดของนักเรียนหลังจากได้ผ่านการฝึกอบรมจากครูผู้สอน และ ผู้ปกครองสามารถพัฒนานักเรียนตามนโยบายและการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนได้ ($\bar{X} = 4.12$) รองลงมาผู้ปกครองคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่ช่วยในการฝึกฝนให้นักเรียนสามารถแบ่งเบาภาระครอบครัวได้ ($\bar{X} = 4.05$) และ ผู้ปกครองสามารถอบรมสั่งสอนคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดขึ้นแก่ตัวนักเรียนได้ ($\bar{X} = 4.01$) ส่วนต่ำสุดคือ ผู้ปกครองอบรมนักเรียนให้ยึดมั่นในศีลธรรม และเข้าใจเหตุและผลที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำของนักเรียน ($\bar{X} = 3.86$) ตามลำดับ

ตารางที่ ๖ ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรพชาที่มีส่วนร่วมของผู้ปกครองของโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอโพธิ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ ด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการติดตามประเมินผล ตามหลักบรรพชาในหลักปัญญา โดยภาพรวมและรายข้อ

ข้อที่	การพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรพชาที่มีส่วนร่วมของผู้ปกครองตามหลักบรรพชาในหลักปัญญา	ระดับปฏิบัติ			
		\bar{X}	S.D	แปลผล	อันดับที่
๑.	ผู้ปกครองฝึกหัดนักเรียนให้เข้าใจในการใช้ปัญญาในการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องได้เป็นอย่างดี	๔.๐๒	๐.๘๙	มาก	๖
๒.	ผู้ปกครองส่งเสริมนักเรียนให้พัฒนาความรู้ความสามารถไปในทางที่ดีงามได้	๔.๐๗	๐.๗๔	มาก	๒
๓.	ผู้ปกครองมีส่วนในการสร้างสรรค์ฝึกหัดนักเรียนให้เกิดความตั้งใจในการที่เล่าเรียน	๔.๑๐	๐.๗๘	มาก	๑
๔.	ผู้ปกครองเข้าใจค่านิยมของตัวนักเรียนตามยุคสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลงและฝึกหัดนักเรียนได้อย่างเหมาะสม	๓.๙๙	๐.๗๕	มาก	๗
๕.	ผู้ปกครองดำรงชีวิตในทางที่ดีให้เป็นแบบอย่างแก่นักเรียน	๔.๐๔	๐.๘๒	มาก	๔
๖.	ผู้ปกครองยินดีช่วยเหลือฝึกหัดนักเรียนให้เกิดความคิดสร้างสรรค์สู่ความเจริญก้าวหน้า	๔.๐๕	๐.๘๐	มาก	๓
๗.	ผู้ปกครองอบรมนักเรียนอย่างเท่าเทียมกัน โดยใช้ปัญญาเป็นสื่อในการสร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้น	๓.๙๔	๐.๘๒	มาก	๘
๘.	ผู้ปกครองร่วมดำเนินการฝึกให้นักเรียนสามารถเข้าใจและแก้ไขปัญหาได้	๔.๐๔	๐.๘๑	มาก	๕
๙.	ผู้ปกครองสร้างโอกาสในการช่วยเหลือให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่แตกต่างได้	๓.๘๐	๐.๙๑	มาก	๙
๑๐.	ผู้ปกครองส่งเสริมให้นักเรียนเรียนรู้ประสบการณ์จากชีวิตจริงและสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยตัวเอง	๓.๗๘	๐.๙๖	มาก	๑๐

จากตารางที่ ๖ พบว่า แนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรพชาแบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครองของโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย ด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการติดตามประเมินผลตามหลักบรรพชาในหลักปัญญา โดยภาพรวมมีการปฏิบัติในระดับมาก ($\bar{X} = 3.94$) และรายชื่อมีการปฏิบัติในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ ผู้ปกครองมีส่วนในการสร้างสรรค์ฝึกหัดนักเรียนให้เกิดความตั้งใจในการที่เล่าเรียน ($\bar{X} = 4.10$) รองลงมาคือ ผู้ปกครองส่งเสริมให้นักเรียนให้พัฒนาความรู้ความสามารถไปในทางที่ดีงามได้ ($\bar{X} = 4.07$) และผู้ปกครองยินดีช่วยเหลือฝึกหัดนักเรียนให้เกิดความคิดสร้างสรรค์สู่ความเจริญก้าวหน้า ($\bar{X} = 4.05$) ส่วนต่ำสุดคือ ผู้ปกครองส่งเสริมให้นักเรียนเรียนรู้ประสบการณ์จากชีวิตจริงและสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยตัวเอง ($\bar{X} = 3.78$) ตามลำดับ

๔.๔ ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรพชาแบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครองของโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอโพธิ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ จำแนกตามอาชีพ โดยภาพรวมและรายด้านปรากฏตามตารางที่ ๗

ตารางที่ ๗ ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบวรแบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครองของโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอโพธิ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ จำแนกตาม อาชีพ โดยภาพรวมและรายด้าน

ด้าน ที่	การพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบวร แบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง	เกษตรกรรม		อื่นๆ		t	P- Value
		\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
๑.	ด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการเตรียมการ ตามหลักบวรในหลักศีล	๔.๐๕	๐.๒๒	๔.๐๓	๐.๓๖	๐.๕๗	๐.๕๗
๒.	ด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการดำเนินการ ตามหลักบวรในหลักสมาธิ	๓.๙๕	๐.๒๑	๓.๙๔	๐.๔๕	๐.๓๒	๐.๗๕
๓.	ด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการติดตามประเมินผล ตามหลักบวรในหลักปัญญา	๓.๙๗	๐.๒๙	๓.๘๙	๐.๔๓	๑.๗๕	๐.๐๘
	โดยภาพรวม	๓.๙๗	๐.๑๗	๓.๙๔	๐.๓๒	๐.๘๘	๐.๓๘

จากตารางที่ ๗ พบว่า ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบวรแบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครองของโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย จำแนกตาม อาชีพ โดยภาพรวมและรายด้านมีการปฏิบัติไม่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้

๔.๒.๒.๒ ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบวรแบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครองของโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอโพธิ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ จำแนกตามรายได้ โดยภาพรวมและรายด้าน ปรากฏตามตารางที่ ๘-๙

ตารางที่ ๘ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบวรแบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครองของโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอโพธิ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ จำแนกตามรายได้ โดยภาพรวมและรายด้าน

ด้าน ที่	การพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตาม หลักบรรพชาแบบมีส่วนร่วมของ ผู้ปกครอง	รายได้					
		จำนวนเงิน		จำนวนเงิน		จำนวนเงิน	
		จำนวนเงิน ๓,๐๐๐ บาท / เดือน ลงมา	S.D.	จำนวนเงิน ๓,๐๐๑ - ๖,๐๐๐ บาท / เดือน	S.D.	จำนวนเงิน ๖,๐๐๑ บาทขึ้นไป / เดือน	S.D.
		\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.
๑.	ด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธใน การเตรียมการ ตามหลักบรรพชา หลักศีล	๓.๗๖	๐.๗๔	๓.๘๔	๐.๕๕	๓.๙๔	๐.๕๘
๒.	ด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธใน การดำเนินการ ตามหลักบรรพชา หลักสมาธิ	๓.๘๓	๐.๘๒	๓.๙๒	๐.๕๙	๓.๙๐	๐.๖๖
๓.	ด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธใน การติดตามประเมินผล ตามหลัก บรรพชาในหลักปัญญา	๓.๘๗	๐.๗๘	๓.๘๗	๐.๕๗	๓.๙๘	๐.๖๗
โดยภาพรวม		๓.๗๕	๐.๗๗	๓.๘๔	๐.๕๖	๓.๙๑	๐.๖๒

จากตารางที่ ๘ พบว่า แนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรพชาแบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครองของโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย จำแนกตามรายได้ ปรากฏ ดังนี้

๑. ผู้ปกครองที่มีรายได้ จำนวนเงิน ๓,๐๐๐ บาท / เดือน ลงมา โดยภาพรวมมีการปฏิบัติในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๕$) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติสูงสุดคือ ด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการติดตามประเมินผล ตามหลักบรรพชาในหลักปัญญา ($\bar{X} = ๓.๘๗$) รองลงมาคือด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการดำเนินการ ตามหลักบรรพชาในหลักสมาธิ ($\bar{X} = ๓.๘๓$) ส่วนต่ำสุดคือด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการเตรียมการ ตามหลักบรรพชาในหลักศีล ($\bar{X} = ๓.๗๖$)

๒. ผู้ปกครองที่มีรายได้ จำนวนเงิน ๓,๐๐๑ - ๖,๐๐๐ บาท / เดือน โดยภาพรวมมีการปฏิบัติในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๘๔$) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติสูงสุดคือ ด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการดำเนินการ ตามหลักบรรพชาในหลักสมาธิ ($\bar{X} = ๓.๙๒$) รองลงมาคือ ด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการติดตามประเมินผล ตามหลักบรรพชาในหลักปัญญา ($\bar{X} = ๓.๘๗$) ส่วนต่ำสุดคือ ด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการเตรียมการ ตามหลักบรรพชาในหลักศีล ($\bar{X} = ๓.๘๔$)

๓. ผู้ปกครองที่มีรายได้ จำนวนเงิน ๖,๐๐๑ บาทขึ้นไป / เดือน โดยภาพรวมมีการปฏิบัติในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๑$) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติสูงสุดคือ ด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถี

พุทธในการติดตามประเมินผล ตามหลักบรรพในหลักปัญญา ($\bar{X} = ๓.๙๘$) รองลงมาคือ ด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการเตรียมการ ตามหลักบรรพในหลักศีล ($\bar{X} = ๓.๙๔$) ส่วนต่ำสุดคือด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการดำเนินการ ตามหลักบรรพในหลักสมาธิ ($\bar{X} = ๓.๙๐$)

ตารางที่ ๙ ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรพแบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครองของโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอกุฉินารายณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ จำแนกตามรายได้ โดยภาพรวมและรายด้าน

ด้าน ที่	การพัฒนาโรงเรียนวิถี พุทธตามหลักบรรพแบบมี ส่วนร่วมของผู้ปกครอง	แหล่งความ แปรปรวน	SS	df	MS	F	P- Value
๑.	ด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถี พุทธในการเตรียมการ ตามหลักบรรพในหลักศีล	ระหว่างกลุ่ม	๐.๙๐	๒	๐.๔๕	๑.๒๗	๐.๒๙
		ภายในกลุ่ม	๗๑.๑๕	๑๙๘	๐.๓๖		
		รวม	๗๒.๐๕	๒๐๐			
๒.	ด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถี พุทธในการดำเนินการ ตามหลักบรรพในหลักสมาธิ	ระหว่างกลุ่ม	๐.๖๑	๒	๐.๓๐	๐.๖๘	๐.๕๑
		ภายในกลุ่ม	๘๙.๑๗	๑๙๘	๐.๔๕		
		รวม	๘๙.๗๘	๒๐๐			
๓.	ด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถี	ระหว่างกลุ่ม	๐.๕๑	๒	๐.๒๕	๐.๕๖	๐.๕๗

พุทธในการติดตาม	ภายในกลุ่ม	๘๙.๗๕	๑๙๘	๐.๔๕		
ประเมินผลตามหลักบรร	รวม	๙๐.๒๖	๒๐๐			
ในหลักปัญญา						
โดยภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	๐.๖๗	๒	๐.๓๓	๐.๘๓	๐.๔๔
	ภายในกลุ่ม	๗๙.๙๘	๑๙๘	๐.๔๐		
	รวม	๘๐.๖๕	๒๐๐			

จากตารางที่ ๙ พบว่า ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรแบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครองของโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอพือธิ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ จำแนกตามรายได้ โดยภาพรวมและรายด้าน มีการปฏิบัติไม่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ ๑๐ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรแบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครองของโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอพือธิ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ จำแนกตาม ระดับการศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน

ด้านที่	การพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรแบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง	ระดับการศึกษา					
		ประถมศึกษา		มัธยมศึกษา		สูงกว่ามัธยมศึกษา	
		\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.
๑.	ด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการเตรียมการตามหลักบรรในหลักศีล	๔.๐๐	๐.๖๓	๓.๘๘	๐.๖๐	๓.๘๔	๐.๖๖
๒.	ด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการดำเนินการตามหลักบรรในหลักสมาธิ	๓.๙๓	๐.๖๐	๓.๙๖	๐.๖๗	๓.๙๔	๐.๗๔
๓.	ด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการติดตามประเมินผลตามหลัก	๓.๙๙	๐.๕๗	๓.๙๕	๐.๖๘	๓.๙๑	๐.๗๒

บวรในหลักปัญญา

โดยภาพรวม

๓.๙๔ ๐.๕๗ ๓.๘๘ ๐.๖๒ ๓.๘๓ ๐.๗๐

จากตารางที่ ๑๐ พบว่า แนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบวรแบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครองของโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอโพธิ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ จำแนกตามระดับการศึกษา ปรากฏ ดังนี้

๑. ผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาประถมศึกษา โดยภาพรวมมีการปฏิบัติในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๔$) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติสูงสุดคือ ด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการเตรียมการตามหลักบวรในหลักศีล ($\bar{X} = ๔.๐๐$) รองลงมาคือด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการติดตามประเมินผล ตามหลักบวรในหลักปัญญา ($\bar{X} = ๓.๙๙$) ส่วนต่ำสุดคือด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการดำเนินการ ตามหลักบวรในหลักสมาธิ ($\bar{X} = ๓.๙๓$)

๒. ผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษา โดยภาพรวมมีการปฏิบัติในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๘๘$) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติสูงสุดคือ ด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการดำเนินการตามหลักบวรในหลักสมาธิ ($\bar{X} = ๓.๙๖$) รองลงมาคือด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการติดตามประเมินผล ตามหลักบวรในหลักปัญญา ($\bar{X} = ๓.๙๕$) ส่วนต่ำสุดคือ ด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการเตรียมการ ตามหลักบวรในหลักศีล ($\bar{X} = ๓.๘๘$)

๓. ผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษา สูงกว่ามัธยมศึกษา โดยภาพรวมมีการปฏิบัติในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๘๓$) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติสูงสุดคือ ด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการดำเนินการตามหลักบวรในหลักสมาธิ ($\bar{X} = ๓.๙๔$) รองลงมาคือด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการติดตามประเมินผล ตามหลักบวรในหลักปัญญา ($\bar{X} = ๓.๙๑$) ส่วนต่ำสุดคือ ด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการเตรียมการ ตามหลักบวรในหลักศีล ($\bar{X} = ๓.๘๔$)

ตารางที่ ๑๑ ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบวรแบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครองของโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอโพธิ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ จำแนกตามระดับการศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน

ด้าน ที่	การพัฒนาโรงเรียนวิถี พุทธตามหลักบวรแบบมี ส่วนร่วมของผู้ปกครอง	แหล่งความ แปรปรวน	SS	df	MS	F	P- Value
๑.	ด้านการพัฒนาโรงเรียน วิถีพุทธในการเตรียมการ	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม	๐.๗๙ ๗๑.๒๗	๒ ๑๙๘	๐.๓๙ ๐.๓๖	๑.๐๙	๐.๓๔

	ตามหลักบวรในหลักศีล	รวม	๗๒.๐๓	๒๐๐			
๒.	ด้านการพัฒนาโรงเรียน	ระหว่างกลุ่ม	๐.๐๑	๒	๐.๐๖	๐.๐๑	๐.๙๙
	วิถีพุทธในการดำเนินการ	ภายในกลุ่ม	๘๙.๗๗	๑๙๘	๐.๔๕		
	ตามหลักบวรในหลัก	รวม	๘๙.๗๘	๒๐๐			
	สมาธิ						
๓.	ด้านการพัฒนาโรงเรียน	ระหว่างกลุ่ม	๐.๑๘	๒	๐.๐๙	๐.๑๙	๐.๘๓
	วิถีพุทธในการติดตาม	ภายในกลุ่ม	๙๐.๐๘	๑๙๘	๐.๔๖		
	ประเมินผล ตามหลัก	รวม	๙๐.๒๖	๒๐๐			
	บวรในหลักปัญญา						
	โดยภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	๐.๓๙	๒	๐.๒๐	๐.๔๙	๐.๖๒
		ภายในกลุ่ม	๘๐.๒๖	๑๙๘	๐.๔๑		
		รวม	๘๐.๖๕	๒๐๐			

จากตารางที่ ๑๑ พบว่า ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบวรแบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครองของโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอพือธิ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ จำแนกตามระดับการศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านมีการปฏิบัติไม่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้

๔.๕ ผลการวิเคราะห์แนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบวรแบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครองของโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอพือธิ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ ผลปรากฏตาม ตารางที่ ๑๒-๑๕

ตารางที่ ๑๒ แนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบวรแบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครองของโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอพือธิ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ ด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการเตรียมการ ตามหลักบวรในหลักศีล

ข้อที่	แนวทางในการพัฒนาการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบวรแบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการเตรียมการ ตามหลักบวรในหลักศีล	จำนวนคน	ร้อยละ
๑.	ครูผู้สอนควรสร้างบทบาทในการสอนและอบรมนักเรียนให้เกิดความรู้ความเข้าใจในการครองตน	๙	๒๐.๔๑
๒.	ครูผู้สอนควรมีการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียนได้	๙	๑๘.๓๗

ปฏิบัติตาม			
๓.	ครูผู้สอนควรดำเนินการเป็นแบบอย่างในการรักษาระเบียบวินัยต่างๆ	๙	๑๘.๓๗
๔.	ครูผู้สอนควรมีการส่งเสริมให้นักเรียนฝึกตนและสามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ด้วยตัวเองได้	๘	๑๖.๓๒
๕.	ครูผู้สอนควรทำความเข้าใจผลกระทบที่เกิดขึ้นกับนักเรียนและช่วยเหลือนักเรียนให้เป็นคนดีได้	๗	๑๔.๒๙
๖.	ครูผู้สอนควรสร้างมีภาวะความเป็นผู้นำในการสั่งสอนนักเรียนได้อย่างเหมาะสม	๖	๑๒.๒๔
โดยภาพรวม		๔๙	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๑๒ พบว่า แนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรพชาปฏิบัติมีส่วนร่วมของผู้ปกครองของโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย ด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการเตรียมการ ตามหลักบรรพชาปฏิบัติ คือ ครูผู้สอนควรสร้างบทบาทในการสอนและอบรมนักเรียนให้เกิดความรู้ความเข้าใจในการครองตน จำนวน ๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๔๑ รองลงมา ครูผู้สอนควรมีการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียนได้ปฏิบัติตาม และครูผู้สอนควรดำเนินการเป็นแบบอย่างในการรักษาระเบียบวินัยต่างๆ จำนวน ๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๓๗ และน้อยที่สุดคือ ครูผู้สอนควรสร้างมีภาวะความเป็นผู้นำในการสั่งสอนนักเรียนได้อย่างเหมาะสม จำนวน ๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๒๔

ตารางที่ ๑๓ แนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรพชาปฏิบัติมีส่วนร่วมของผู้ปกครองของโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอโพธิ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ ด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการดำเนินการ ตามหลักบรรพชาปฏิบัติ

ข้อที่	แนวทางการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรพชาปฏิบัติมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง	จำนวนคน	ร้อยละ
	แนวทางการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรพชาปฏิบัติมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธใน		

การดำเนินการ ตามหลักบวรในหลักสมาธิ			
๑.	ครูผู้สอนควรมีความรู้ความเข้าใจในแนวคิดของนักเรียนหลังจากได้ผ่านการฝึกอบรมจากครูผู้สอน	๑๗	๓๔.๐๐
๒.	ครูผู้สอนควรส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนโดยเกิดความเหมาะสมให้กับนักเรียน	๑๕	๓๐.๐๐
๓.	ครูผู้สอนควรพัฒนานักเรียนตามนโยบายและการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนได้	๑๐	๒๐.๐๐
๔.	ครูผู้สอนควรมีการอบรมสั่งสอนคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดขึ้นแก่ตัวนักเรียน	๘	๑๖.๐๐
โดยภาพรวม		๔๙	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๑๓ พบว่า แนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบวรแบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครองของโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย ด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการดำเนินการตามหลักบวรในหลักสมาธิ คือ ครูผู้สอนควรมีความรู้ความเข้าใจในแนวคิดของนักเรียนหลังจากได้ผ่านการฝึกอบรมจากครูผู้สอน จำนวน ๑๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๔.๐๐ รองลงมาคือ ครูผู้สอนควรส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนโดยเกิดความเหมาะสมให้กับนักเรียน และน้อยที่สุดคือ ครูผู้สอนควรมีการอบรมสั่งสอนคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดขึ้นแก่ตัวนักเรียน จำนวน ๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๖

ตารางที่ ๑๔ แนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบวรแบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครองของโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอโพธิ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ ด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการติดตามประเมินผล ตามหลักบวรในหลักปัญญา

ข้อที่	แนวทางในการพัฒนาการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบวรแบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการติดตามประเมินผล ตามหลักบวรในหลักปัญญา	จำนวนคน	ร้อยละ
๑.	ครูผู้สอนควรฝึกให้นักเรียนให้เข้าใจในการใช้ปัญญาในการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องได้เป็นอย่างดี	๒๐	๕๐.๐๐
๒.	ครูผู้สอนควรส่งเสริมให้นักเรียนให้พัฒนาความรู้ความสามารถไป	๑๕	๓๗.๕๐

ในทางที่ติงามได้

๓.	ครูผู้สอนควรจัดกิจกรรมที่สร้างสรรค์ฝึกให้นักเรียนให้เกิดความตั้งใจในการเรียน	๓	๗.๕๐
๔.	ครูผู้สอนควรอบรมนักเรียนอย่างเท่าเทียมกัน โดยใช้ปัญหาเป็นสื่อในการสร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้น	๒	๕.๐๐

โดยภาพรวม

๔๐

๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๑๔ พบว่า แนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรพชาศีลธรรมมีส่วนร่วมของผู้ปกครองของโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย ด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการติดตามประเมินผลตามหลักบรรพชาศีลธรรม คือ ครูผู้สอนควรฝึกให้นักเรียนให้เข้าใจในการใช้ปัญหาในการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องได้เป็นอย่างดี จำนวน ๒๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๐๐ ครูผู้สอนควรส่งเสริมให้นักเรียนให้พัฒนาความรู้ความสามารถไปในทางที่ติงามได้ จำนวน ๑๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๗.๕๐ และน้อยสุดคือ ครูผู้สอนควรอบรมนักเรียนอย่างเท่าเทียมกัน โดยใช้ปัญหาเป็นสื่อในการสร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้น จำนวน ๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๕.๐๐

๔.๖ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ผลการวิจัยในครั้งนี้ได้แนวทางส่งเสริมให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมโดยอาศัยหลัก บรรพชาศีลธรรมในการพัฒนาโรงเรียนให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และสามารถนำไปใช้เป็นแนวนโยบายในการพัฒนาโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอโพธิ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ ดังนี้

๑. ผู้ปกครองมีความเข้าใจในกฎเกณฑ์และกติกาที่เป็นประโยชน์แก่นักเรียนทำให้นักเรียนสามารถพัฒนาการเรียนให้สูงขึ้นได้ ผู้ปกครองมีความรู้ความเข้าใจในแนวคิดของนักเรียนหลังจากได้ผ่านการฝึกอบรมจากครูผู้สอนสามารถพัฒนานักเรียนตามนโยบายและการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนได้คิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่ช่วยในการฝึกฝนให้นักเรียนสามารถแบ่งเบาภาระครอบครัวได้

๒. ผู้ปกครองมีภาวะความเป็นผู้นำในการสั่งสอนนักเรียนได้อย่างเหมาะสม ส่งเสริมให้นักเรียนฝึกตนและสามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ด้วยตัวเองได้ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียนได้ปฏิบัติตาม

๓. ผู้ปกครองให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนในการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากนักเรียนได้เป็นอย่างดี มีการทำความเข้าใจและมีแนวทางที่เป็นอันเดียวกันโดยการวางบทบาทในการจัดการศึกษาด้วยมีจริยธรรมเข้ามาช่วยในการจัดกิจกรรมอย่างมีสติ เข้าใจบทบาทหน้าที่ของแต่ละภาคส่วนที่ต้องปฏิบัติตามหน้าที่ที่ตนได้รับมอบหมายให้ดำเนินการให้เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ สร้าง

ความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เอื้อประโยชน์ในการทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยสติที่เต็มเปี่ยมด้วยความเต็มใจในการทำกิจกรรมร่วมกัน

๔. ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนด้วยการใช้ปัญญาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ในส่วนที่สามารถช่วยดำเนินการได้ โดยการจัดกลุ่มอบรมให้ความรู้ในการพึ่งพาตนเองกับชุมชนพัฒนาองค์กร โดยการเสียสละ สร้างเสริมสิ่งปลูกสร้างทั้งบ้านวัดโรงเรียน เป็นการพัฒนาการมีส่วนร่วมที่เกิดความยั่งยืนให้กับผู้ปกครองและครูผู้สอน

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง แนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรพชาปฏิบัติมีส่วนร่วมของผู้ปกครองของโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอโพธิ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ ผู้วิจัยนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ เชนงนโยบาย

๕.๓.๒ เชนงปฏิบัติการ

๕.๓.๓ สำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

๕.๑.๑ สภาพในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรพชาปฏิบัติมีส่วนร่วมของผู้ปกครองของโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอโพธิ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ โดยภาพรวม และรายด้าน มีการปฏิบัติในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติสูงสุดคือ ด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการดำเนินการ ตามหลักบรรพชาปฏิบัติ ร่องลงมาคือ ด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการติดตามประเมินผล ตามหลักบรรพชาปฏิบัติ ส่วนต่ำสุดคือ ด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการเตรียมการ ตามหลักบรรพชาปฏิบัติ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ปรากฏดังนี้

๕.๑.๑.๑ ด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการเตรียมการ ตามหลักบรรพชาปฏิบัติ โดยภาพรวม และรายข้อมีการปฏิบัติในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติสูงสุดคือ ผู้ปกครองเข้าใจในบริบทของโรงเรียนที่ส่งผลทำให้นักเรียนมีพัฒนาการที่ดีขึ้น ร่องลงมา คือ ผู้ปกครองให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนในการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากนักเรียนได้เป็นอย่างดี และผู้ปกครองสามารถเป็น

แบบอย่างในการรักษาระเบียบวินัยต่างๆ สามารถทำให้นักเรียนเรียนรู้และเข้าใจได้ ส่วนต่ำสุดคือ ผู้ปกครองมีภาวะความเป็นผู้นำในการสั่งสอนนักเรียนได้อย่างเหมาะสม

๕.๑.๑.๒ ด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการดำเนินการ ตามหลักบรรพนิเทศศาสตร์ โดยภาพรวม และรายข้อมีการปฏิบัติในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติสูงสุดคือ ผู้ปกครองมีความรู้ความเข้าใจในแนวคิดของนักเรียนหลังจากได้ผ่านการฝึกอบรมจากครูผู้สอน รองลงมาคือ ผู้ปกครองสามารถพัฒนานักเรียนตามนโยบายและการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนได้ และผู้ปกครองคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่ช่วยในการฝึกฝนให้นักเรียนสามารถแบ่งเบาภาระครอบครัวได้ ส่วนต่ำสุดคือ ผู้ปกครองอบรมนักเรียนให้ยึดมั่นในศีลธรรม และเข้าใจเหตุและผลที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำของนักเรียน

๕.๑.๑.๓ ด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการติดตามประเมินผล ตามหลักบรรพนิเทศศาสตร์ โดยภาพรวม และรายข้อมีการปฏิบัติในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติสูงสุดคือ ผู้ปกครองมีส่วนในการสร้างสรรค์ฝึกหัดนักเรียนให้เกิดความตั้งใจในการที่เล่าเรียน รองลงมาคือ ผู้ปกครองส่งเสริมนักเรียนให้พัฒนาความรู้ความสามารถไปในทางที่ดีงามได้ และผู้ปกครองยินดีช่วยเหลือฝึกหัดนักเรียนให้เกิดความคิดสร้างสรรค์สู่ความเจริญก้าวหน้า ส่วนต่ำสุดคือ ผู้ปกครองส่งเสริมให้นักเรียนเรียนรู้ประสบการณ์จากชีวิตจริงและสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยตัวเอง

๕.๑.๒ ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรพนิเทศศาสตร์ของผู้ปกครองของโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ ปรากฏดังนี้

๕.๑.๒.๑ ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรพนิเทศศาสตร์ของผู้ปกครองของโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ จำแนกตาม อาชีพ โดยภาพรวมและรายด้านมีการปฏิบัติไม่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้

๕.๑.๒.๒ ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรพนิเทศศาสตร์ของผู้ปกครองของโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ จำแนกตามรายได้ โดยภาพรวมและรายด้านมีการปฏิบัติไม่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้

๕.๑.๒.๓ ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรพนิเทศศาสตร์ของผู้ปกครองของโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ จำแนกตามระดับการศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านมีการปฏิบัติไม่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้

๕.๑.๓ ข้อเสนอแนะในแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรพชากรรมวิธีมีส่วนร่วมของผู้ปกครองของโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอโพธิ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ ผลปรากฏดังนี้

๕.๑.๓.๑ ด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการเตรียมการ ตามหลักบรรพชากรรมวิธี คือ ควรสร้างบทบาทในการสอนและอบรมนักเรียนให้เกิดความรู้ความเข้าใจในการครองตนในการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียนได้ปฏิบัติตามสร้างมีภาวะความเป็นผู้นำในการสั่งสอนนักเรียนได้อย่างเหมาะสม และมีการส่งเสริมให้นักเรียนฝึกตนและสามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ด้วยตัวเองได้ และผู้ปกครองควรมีบทบาทในการสอนและอบรมนักเรียนให้เกิดความรู้ความเข้าใจในการครองตน และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียนได้ปฏิบัติตาม สามารถเป็นแบบอย่างในการรักษาระเบียบวินัยต่างๆ สามารถทำให้นักเรียนเรียนรู้และเข้าใจได้

๕.๑.๓.๒ ด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการดำเนินการ ตามหลักบรรพชากรรมวิธี มีดังนี้ ควรมีความรู้ความเข้าใจในแนวคิดของนักเรียนหลังจากได้ผ่านการฝึกอบรมจากครูผู้สอน ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนโดยเกิดความเหมาะสมให้กับนักเรียน พัฒนานักเรียนตามนโยบายและการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนได้ และผู้ปกครองควรมีความรู้ความเข้าใจในแนวคิดของนักเรียนหลังจากได้ผ่านการฝึกอบรมจากครูผู้สอน ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนโดยเกิดความเหมาะสมให้กับนักเรียนได้ และสนับสนุนให้นักเรียนฝึกปฏิบัติตนให้มีความเข้าใจในการดำเนินชีวิตอย่างมีสติได้

๕.๑.๓.๓ ด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการติดตามประเมินผล ตามหลักบรรพชากรรมวิธี มีดังนี้ ควรฝึกหัดนักเรียนให้เข้าใจในการใช้ปัญญาในการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องได้เป็นอย่างดี ส่งเสริมนักเรียนให้พัฒนาความรู้ความสามารถไปในทางที่ดีงามได้จัดกิจกรรมที่สร้างสรรค์ฝึกหัดนักเรียนให้เกิดความตั้งใจในการเรียน และผู้ปกครองควรฝึกหัดนักเรียนให้เข้าใจในการใช้ปัญญาในการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องได้เป็นอย่างดี ส่งเสริมนักเรียนให้พัฒนาความรู้ความสามารถไปในทางที่ดีงามได้ และควรเข้าใจค่านิยมของตัวนักเรียนตามยุคสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลงและฝึกหัดนักเรียนได้อย่างเหมาะสม

๕.๒ การอภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยมีประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

๕.๒.๑ ผลการวิจัย พบว่า สภาพการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรพชากรรมวิธีมีส่วนร่วมของผู้ปกครองของโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอโพธิ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ โดยภาพรวมและรายด้าน มีการปฏิบัติในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติสูงสุดคือ ด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการดำเนินการ ตามหลักบรรพชากรรมวิธี รองลงมาคือ ด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการติดตามประเมินผล ตามหลักบรรพชากรรมวิธี

ปัญหา ทั้งนี้เพราะว่า ผู้ปกครองมีความรู้ความเข้าใจในแนวคิดของนักเรียนหลังจากได้ผ่านการฝึกอบรมจากครูผู้สอนสามารถพัฒนานักเรียนตามนโยบายและการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอน ได้คิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่ช่วยในการฝึกฝนให้นักเรียนสามารถแบ่งเบาภาระครอบครัวได้ ซึ่งสอดคล้องกับ พระมหาทองล้อม สุเมโธ(อินทะสร้อย) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาสามเณรนักเรียนต้นแบบของโรงเรียนพุทธโกศวิทยวิทยา จังหวัดแพร่ มีการประยุกต์ใช้การพัฒนากายวาจาด้วยศีล ให้ฝึกทักษะอารมณ์ด้วย สมาธิศึกษา เพื่อพัฒนาอารมณ์ที่แสดงออกมาทางกายและวาจาของสามเณรนักเรียน ด้านปัญญาศึกษา ควรมีการพัฒนาความรู้ความเข้าใจในหลักเหตุและผล เรียนรู้ทักษะต่างๆ ของชีวิต ควรเพิ่มองค์ความรู้ในเนื้อหาของกิจกรรมเสริมปัญญา ตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ของกระทรวงศึกษาธิการ นำไปสู่เป้าหมายของการพัฒนาสามเณรนักเรียนต้นแบบใน ๑๐ ด้าน อย่างเชื่อมโยงและเป็นองค์รวม เพื่อการพัฒนาศักยภาพของสามเณรนักเรียนที่เป็นต้นแบบได้อย่างสมบูรณ์^๑

เมื่อพิจารณาผลการวิจัยเป็นรายด้านสามารถนำมาอภิปรายผลวิจัยได้ ดังนี้

๕.๒.๑.๑ ผลการวิจัย พบว่า การพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการเตรียมการ ตามหลักบวรในหลักศีล พบว่า โดยภาพรวม มีการปฏิบัติในระดับมากแต่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าทุกด้าน ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้ปกครองมีภาวะความเป็นผู้นำในการสั่งสอนนักเรียนได้อย่างเหมาะสม ส่งเสริมให้นักเรียนฝึกตนและสามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ด้วยตัวเองได้ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียน ได้ปฏิบัติตามซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสุทัต สุทสฺสโน (นุราช) ได้ศึกษาบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ระดับประถมศึกษาเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ระดับประถมศึกษา เขตบางกอกน้อยกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ย ๔.๑๓ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน และเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อยตามค่าเฉลี่ย คือ ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ ด้านกายภาพ ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต ด้านการบริหารจัดการ และด้านการเรียนการสอน และผลการเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ระดับประถมศึกษา เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู

๕.๒.๑.๒ ด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการดำเนินการ ตามหลักบวรในหลักสมาธิ พบว่า แนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบวรแบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครองของโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอพือธิ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓

^๑ พระมหาทองล้อม สุเมโธ(อินทะสร้อย), “การประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาสามเณรนักเรียนต้นแบบของโรงเรียนพุทธโกศวิทยวิทยา จังหวัดแพร่” บทความพุทธบูรณาการกับการวิจัยเพื่อพัฒนาสังคมให้ยั่งยืน,(การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๓ นานาชาติ ครั้งที่ ๑ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ๒๘ มกราคม ๒๕๕๙).หน้า ๑๙๒ -๑๙๓.

โดยภาพรวม ($\bar{X} = ๓.๗๕$) ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้ปกครองมีการทำความเข้าใจและมีแนวทางที่เป็นอันเดียวกันโดยการวางบทบาทในการจัดการศึกษา ด้วยมีจริยธรรมเข้ามาช่วยในการจัดกิจกรรมอย่างมีสติ เข้าใจบทบาทหน้าที่ของแต่ละภาคส่วนที่ต้องปฏิบัติตามหน้าที่ที่ตนได้รับมอบหมายให้ดำเนินการให้เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ สร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เอื้อประโยชน์ในการทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยสติที่เต็มเปี่ยมด้วยความเต็มใจในการทำกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พัทธยา เนตรธรรานนท์ ศึกษาเรื่อง การศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและเจ้าอาวาสที่มีต่อความร่วมมือในการจัดการศึกษาระหว่างโรงเรียนกับวัด กรณีศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร ที่ใช้พื้นที่วัด พบว่า^๒ (๑) ความร่วมมือในการจัดการศึกษาระหว่างโรงเรียนกับวัด ด้านหลักสูตรการเรียนการสอน พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและเจ้าอาวาสมองเห็นประโยชน์ที่จะให้พระสงฆ์เข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษามากขึ้นแต่ความร่วมมือยังมีอยู่อย่างจำกัดเฉพาะวิชาจริยศึกษาและ กิจกรรมเกี่ยวกับศาสนาเท่านั้น (๒) ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับวัด ด้านการเงิน อาคารสถานที่ และครุภัณฑ์ วัสดุ อุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน พบว่า ส่วนใหญ่ ผู้บริหารโรงเรียนและเจ้าอาวาสมีการร่วมระดมทุนในการจัดสรรหาทรัพยากรด้วยกัน ส่วนด้านอาคารสถานที่โรงเรียนกับวัดยังมีความ ขัดแย้งทางความคิดกันบ้าง เพราะคิดต่างมุมมองกัน แต่ทางโรงเรียนกับวัดต่างมีความสัมพันธ์แบบพึ่งพากันโดยผู้บริหารโรงเรียนและเจ้าอาวาสเอื้อประโยชน์ในการใช้ที่ดินของวัดร่วมกัน (๓) ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับวัด ด้านการจัดสรรและพัฒนาบุคลากร พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและเจ้าอาวาสมองเห็นประโยชน์ของการพัฒนาบุคลากรภายในโรงเรียนและวัดพร้อมที่จะร่วมมือกัน (๔) จากสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและเจ้าอาวาสที่มีต่อความร่วมมือในการจัดการศึกษาระหว่างโรงเรียนกับวัด มีความแตกต่างกัน ผลการทดสอบสมมติฐานทางสถิติพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและเจ้าอาวาส มีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ เพียงด้านเดียว คือ ด้านหลักสูตรการเรียนการสอนเท่านั้น

๕.๒.๑.๓ ด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการติดตามประเมินผล ตามหลักบรรพนิเทศ ปัญหา พบว่า แนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรพนิเทศมีส่วนร่วมของผู้ปกครองของโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอโพธิ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ โดยภาพรวม ($\bar{X} = ๓.๙๔$) ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนด้วยการใช้ปัญญาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ในส่วนที่สามารถช่วยดำเนินการได้ โดยการจัดกลุ่มอบรมให้ความรู้ในการพึ่งพาตนเองกับชุมชน พัฒนาองค์กร โดยการเสียสละ สร้างเสริมสิ่งปลูก

^๒ พัทธยา เนตรธรรานนท์, “การศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและเจ้าอาวาสที่มีต่อความร่วมมือในการจัดการศึกษาระหว่างโรงเรียนกับวัด กรณีศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานครที่ใช้พื้นที่วัด”, *วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต* (คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๐), บทคัดย่อ

สร้างทั้งบ้านวัดโรงเรียน เป็นการพัฒนาการมีส่วนร่วมที่เกิดความยั่งยืนให้กับผู้ปกครองและครูผู้สอน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูสุนทรธรรมนิทัศน์** ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง การประยุกต์หลักธรรมกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มเครือข่ายทางสังคมใจจังหวัดแพร่ ผลการศึกษาพบว่า มีการใช้หลักธรรมมาปฏิบัติในการทำงานโดยใช้ชีวิตอย่างรู้ประมาณในการบริโภค ในการทำการเกษตรก็ทำการเกษตรแบบพอเพียงทั้งการเลี้ยงสัตว์หรือการปลูกพืชพรรณต่างๆ ไม่ทำมากจนเกินไปหรือน้อยจนเกินไป มีการจัดอบรมให้ความรู้ในการพึ่งพาตนเองให้กับกลุ่มชุมชนต่างๆ ภายในจังหวัดโดยมีการสร้างศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง เป็นที่ให้ผู้คนในชุมชนมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้^๓ และงานวิจัยของ **ชาญชัย ฮวดศรี และสุวิน ทองปั้น** ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวพระพุทธศาสนาสู่การเป็นประชาคมอาเซียนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตเชิงพุทธสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดขอนแก่น ในการรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน มี ๔ ระดับ คือ การพัฒนาคุณภาพชีวิตในระดับบุคคลหรือปัจเจกบุคคล ได้แก่ การพัฒนาตามหลักไตรสิกขา คือ การพัฒนาศีลสมาธิ ปัญญา การพัฒนาคุณภาพชีวิตในระดับองค์กร ได้แก่ การพัฒนาตามหลักสังคหวัตถุ คือ พัฒนาบุคลากรให้มีความเสียสละ มีการเจรจาสร้างสรรค์ บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม และปรับทัศนคติให้เข้ากับผู้อื่น การพัฒนาคุณภาพชีวิตในระดับสังคม ได้แก่ การพัฒนาตามหลักพรหมวิหาร คือ พัฒนาบุคคลให้มีความรักใคร่กัน มีความปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข และมีการวางใจเป็นกลาง โดยพิจารณาด้วยปัญญา และพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืน ได้แก่ การพัฒนาคุณภาพชีวิตใน ๓ ระดับให้สมบูรณ์ คือ พัฒนาระดับบุคคล ระดับองค์กร และระดับสังคม ก็จะกลายเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืน เพื่อรองรับการก้าวเข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียน^๔

๕.๒.๒ ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรพชนมีส่วนร่วมของผู้ปกครองของโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอโพธิ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ ปรากฏดังนี้

๕.๒.๒.๑ ผลการวิจัย พบว่า ผลการเปรียบเทียบเปรียบเทียบแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรพชนมีส่วนร่วมของผู้ปกครองของโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอโพธิ์ชัย

^๓ พระครูสุนทรธรรมนิทัศน์, “การประยุกต์หลักธรรมกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มเครือข่ายทางสังคมใจจังหวัดแพร่” **บทความพุทธบูรณาการกับการวิจัยเพื่อพัฒนาสังคมให้ยั่งยืน**, (การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๓ นานาชาติ ครั้งที่ ๑ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ๒๘ มกราคม ๒๕๕๙), หน้า ๑๙๐.

^๔ ชาญชัย ฮวดศรี และสุวิน ทองปั้น, “การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวพระพุทธศาสนาสู่การเป็นประชาคมอาเซียนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดขอนแก่น” **การบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่เพื่อพัฒนาประเทศไทยให้ยั่งยืนในประชาคมอาเซียน**, (การประชุมวิชาการระดับชาติ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ๒๒ – ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๗), หน้า ๔๔๕.

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ จำแนกตามอาชีพ โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เพราะว่า ผู้ปกครองที่มีอาชีพต่างกัน อาจจะมีความรู้ความเข้าใจในแนวคิดของนักเรียนหลังจากได้ผ่านการฝึกอบรมจากครูผู้สอนโดยการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนโดยเกิดความเหมาะสมให้กับนักเรียนได้ รวมทั้งการทำกิจกรรมของโรงเรียนในการออกค่ายอาสาของนักเรียน เสริมทักษะการดำเนินชีวิตให้กับนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหาสุทนต์ สุทนต์โน** (นุราช) ได้ศึกษาบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนวิถียุทธ ระดับประถมศึกษาเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนวิถียุทธ ระดับประถมศึกษา เขตบางกอกน้อยกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ย ๔.๑๓ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน และเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อยตามค่าเฉลี่ย คือ ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ ด้านกายภาพ ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต ด้านการบริหารจัดการ และด้านการเรียนการสอน และผลการเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนวิถียุทธ ระดับประถมศึกษา เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู พบว่า^๕ ผู้บริหารและครูที่มี อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ ตำแหน่ง แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนวิถียุทธ ผลปรากฏว่าไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน ที่ตั้งไว้

๕.๒.๒.๒ ผลการวิจัย พบว่า ผลการเปรียบเทียบแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถียุทธ ตามหลักบรรพชนมีส่วนร่วมของผู้ปกครองของโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอโพธิ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ จำแนกตามรายได้ โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เพราะว่า ผู้ปกครองที่มีรายได้ต่างกันอาจจะมี การฝึกอบรมนักเรียนให้เข้าใจการดำเนินชีวิตและแก้ไขปัญหาได้ โดยมีกระบวนการฝึกทักษะทางความคิด ที่สร้างสรรค์และเป็นประโยชน์แก่ตัวนักเรียนและการอบรมนักเรียนให้ยึดมั่นในศีลธรรม และเข้าใจ เหตุและผลที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหาภาณุพงศ์ ภาณุศรี(รักษา)** ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม ๗ ของศูนย์พัฒนา เด็กเล็ก สังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม ๗ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยภาพรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีการปฏิบัติมาก ๗ ด้าน ด้านที่มีการปฏิบัติสูงสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมตามหลักอรรถัตถุญญา รองลงมา

^๕ พระมหาสุทนต์ สุทนต์โน (นุราช), “ศึกษาบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนวิถียุทธ ระดับประถมศึกษา เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์ พุทธศาสนศึกษาบัณฑิต**, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช, ๒๕๕๒), บทคัดย่อ.

คือ ด้านการมีส่วนร่วมตามหลักกาลัญญาตา ด้านที่มีส่วนร่วมต่ำที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมตามหลักมัตตัญญาตา และด้านการมีส่วนร่วมตามหลักมัตตัญญาตา ในการจัดการศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม ๗ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำแนกตามเพศ อาชีพ รายได้ และระดับการศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน มีการปฏิบัติไม่แตกต่างกัน^๖

๕.๒.๒.๓ ผลการวิจัย พบว่า ผลการเปรียบเทียบแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบวรแบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครองของโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอโพธิ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ จำแนกตามระดับการศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เพราะว่า ผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาต่างกันอาจจะเข้าใจค่านิยมของตัวนักเรียนตามยุคสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลงและฝึกหัดนักเรียนได้อย่างเหมาะสมโดยการอบรมนักเรียนอย่างเท่าเทียมกัน โดยใช้ปัญญาเป็นสื่อในการสร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้นและส่งเสริมให้นักเรียนเรียนรู้ประสบการณ์จากชีวิตจริงและสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยตัวเองได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาภานุพงศ์ ภาณุรังสี(รักษา) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม ๗ ของศูนย์พัฒนา เด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม ๗ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยภาพรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก รายด้านที่มีการปฏิบัติมาก ๗ ด้าน ด้านที่มีการปฏิบัติสูงสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมตามหลักอิตตัญญาตา รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมตามหลักกาลัญญาตา ด้านที่มีส่วนร่วมต่ำที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมตามหลักมัตตัญญาตา และด้านการมีส่วนร่วมตามหลักมัตตัญญาตา ในการจัดการศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม ๗ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำแนกตามเพศ อาชีพ รายได้ และระดับการศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านมีการปฏิบัติไม่แตกต่างกัน^๗ และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระนิยม ชุตินธโร (บุริวงค์) ได้ศึกษาบทบาทในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง กลุ่มโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา

^๖ พระมหาภานุพงศ์ ภาณุรังสี(รักษา) “การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม ๗ ของศูนย์พัฒนา เด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น”วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,๒๕๕๘.)บทคัดย่อ.

^๗ พระมหาภานุพงศ์ ภาณุรังสี(รักษา) “การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม ๗ ของศูนย์พัฒนา เด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น”วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,๒๕๕๘.)บทคัดย่อ.

กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า^{๑๑} (๑)บทบาทในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง กลุ่มโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา กรุงเทพมหานคร ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับด้านดังนี้ ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความเสียสละ ด้านความมีวินัย และด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง (๒) การเปรียบเทียบบทบาทในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหาร ครูและผู้ปกครอง โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา กรุงเทพมหานคร พบว่า (๒.๑) ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง ที่มีอายุต่างกัน มีบทบาทในการปลูกฝัง คุณธรรมจริยธรรม ในด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง ด้านความมีวินัย ด้านความซื่อสัตย์ แตกต่างกัน ในด้านความเสียสละ ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ (๒.๒) ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีบทบาทในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม แตกต่างกันทั้ง ๔ ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ (๒.๓) ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง ที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีบทบาทในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม แตกต่างกันทั้ง ๔ ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.๐๕

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยได้แนวทางในการพัฒนาที่ใช้เป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย/เชิงปฏิบัติการ และใช้ในการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๕.๓.๑.๑ ผู้บริหารและครูผู้สอนควรมีบทบาทในการสอนและอบรมนักเรียนให้เกิดความรู้ความเข้าใจในการครองตน ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียนได้ปฏิบัติตาม มีภาวะความเป็นผู้นำในการสั่งสอนนักเรียนได้อย่างเหมาะสม

๕.๓.๑.๒ ผู้บริหารและครูผู้สอนควรมีความรู้ความเข้าใจในแนวคิดของนักเรียน หลังจากได้ผ่านการฝึกอบรมจากครูผู้สอน ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนโดยเกิดความเหมาะสมให้กับนักเรียนได้ ส่งเสริมให้นักเรียนฝึกตนและสามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ด้วยตัวเองได้

๕.๓.๑.๓ ผู้บริหารและครูผู้สอนควรมีฝึกหัดนักเรียนให้เข้าใจในการใช้ปัญญาในการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องได้เป็นอย่างดี ทำความเข้าใจค่านิยมของตัวนักเรียนตามยุคสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลงและฝึกหัดนักเรียนได้อย่างเหมาะสม

^{๑๑}พระนิพนธ์ ชุตินธโร (บุรีวงศ์) “ศึกษาบทบาทในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง กลุ่มโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา กรุงเทพมหานคร ”,วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา , (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช, ๒๕๕๒), บทคัดย่อ.

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

๕.๓.๒.๑ ผู้บริหารและครูผู้สอนควรเป็นแบบอย่างในการรักษาระเบียบวินัยต่างๆ สามารถทำให้นักเรียนเรียนรู้และเข้าใจได้ และรับทราบในนโยบายของโรงเรียนและนำไปปฏิบัติด้วยการฝึกอบรมแก่นักเรียนได้เป็นอย่างดี

๕.๓.๒.๒ ผู้บริหารและครูผู้สอนควรอบรมนักเรียนให้ยึดมั่นในศีลธรรม และเข้าใจเหตุและผลที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำของนักเรียนให้เข้าใจการดำเนินชีวิตและแก้ไขปัญหาได้

๕.๓.๒.๓ ผู้บริหารและครูผู้สอนควรร่วมกิจกรรมของโรงเรียนในการออกค่ายอาสาของนักเรียน เสริมทักษะการดำเนินชีวิตให้กับนักเรียน สนับสนุนให้นักเรียนฝึกปฏิบัติตนให้มีความเข้าใจในการดำเนินชีวิตอย่างมีสติได้ สร้างโอกาสในการช่วยเหลือให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่แตกต่างได้ และส่งเสริมให้นักเรียนเรียนรู้ประสบการณ์จากชีวิตจริงและสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยตัวเอง

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

๕.๓.๓.๑ ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรพชาที่มีส่วนร่วมของผู้ปกครองของโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอพือชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓

๕.๓.๓.๒ ควรมีการศึกษาวิจัยความสัมพันธ์ที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานของผู้บริหารและผู้ปกครองตามหลักบรรพชาของโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอพือชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๐๐. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

_____ . พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับสยามรัฐเถปิฎก ๒๕๒๕. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลัย, ๒๕๒๕.

_____ . พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถา แปล ชุด ๙๑ เล่ม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลัย, ๒๕๓๔.

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลัย. ปกรณวิเสสภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณวิเสส. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วิญญาน, ๒๕๓๙.

_____ . อรรถกถาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๒.

_____ . ฎีกาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ:

กรมการปกครองส่วนท้องถิ่น. ระเบียบ และหนังสือสั่งการที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๕๕.

กรมวิชาการ. แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๔. กรุงเทพมหานคร : ครูสภาลาดพร้าว, ๒๕๕๔.

กระทรวงศึกษาธิการ. คู่มือการบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล. กรุงเทพมหานคร : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, ๒๕๔๖.

กระทรวงศึกษาธิการ. แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ . กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ ร.ส.พ., ๒๕๔๖.

กระทรวงศึกษาธิการ. แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ ร.ส.พ., ๒๕๔๖.

เกษม วัฒนชัย. การปฏิรูปการศึกษาไทย. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ ๒๑ เซ็นจูรี่, ๒๕๔๕.

ชำเลื่อง วุฒิจันทร์. คุณธรรมและจริยธรรม. กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา, ๒๕๒๔.

- ณัฐพันธ์ เขจรนันท์. **การจัดการ**. กรุงเทพมหานคร : ซีเอ็ดยูเคชั่น, ๒๕๔๗.
- ทีศนา แชมมณี. **การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพัฒนาหลักสูตร, ๒๕๒๖.
- ธีรยุทธ พึ่งเทียรและสุรพล สุยะพรหม. **การบริหารงานบุคคลและวิชาความถนัดเชิงวิเคราะห์**.
กรุงเทพมหานคร : ฝ่ายวิชาการสุตรไพศาล, ๒๕๔๓.
- ธีระ รุญเจริญ. **การบริหารโรงเรียนยุคปฏิรูปการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร : ข้าวฟ่าง, ๒๕๔๖.
- บรรเจอดพร รัตนพันธ์ . **ยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ**. กรุงเทพมหานคร : อูษาการพิมพ์, ๒๕๔๗.
- บุญชม ศรีสะอาด. **การวิจัยเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ ๙. กรุงเทพมหานคร : ๒๕๔๕.
- บุญช่วย ศิริเกษ. **พฤติกรรมองค์การในการบริหารการศึกษาเลย**. คณะครุศาสตร์:สถาบันราชภัฏเลย. ๒๕๔๐.
- ปกรณ ปรียากร. **กระบวนการพัฒนาจริยธรรม**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๐.
- ประพันธ์ สุริหาร. **หลักและระบบการบริหาร**. คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๒.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. **การบริหารงานวิชาการ**. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพมหานคร, ๒๕๕๓.
- พยอม วงศ์สารศรี. **การบริหารทรัพยากรมนุษย์**. พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๒.
- พรชัย ภาพันธ์. **การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : รวมสาส์น, ๒๕๔๗.
- พระเทพโสภณ.(ประยูร ธมมจิตโต). **ทิศทางการศึกษาไทย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). **สู่การศึกษาแนวพุทธ**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ ร.ส.พ., ๒๕๔๖.
- พระพรหมคุณาภรณ์. (ป.อ. ปยุตโต). **การศึกษาเริ่มต้นเมื่อคนกินอยู่เป็น นู**. กรุงเทพมหานคร : อูษาการพิมพ์, ๒๕๔๗.
- พวงรัตน์ วิเวกานันท์. **“หลักสูตรการศึกษา” ในประมวลสาระชุดวิชา สัมมนาการประถมศึกษา สาระการพัฒนาหลักสูตร หน่วยที่ ๑๘**. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๔๑.
- ภิญโญ สาร. **หลักการบริหารการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๕.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **โรงเรียนวิถีพุทธ**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.
- เมตตา ภิรมย์ภักดี . **สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. **ยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ**. กรุงเทพมหานคร : อูษาการพิมพ์, ๒๕๔๗.
- รุ่ง แก้วแดง. **โรงเรียนนิติบุคคล**. กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช, ๒๕๔๖.
- โรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย . **รายงานประจำปี พ.ศ.๒๕๖๐**. ร้อยเอ็ด : ฝ่ายบริหารทั่วไป, ๒๕๖๐.

- วันชัย ดนัยตโมนุท. การกระจายอำนาจการบริหารการศึกษาตามแนว พรบ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒. กรุงเทพมหานคร : การศาสนา,๒๕๔๓.
- วิชชุดา หุ่นวิไล. การบริหารบุคคลทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา,๒๕๔๓.
- วิชัย โสสุวรรณจินดา. การบริหารทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพมหานคร : โฟร์เฟซ,๒๕๔๖.
- วินัย เกษมเศรษฐ์. ศึกษานิเทศก์กับการส่งเสริมหลักสูตร. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช , ๒๕๔๐.
- สงวน สุทธิเลิศอรุณ. การบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: อักษรบัณฑิต,๒๕๓๒.
- สมบูรณ์ พรรณนาภพ. หลักเบื้องต้นของการบริหารโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร: บรรณกิจ, ๒๕๔๒.
- สมาน รังสิโยภุชงค์ และสุธี สุทธิสมบูรณ์. หลักการบริหารเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ ๑๙. กรุงเทพมหานคร : สัมหวาน,๒๕๔๔.
- สมาน รังสิโยภุชงค์. การบริหารราชการไทย อดีต ปัจจุบันและอนาคต. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : บรรณกิจ,๒๕๔๖.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ. กรุงเทพมหานคร : อูษาการพิมพ์,๒๕๔๗.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. การนิเทศเพื่อส่งเสริมระบบประกันคุณภาพภายใน โรงเรียน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพิมพ์คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ,๒๕๕๓.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ ๓ พ.ศ. ๒๕๕๓. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพิมพ์คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๕๓.
- สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. ปัญหาปฏิรูปการศึกษาแนวทางการปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ดีด ,๒๕๔๕.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ ๑๑ พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ ,๒๕๕๗.
- เสถียร เขยประพัน. การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม. พิมพ์ครั้งที่๓. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช ,๒๕๓๐.
- เสนาะ ตีเยาว์. หลักการบริหาร. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ,๒๕๕๑.
- เสรี ลาซโรจน์. “ธรรมาภิบาลกับการบริหารโรงเรียน” ในเอกสารประกอบการสอน ชุดวิชา การจัดการโรงเรียนมัธยมศึกษา หน่วยกิจที่ ๑-๗. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช,๒๕๔๐.
- อมรวิรัช นาคทรพรพ. ความฝันของแผ่นดิน. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : คณะศึกษาศาสตร์ศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์,๒๕๔๐.
- อุทัย บุญประเสริฐ. การบริหารจัดการสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน School - Based Management. กรุงเทพมหานคร: เอสวีเพรส,๒๕๕๔.

(๒) คุษณินิพนธ์/วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์:

กำพล ฤทธิรักษา. ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ในโรงเรียนแกนนำปฏิรูปการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันราชภัฏนครราชสีมา, ๒๕๔๕.**

จรง สุขเกษม. “รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามนโยบายโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๕๐.**

เจษฎา สิงหธา. “แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธในจังหวัดอ่างทอง”. **วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต สังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๙.**

ฉวีวรรณ สระบัว. “การพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านการประหยัดของนักเรียน โรงเรียนเทศบาลศรีเมืองพลประชานุกเคราะห์ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดขอนแก่น”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. รายงานการวิจัย, ๒๕๕๕.**

ถนัด ภูมิภินันท์. การบริหารงานธุรการ การเงิน และพัสดุในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๒.**

ทินกร หอมกุล. “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรีเขต ๒” **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต** แขนงวิชาบริหารการศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๖.

ธนพรรณ ธานี. **การพัฒนารูปแบบ วัด บ้าน และโรงเรียนในการสร้างความเข้มแข็งชุมชนจังหวัดหนองบัวลำภู.ขอนแก่น : คณะมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๕.**

ธวัช นันทवास. การศึกษาแนวทางการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนในกลุ่มขุนนาง อำเภอบัว จังหวัดน่าน. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาการบริหารการศึกษา, ๒๕๕๕.**

นงชนก ตุ่มฉาย. “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดนนทบุรี”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต** แขนงวิชาบริหารการศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๖.

นิคม หวายบุตร. “การมีส่วนร่วมของสตรีชาวเขาในการดำเนินงานส่งเสริมอาชีพ ของศูนย์พัฒนาสังคมหน่วยที่ ๑๒ จังหวัดเชียงราย”. **ภาคนิคมพัฒนาสังคม. บัณฑิตวิทยาลัย: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๕๐.**

- บำรุง แสนณรงค์. “การศึกษาการมีส่วนร่วมของครูในการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียน ประถมศึกษา สำนักงานเขตคลองสาน สังกัดกรุงเทพมหานคร” **สารนิพนธ์ กศ.ม.** การ บริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ,๒๕๕๐.
- ปรัชญา มั่นทน'. “การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอำเภอ พิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต** แขนงวิชา บริหารการศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๖.
- เปรมจิต ชมชื่น. “การสร้างแบบวัดจริยธรรมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖”. **ปริญญา นิพนธ์ กศ.ม.** ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่: บัณฑิต วิทยาลัย,๒๕๓๕.
- พระนิยม ชูตินธโร บุริวงค์ “ศึกษาบทบาทในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง กลุ่มโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา กรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต.** สาขาวิชาการบริหารการศึกษา . บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยพุทธศักราช,๒๕๕๒.
- พระภุควัฒ์สรณ์ หนูมาก. “กระบวนการมีส่วนร่วมของบ้าน วัด โรงเรียน บวร ต่อการพัฒนาโรงเรียน วิถีพุทธ”. **วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต** สังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๘.
- พระมหาณรินศักดิ์ สิงห์วงศ์. “การบริหารวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามโครงการโรงเรียนวิถี พุทธ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๓”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหา บัณฑิต** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา,๒๕๔๙. .
- พระมหาสุทัต สุทสโน นุราช. “ศึกษาบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ระดับประถมศึกษา เขต บางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต.** สาขาวิชาการ บริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช,๒๕๕๒.
- พัทธยา เนตรธรรานนท์. “การศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและเจ้าอาวาสที่มีต่อความ ร่วมมือในการจัดการศึกษาระหว่างโรงเรียนกับวัด กรณีศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานครที่ใช้ พื้นที่วัด”. **วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต** คณะสังคมสงเคราะห์ ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,๒๕๔๐.
- วาสนา ต๊ะกาบโค. “การประเมินการดำเนินงานโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่ การศึกษาลำพูน เขต ๑”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต** . บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย เชียงใหม่,๒๕๔๘.
- วิไล วิทย์ประเสริฐกุล. “การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหา บัณฑิต** . คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,๒๕๔๙.

สมคิด โพธิ์จุ่มพล. “การบริหารจัดการในโรงเรียนวิถีพุทธ กรณีศึกษาโรงเรียน บ้านหนองผือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต ๑”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต** . บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๘.

สมศักดิ์ แก้วสม. รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต ๑. **วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, ๒๕๔๙.

สาส์น ท่าเหล็ก. “การศึกษาการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ ๑ - ๒ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต** . บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี, ๒๕๔๙.

สุมน อมรวิวัฒน์. ปฏิบัติงานให้เป็นปฏิปัติธรรม ; เอกสารอ้างอิงชุดที่ ๓: ๓ **แนวความคิดหลักจาก การศึกษาตามนัยพุทธธรรม**. . กรุงเทพมหานคร : โรงเรียนรุ่งอรุณ, ๒๕๔๕.

สุรชาติ อินแถลง. “การศึกษาสภาพการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต ๑ : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านตัวน้อย”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต** . บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๐.

สุรียน จันทนคร. บทบาท “บวร” บ้าน วัด โรงเรียน ในการพัฒนาชุมชน ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านโหรา อำเภอบางบาล จังหวัดร้อยเอ็ด . **วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา** บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๗.

แสงเดือน กิตติวิจิตรพงศ์. การศึกษาปัญหาการบริหารงานบุคลากรในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต. สาขาวิชานโยบายสาธารณะและการบริหารบุคคล**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีประทุม, ๒๕๔๕.

แสงทอง เรืองศิลป์. “การศึกษาสภาพการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต ๔ : กรณีศึกษา โรงเรียนไทยรัฐวิทยา ๓๔ บ้านกุดโง้ง”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๘.

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. **แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ ๑๑ พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, ๒๕๕๗.

อดุล สาขามูละ. ปัญหาและความต้องการในการพัฒนางานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษา. **ปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. สาขาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, ๒๕๔๕.

อภิรักษ์ นาเลาะห์. สภาพปัญหาและความต้องการในการบริหารงานวิชาการตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการ

- ประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. สาขาการบริหารการศึกษา.** บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันราชภัฏเลย, ๒๕๔๕.
- อมรวิชัย นาคทรพรพ. “**ความฝันของแผ่นดิน**”. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : คณะศึกษาศาสตร์ศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์, ๒๕๔๐.
- อมรรัตน์ แก้วมะ. “**การบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศงขลา เขต ๑**”. **ครุศาสตรมหาบัณฑิต.** มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา, ๒๕๔๘.
- อ้างถึงในเจ้าอธิการวิฑูล แรงประโคน. “**บทบาทของพระสงฆ์ในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาและการพัฒนาจริยธรรมผู้ปกครองในพื้นที่อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์**”. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, ๒๕๕๑.
- อำไพ สุจริตกุล. “**การศึกษาพัฒนาการด้านคุณธรรมครูประจำการโดยใช้วิธีการฝึกอบรม**”. ปริญญา นิพนธ์ กศ.ม. การบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ๒๕๒๗, เอกสารอัดสำเนา.

๒. ภาษาอังกฤษ

1. Primary Sources

- Bandura .A .Social Learning Theory. England Cliffs. N.j: Prentice – Hall,1975.
- Simon Herbert A. and Others. Administrative Behavior: A Study of Decision Making Process in Administrative Organization. Toronto The Free press.
- Kohlberg L. Development of Character and Ideology. Review of Child Development Research Connecticut. Connecticut Printers. Inc, 1964.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.
แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เพื่องานวิจัย

แบบสอบถามการวิจัย

เรื่อง แนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรพชาแบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครองของโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอพือ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓

คำชี้แจง แบบสอบถามฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ศึกษาแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรพชาแบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครองของโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอพือ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ แบบสอบถามฉบับนี้แบ่งเป็น ๓ ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสำรวจข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรพชาแบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครองของโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอพือ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓

ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open end) ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรพชาแบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครองของโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอพือ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓

ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมุ่งนำไปใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น ซึ่งข้อมูลที่ได้จะไม่กระทบกระเทือนต่อการปฏิบัติงานและสถานภาพของท่านแต่อย่างใด แต่จะเป็นประโยชน์ด้านข้อมูลสารสนเทศในการนำไปใช้ในการสร้างขวัญและกำลังใจของบุคลากรในการปฏิบัติงาน และเป็นข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานระดับสูงขึ้นไป จึงขอความกรุณาให้ท่านตอบแบบสอบถามทุกข้อตามสภาพจริง

ผู้วิจัยขอเจริญพรขอบคุณในความกรุณาของท่านมา ณ โอกาสนี้

พระครูปลัดธรรมสรณ์ โสภานุตร

นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

ตอนที่ ๑ แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน () หน้าข้อความที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงของท่าน

๑. อาชีพ

() ๑.๑ เกษตรกรรม

() ๑.๒ อื่น ๆ

๒. รายได้

() ๒.๑ จำนวนเงิน ๓,๐๐๐ บาท / เดือน ลงมา

() ๒.๒ จำนวนเงิน ๓,๐๐๑ - ๖,๐๐๐ บาท / เดือน

() ๒.๓ จำนวนเงิน ๖,๐๐๑ บาทขึ้นไป / เดือน

๓. ระดับการศึกษา

() ๓.๑ ประถมศึกษา

() ๓.๒ มัธยมศึกษา

() ๓.๓ สูงกว่ามัธยมศึกษา

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถิพุทธตามหลักบวรแบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครองของโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอโพธิ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องให้ตรงกับระดับการประยุกต์มาใช้ของท่าน

ระดับความคิดเห็น

ค่าน้ำหนักคะแนนของตัวเลือกตอบ

๕ คะแนน

กำหนดให้มีค่าเท่ากับ มากที่สุด

๔ คะแนน

กำหนดให้มีค่าเท่ากับ มาก

๓ คะแนน

กำหนดให้มีค่าเท่ากับ ปานกลาง

๒ คะแนน

กำหนดให้มีค่าเท่ากับ น้อย

๑ คะแนน

กำหนดให้มีค่าเท่ากับ น้อยที่สุด

ข้อที่	ข้อคำถาม	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด (๕)	มาก (๔)	ปาน กลาง (๓)	น้อย (๒)	น้อย ที่สุด (๑)
	๑. ด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการเตรียมการ ตามหลักบวรในหลักศีล					
๑	ผู้ปกครองมีบทบาทในการสอนและอบรมนักเรียนให้เกิดความรู้ความเข้าใจในการครองตน					
๒	ผู้ปกครองปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียนได้ปฏิบัติตาม					
๓	ผู้ปกครองมีภาวะความเป็นผู้นำในการสั่งสอนนักเรียนได้อย่างเหมาะสม					
๔	ผู้ปกครองสามารถเป็นแบบอย่างในการรักษาระเบียบวินัยต่างๆ สามารถทำให้นักเรียนเรียนรู้และเข้าใจได้					
๕	ผู้ปกครองมีความเข้าใจผลกระทบที่เกิดขึ้นกับนักเรียนและช่วยเหลือนักเรียนให้เป็นคนดีได้					
๖	ผู้ปกครองส่งเสริมให้นักเรียนฝึกตนและสามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ด้วยตัวเองได้					
๗	ผู้ปกครองให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนในการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากนักเรียนได้เป็นอย่างดี					
๘	ผู้ปกครองรับทราบนโยบายของโรงเรียนและนำไปปฏิบัติด้วยการฝึกรอบร้อมแก่นักเรียนได้เป็นอย่างดี					
๙	ผู้ปกครองมีความเข้าใจในกฎเกณฑ์และกติกาคือเป็นประโยชน์แก่นักเรียนทำให้นักเรียนสามารถพัฒนาการเรียนให้สูงขึ้นได้					
๑๐	ผู้ปกครองเข้าใจในบริบทของโรงเรียนที่ส่งผลทำให้นักเรียนมีพัฒนาการที่ดีขึ้น					
	๒. ด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการดำเนินการ ตามหลักบวรในหลักสมาธิ					
๑๑	ผู้ปกครองมีความรู้ความเข้าใจในแนวคิดของนักเรียนหลังจากได้ผ่านการฝึกรอบร้อมจากครูผู้สอน					
๑๒	ผู้ปกครองส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของ					

ข้อที่	ข้อคำถาม	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด (๕)	มาก (๔)	ปาน กลาง (๓)	น้อย (๒)	น้อย ที่สุด (๑)
	โรงเรียนโดยเกิดความเหมาะสมให้กับนักเรียนได้					
๑๓	ผู้ปกครองคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่ช่วยในการฝึกต้น ให้นักเรียนสามารถแบ่งเบาภาระครอบครัวได้					
๑๔	ผู้ปกครองสามารถพัฒนานักเรียนตามนโยบาย และการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนได้					
๑๕	ผู้ปกครองร่วมกิจกรรมของโรงเรียนในการออก ค่ายอาสาของนักเรียน เสริมทักษะการดำเนิน ชีวิตให้กับนักเรียน					
๑๖	ผู้ปกครองสามารถอบรมสั่งสอนคุณธรรม จริยธรรมให้เกิดขึ้นแก่ตัวนักเรียนได้					
๑๗	ผู้ปกครองสนับสนุนให้นักเรียนฝึกปฏิบัติตนให้มี ความเข้าใจในการดำเนินชีวิตอย่างมีสติได้					
๑๘	ผู้ปกครองมีการฝึกอบรมนักเรียนให้เข้าใจการ ดำเนินชีวิตและแก้ไขปัญหาได้					
๑๙	ผู้ปกครองมีกระบวนการฝึกทักษะทางความคิดที่ สร้างสรรค์และเป็นประโยชน์แก่ตัวนักเรียน					
๒๐	ผู้ปกครองอบรมนักเรียนให้ยึดมั่นในศีลธรรม และเข้าใจเหตุและผลที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำ ของนักเรียน					
	๓.ด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการ ติดตามประเมินผล ตามหลักบรรพนิเทศ ปัญหา					
๒๑	ผู้ปกครองฝึกหัดนักเรียนให้เข้าใจในการใช้ ปัญญาในการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องได้เป็น อย่างดี					
๒๒	ผู้ปกครองส่งเสริมให้นักเรียนให้พัฒนาความรู้ ความสามารถไปในทางที่ดีงามได้					
๒๓	ผู้ปกครองมีส่วนในการสร้างสรรค์ฝึกหัดนักเรียน ให้เกิดความตั้งใจในการที่เล่าเรียน					
๒๔	ผู้ปกครองเข้าใจค่านิยมของตัวนักเรียนตามยุค สมัยที่มีการเปลี่ยนแปลงและฝึกหัดนักเรียนได้ อย่างเหมาะสม					

ข้อที่	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด (๕)	มาก (๔)	ปาน กลาง (๓)	น้อย (๒)	น้อย ที่สุด (๑)
๒๕	ผู้ปกครองดำรงชีวิตในทางที่ดีให้เป็นแบบอย่างแก่นักเรียน					
๒๖	ผู้ปกครองยินดีช่วยเหลือฝึกหัดนักเรียนให้เกิดความคิดสร้างสรรค์สู่ความเจริญก้าวหน้า					
๒๗	ผู้ปกครองอบรมนักเรียนอย่างเท่าเทียมกัน โดยใช้ปัญญาเป็นสื่อในการสร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้น					
๒๘	ผู้ปกครองร่วมดำเนินการฝึกให้นักเรียนสามารถเข้าใจและแก้ไขปัญหาได้					
๒๙	ผู้ปกครองสร้างโอกาสในการช่วยเหลือให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่แตกต่างได้					
๓๐	ผู้ปกครองส่งเสริมให้นักเรียนเรียนรู้ประสบการณ์จากชีวิตจริงและสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยตัวเอง					

ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open end) ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรพนิเทศน์ของผู้ปกครองของโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอโพธิ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓

คำชี้แจง โปรดเสนอแนะข้อคิดเห็นในแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรพนิเทศน์ของผู้ปกครองของโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอโพธิ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ โดยเขียนลงในที่ว่างของแต่ละข้อต่อไปนี้

๑. แนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการเตรียมการ ตามหลักบรรพนิเทศน์ มีข้อเสนอแนะดังนี้

.....

.....

.....

๒. แนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการดำเนินการ ตามหลักบรรพนิเทศน์ มีข้อเสนอแนะดังนี้

.....
.....
.....
๓. แนวทางในการการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการติดตามประเมินผล ตามหลักบวรในหลัก
ปัญญา มีข้อเสนอแนะดังนี้

.....
.....
.....
ขอเจริญพรมา ในความอนุเคราะห์กรอกแบบสอบถามการวิจัยมา ณ โอกาสนี้
พระครูปลัดธรรมสรณ์ โสภาบุตร

ภาคผนวก ข.
หนังสือขออนุญาตผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

ที่ ศธ.๖๑๓๒.๑/ว ๗๐

บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่น ตำบลโคกสี
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๒๓ กันยายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน/เจริญพร พระครูวาปีจันทคุณ,ดร.

ด้วย **พระครูปลัดธรรมสรณ์ จตตมโล** รหัสประจำตัว ๖๐๐๕๒๐๕๐๖๓ นิสิตหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง แนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบูรณาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองของโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอโพธิ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ โดยมี ผศ.ดร.ประยูร แสงใส และ ดร.รัชณี จรุงศิริวัฒน์ เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้งานวิทยานิพนธ์ของนิสิตมีคุณภาพและถูกต้องตามหลักการวิจัย คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัยของนิสิตท่านนี้ด้วย

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับร่วมมือจากท่านด้วยดีในการช่วยเหลือด้านวิชาการมา ณ โอกาสนี้

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

บัณฑิตศึกษา มจร.วิทยาเขตขอนแก่น
ผ.ช.เลขานุการบัณฑิตศึกษา

ที่ ศธ.๖๑๓๒.๑/ว ๗๐

บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตขอนแก่น ตำบลโคกสี

อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๒๓ กันยายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน/เจริญพร พระครูสุตศาสนการ,ดร.

ด้วย พระครูปลัดธรรมสรณ์ จตตมโล รหัสประจำตัว ๖๐๐๕๒๐๕๐๖๓ นิสิตหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง แนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบูรณาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองของโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอโพธิ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ โดยมี ผศ.ดร.ประยูร แสงใส และ ดร.รัชนี จรุงศิริวัฒน์ เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้งานวิทยานิพนธ์ของนิสิตมีคุณภาพและถูกต้องตามหลักการวิจัย คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัยของนิสิตท่านนี้ด้วย

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับร่วมมือจากท่านด้วยดี ในการช่วยเหลือด้านวิชาการมา ณ โอกาสนี้

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

บัณฑิตศึกษา มจร.วิทยาเขตขอนแก่น
ผ.เลขานุการบัณฑิตศึกษา

ที่ ศธ.๖๑๓๒.๑/ว ๗๐

บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่น ตำบลโคกสี
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๒๓ กันยายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน/เจริญพร พระอธิการบัญชา รุกขิตธมโม,ดร.

ด้วย พระครูปลัดธรรมสรณ์ จตตมโล รหัสประจำตัว ๖๐๐๕๒๐๕๐๖๓ นิสิต
หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง แนวทางในการ
พัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบูรแบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครองของโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอโพธิ์
ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ โดยมี ผศ.ดร.ประยูร แสงใส และ
ดร.รัชณี จรุงศิริวัฒน์ เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้งานวิทยานิพนธ์ของนิสิตมีคุณภาพและถูกต้องตามหลักการวิจัย
คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในการตรวจสอบ
เครื่องมือวิจัย ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัยของนิสิตท่านนี้ด้วย

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับร่วมมือจากท่านด้วยดี
ในการช่วยเหลือด้านวิชาการมา ณ โอกาสนี้

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

บัณฑิตศึกษา มจร.วิทยาเขตขอนแก่น
ผ.ช.เลขานุการบัณฑิตศึกษา

ที่ ศธ.๖๑๓๒.๑/ว ๗๐

บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่น ตำบลโคกสี
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๒๓ กันยายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน/เจริญพร ดร.สาคร มหาหิงค์

ด้วย พระครูปลัดธรรมสรณ์ จตตมโล รหัสประจำตัว ๖๐๐๕๒๐๕๐๖๓ นิสิต
หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง แนวทางในการ
พัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบูรแบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครองของโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอโพธิ์

ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ โดยมี ผศ.ดร.ประยูร แสงใส และ ดร.รัชณี จรุงศิริวัฒน์ เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้งานวิทยานิพนธ์ของนิสิตมีคุณภาพและถูกต้องตามหลักการวิจัย คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัยของนิสิตท่านนี้ด้วย

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับร่วมมือจากท่านด้วยดี ในการช่วยเหลือด้านวิชาการมา ณ โอกาสนี้

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

บัณฑิตศึกษา มจร.วิทยาเขตขอนแก่น
ผ.ช.เลขานุการบัณฑิตศึกษา

ที่ ศธ.๖๑๓๒.๑/ว ๗๐

บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่น ตำบลโคกสี
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๒๓ กันยายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน/เจริญพร ดร.สมควร นามศรีฐาน

ด้วย พระครูปลัดธรรมสรณ์ จตตมโล รหัสประจำตัว ๖๐๐๕๒๐๕๐๖๓ นิสิตหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง แนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบวรแบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครองของโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอโพธิ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ โดยมี ผศ.ดร.ประยูร แสงใส และ ดร.รัชณี จรุงศิริวัฒน์ เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้งานวิทยานิพนธ์ของนิสิตมีคุณภาพและถูกต้องตามหลักการวิจัย คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัยของนิสิตท่านนี้ด้วย

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับร่วมมือจากท่านด้วยดี ในการช่วยเหลือด้านวิชาการมา ณ โอกาสนี้

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

ภาคผนวก ค.

ภาคผนวก ค
ผลการหาดัชนีความสอดคล้อง(IOC)
ของแบบสอบถาม

คำดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

แบบประเมินความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับเครื่องมือในการวิจัย

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือและการหาความ I.O.C

เรื่อง : แนวทางในการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรพชาปฏิบัติของผู้ปกครองของ

โรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอโพธิ์ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
ร้อยเอ็ด เขต ๓

ตารางการหาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถามปลายปิด (IOC)

ข้อที่	การพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบรรพชาปฏิบัติของผู้ปกครอง	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					รวม	IOC	ผล
	ด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการเตรียมการ ตามหลักบรรพชาปฏิบัติ								
	ผู้ปกครองมีบทบาทในการสอนและอบรมนักเรียนให้เกิดความรู้ความเข้าใจในการครองตน						.๐๐	ไปใช้ได้	
	ผู้ปกครองปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียนได้ปฏิบัติตาม						.๐๐	ไปใช้ได้	
	ผู้ปกครองมีภาวะความเป็น								

	ผู้นำในการสั่งสอนนักเรียนได้อย่างเหมาะสม							.๐๐	ไปใช้ได้
	ผู้ปกครองสามารถเป็นแบบอย่างในการรักษาระเบียบวินัยต่างๆ สามารถทำให้นักเรียนเรียนรู้และเข้าใจได้							.๐๐	ไปใช้ได้
	ผู้ปกครองมีความเข้าใจผลกระทบที่เกิดขึ้นกับนักเรียนและช่วยเหลือนักเรียนให้เป็นคนดีได้							.๐๐	ไปใช้ได้
	ผู้ปกครองส่งเสริมให้นักเรียนฝึกตนและสามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ด้วยตัวเองได้								
	ผู้ปกครองให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนในการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากนักเรียนได้เป็นอย่างดี							.๐๐	ไปใช้ได้
	ผู้ปกครองรับทราบในนโยบายของโรงเรียนและนำไปปฏิบัติด้วยการฝึกอบรมแก่นักเรียนได้เป็นอย่างดี							.๐๐	ไปใช้ได้
	ผู้ปกครองมีความเข้าใจในกฎเกณฑ์และกติกาที่เป็นประโยชน์แก่นักเรียนทำให้นักเรียนสามารถพัฒนาการเรียนให้สูงขึ้นได้							.๐๐	ไปใช้ได้
๐	ผู้ปกครองเข้าใจในบริบทของโรงเรียนที่ส่งผลทำให้นักเรียนมีพัฒนาการที่ดีขึ้น							.๐๐	นำไปใช้ได้
	ด้านการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธในการดำเนินการ ตามหลักบรรพตในหลักสมาธิ								
	ผู้ปกครองมีความรู้ความ								

ภาคผนวก ง.

ภาคผนวก ข

หนังสือขออนุญาต

แจกแบบสอบถามเพื่อทดสอบเครื่องมือวิจัย

ที่ ศธ.๖๑๓๒.๑/ว ๗๕

บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต
ขอนแก่น ตำบลโคกสี

๑ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อทดลองใช้เครื่องมือ
(Try out)

เจริญพร ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหนองนงทา**สิ่งที่ส่งมาด้วย** แบบสอบถาม จำนวน ๓๐ ชุด

ด้วย **พระครูปลัดธรรมสรณ์ จตตมโล** รหัสประจำตัว ๖๐๐๕๒๐๕๐๖๓ นิสิต
หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง แนวทางการ
พัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบูรณาการแบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครองของโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอพือ
ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ โดยมี ผศ.ดร.ประยูร แสงใส และ
ดร.รัชณี จรุงศิริวัฒน์ เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

การนี้ เพื่อให้งานวิจัยของนิสิตสำเร็จลุล่วงตามหลักการวิจัยและเป็นไปตาม
วัตถุประสงค์ จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านได้อนุญาตให้นิสิตแจกแบบสอบถามใน
หน่วยงานที่ท่านกำกับดูแล โดยข้อมูลที่ได้จักใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น ไม่มีผลกระทบต่อผู้ให้
ข้อมูลแต่ประการใด

บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็น
อย่างยิ่งว่าคงได้รับร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณที่ช่วยเหลือด้านวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาด้วยความเคารพนับถือ

(พระโสมภพพัฒนบัณฑิต, รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา วิทยาเขต
ขอนแก่น

บัณฑิตศึกษา มจร.วิทยาเขตขอนแก่น

ผช.เลขานุการบัณฑิตศึกษา

โทร. ๐๙๒ ๕๕๒ ๖๔๒๖

ภาคผนวก จ.

ภาคผนวก ง
ตารางสรุปค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม

ค่าความเชื่อมั่น (Cronbach's Alpha coefficient)
 การแสดงผลของค่า ของความเชื่อมั่น จากแบบสอบถาม (Try out) จำนวน ๓๐ ชุด ตาม
 วิธีการของ ครอนบาค (Cronbach's Alpha coefficient) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทาง
 สถิติ

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
A1	119.4333	420.254	.526	.968
A2	119.5333	414.878	.768	.967
A3	119.3000	422.424	.579	.968
A4	119.3333	416.437	.659	.967
A5	119.2667	413.651	.679	.967
A6	119.3667	415.068	.737	.967
A7	119.2667	419.789	.537	.968
A8	119.2000	421.683	.576	.968
A9	119.1667	419.316	.705	.967
A10	119.4333	413.151	.762	.967
B1	119.3333	417.609	.743	.967
B2	119.6000	416.869	.510	.969
B3	119.4000	420.041	.663	.967
B4	119.4667	415.361	.638	.968
B5	119.7000	417.734	.567	.968
B6	119.1333	413.361	.674	.967
B7	119.2667	409.168	.715	.967
B8	119.2333	416.185	.708	.967
B9	119.4333	420.875	.687	.967
B10	119.4333	417.013	.647	.968
C1	119.3333	418.851	.537	.968
C2	119.3667	405.826	.825	.966

C3	119.5333	411.982	.710	.967
C4	119.2667	410.478	.838	.967
C5	119.5667	410.668	.697	.967
C6	119.4333	413.013	.730	.967
C7	119.2667	418.340	.577	.968
C8	119.3000	415.459	.657	.967
C9	119.3000	414.562	.753	.967
C10	119.3667	417.068	.676	.967

Reliability Coefficients

N of Cases = 30.0

N of Items = 30

Alpha = .9643

ภาคผนวก ฉ.

ภาคผนวก จ

หนังสือขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่องานวิจัย

๑๔๑

ที่ ศธ.๖๑๓๒.๑/ว ๗๘

บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต
ขอนแก่น ตำบลโคกสี

๑๑ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์และขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย

ด้วย พระครูปลัดธรรมสรณ์ จตตมโล รหัสประจำตัว ๖๐๐๕๒๐๕๐๖๓ นิสิต
หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง แนวทางการ
พัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักบูรณาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองของโรงเรียนเมืองโพธิ์ชัย อำเภอโพธิ์
ชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต ๓ โดยมี ผศ.ดร.ประยูร แสงใส และ
ผศ.ดร.รัชนิญ จรุงศิริวัฒน์ เป็นคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

การนี้ เพื่อให้งานวิจัยของนิสิตสำเร็จลุล่วงตามหลักการวิจัยและเป็นไปตาม
วัตถุประสงค์ จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านได้อนุญาตให้นิสิตแจกแบบสอบถาม
และสัมภาษณ์บุคลากรในหน่วยงานที่ท่านกำกับดูแล โดยข้อมูลที่ได้จักใช้ประโยชน์ในการวิจัย
เท่านั้น ไม่มีผลกระทบต่อผู้ให้ข้อมูลแต่ประการใด

บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็น
อย่างยิ่งว่าคงได้รับร่วมมือจากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณที่ช่วยเหลือด้านวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาด้วยความเคารพนับถือ

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต, รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

บัณฑิตศึกษา มจร.วิทยาเขตขอนแก่น

ผ.เลขานุการบัณฑิตศึกษา โทร. ๐๙๒ ๕๕๒ ๖๔๒๖

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ ฉายา/นามสกุล : พระครูปลัดธรรมสรณ์ โสภานุตร
- วัน เดือน ปีเกิด : วัน ศุกร์ ที่ ๑๕ เดือน กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๓๑
- ภูมิลำเนาที่เกิด : บึงกาฬ
- การศึกษา : ปริญญาตรีศิลปศาสตรบัณฑิต
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สาขาวิชาสหวิทยาการ
เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
ปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิตคณะศึกษาศาสตร์
สาขาวิชาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
ปริญญาเอกปรัชญาดุษฎีบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ สาขาพุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค
มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
- ประสบการณ์การทำงาน : รองเจ้าคณะอำเภอโพธิ์ชัย , รักษาการเจ้าคณะตำบลขามเปี้ย
เจ้าอาวาสวัดสว่างสระทอง
- สังกัด : วัดสว่างสระทอง ตำบลขามเปี้ย อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด
๔๕๒๓๐
- ตำแหน่ง :
- ปีที่เข้าศึกษา : ปีการศึกษา
- ปีที่สำเร็จการศึกษา : ปีการศึกษา
- ที่อยู่ปัจจุบัน : วัดสว่างสระทอง ตำบลขามเปี้ย อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด
๔๕๒๓๐
- โทร ๐๙๘-๘๒๘๙๕๓๙